

Frumvarp til laga

um breytingar á lögum um kosningar til Alþingis, nr. 24/2000, með síðar breytingum
(undirbúningur og framkvæmd kosninga til Alþingis, o.fl.)

1. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 2. gr. laganna:

- a. Í stað 1. mgr. koma tvær nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Umsókn um kosningarrétt skv. b-lið 2. mgr. 1. gr. skal send Þjóðskrá Íslands á því formi sem stofnunin ákveður. Í henni skulu koma fram upplýsingar um nafn umsækjanda, kennitölu hans, hvenær hann flutti af landi brott, síðasta lögheimili á landinu og heimilisfang erlendis. Umsókn skal jafnframt bera með sér yfirlýsingu umsækjanda um að hann sé enn íslenskur ríkisborgari.

Ekki skal taka til greina umsókn sem berst Þjóðskrá Íslands meira en einu ári áður en réttur skv. a-lið 2. mgr. 1. gr. fellur niður. Ef umsókn er fullnægjandi er umsækjanda tilkynnt það og hann tekinn á kjörskrá. Ákvörðun um að einhver skuli þannig tekinn á kjörskrá gildir í fjögur ár frá 1. desember næstum eftir að umsókn var lögð fram.

- b. Í stað orðsins „þessi“ í 2. mgr. kemur: 1. og 2. mgr.

- c. Við greinina bætast þrjár nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Sá sem ekki vill una ákvörðun Þjóðskrár Íslands skv. 2. og 3. mgr. er heimilt að kæra hana innan þriggja vikna frá dagsetningu hennar til úrskurðarnefndar kosningamála, sbr. 117. gr. a.

Landskjörstjórn skal auglýsa í október ár hvert frest til umsókna skv. b.-lið 2. mgr. 1. gr. Auglýsinguna skal birta í Ríkisútvarpinu, dagblöðum, á vefjum landskjörstjórnar og Þjóðskrár Íslands.

Landskjörstjórn setur nánari reglur um móttöku og meðferð umsókna, skv. 1. og 2. mgr.

3. gr.

Í stað orðsins „Seltjarnarneskaupstaður“ í 4. tölul. 1. mgr. 6. gr. kemur: Seltjarnarnesbær.

4. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 7. gr. laganna:

- a. Í stað orðanna „fimm vikum“ í 1. mgr. kemur: 29 dögum.

- b. Í stað orðanna „fjórar vikur“ í 2. mgr. kemur: 22 dögum.

5. gr.

1. mgr. 10. gr. laganna orðast svo:

Hverju kjördæmi skal skipt í kjördeildir og er hvert sveitarfélag utan Reykjavíkur ein kjördeild, sbr. 5. – 6. tölul. 1. mgr. 6. gr., nema sveitarstjórn hafi ákveðið að skipta því í fleiri kjördeildir.

6. gr.

Við 11. gr. bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Frambjóðandi við kosningar til Alþingis er ekki kjörgengur í kjörstjórn.

7. gr.

12. gr. laganna orðast svo:

Alþingi kýs eftir hverjar almennar alþingiskosningar fimm menn í landskjörstjórn og jafnmarga til vara.

Landskjörstjórn skal koma saman til fundar eigi síðar en einum mánuði eftir að kosið hefur verið til hennar. Á fyrsta fundi landskjörstjórnar skal hún velja sér formann og að öðru leyti skipta með sér verkum.

Forseti Alþingis felur starfsmanni skrifstofu Alþingis að gegna störfum framkvæmdarstjóra landskjörstjórnar. Hann skal annast daglegan rekstur og aðra umsýslu samkvæmt lögum þessum eftir nánari fyrirmælum landskjörstjórnar.

Ráðuneytið skal sjá landskjörstjórn fyrir skrifstofuaðstöðu og vera kjörstjórninni til aðstoðar um önnur atriði er lúta að rekstri hennar. Landskjörstjórn er heimilt að ráða til sín starfsfólk og kaupa þjónustu sérfræðinga. Eftir nánara samkomulagi getur ráðuneytið þess í stað séð landskjörstjórn fyrir starfsfólki. Starfsfólk landskjörstjórnar lýtur stjórn hennar.

Landskjörstjórn skal hafa sér til ráðgjafar við undirbúning og framkvæmd almennra alþingiskosninga fulltrúa sem tilnefndir skulu af eftirtöldum: Hlutaðeigandi ráðuneytum, Sýslumannafélagi Íslands, Þjóðskrá Íslands og Sambandi íslenska sveitarfélaga. Skulu fulltrúar þessir vera reiðubúnir að koma saman að beiðni landskjörstjórnar og veita henni upplýsingar eftir því sem þörf þykir og kostur er á.

Landskjörstjórn getur gefið kjörstjórnnum almenn fyrirmæli um undirbúning og framkvæmd kosninga. Landskjörstjórn getur ákveðið að slík fyrirmæli skuli birt í B-deild Stjórnartíðinda ef ekki er kveðið á um það í lögum þessum.

8. gr.

Á eftir 12. gr. koma tvær nýjar greinar, svohljóðandi:

a. (12. gr. a)

Landskjörstjórn er sjálfstæð stjórnsýslustofnun.

Hlutverk landskjörstjórnar samkvæmt lögum þessum er eftirfarandi:

- a. ákveða mörk kjördæma í Reykjavík og auglýsa þau, sbr. 7. gr.,
- b. breyta fjölda kjördæmissæta í kjördæmum og auglýsa þær breytingar, sbr. 9. gr. og 3. og 5. mgr. 31. gr. stjórnarskrárinnar.
- c. skrá heiti nýrra stjórn málasamtaka og ákveða listabókstafi, sbr. 32. gr.
- d. reikna út niðurstöður alþingiskosninga og úthluta þingsætum, sbr. 106. gr.
- e. gefa út kjörbréf til alþingismanna og varamanna þeirra, sbr. 111. gr.

- f. leggja fyrir Alþingi rökstudda umsögn um kærur út af gildi kosninga, kjörgengi þingmanna og kjöri þeirra, sbr. 120. gr.
- g. veita Alþingi nauðsynlegar upplýsingar um niðurstöður alþingiskosninga.
- h. samræma undirbúning og framkvæmd kosninga, t.a.m. með leiðbeiningum, orðsendingum og fyrirmælum, til kjörstjórna og kjörstjóra.
- i. stunda og stuðla að rannsóknum á kosningalöggjöf.
- j. birta auglýsingar um undirbúning og framkvæmd alþingiskosninga.
- k. gera tillögur til ráðherra um útgáfu reglugerða um nánari framkvæmd einstakra ákvæða laganna.
- l. veita frambjóðendum, kjósendum og fjölmiðlum upplýsingar og leiðbeiningar um undirbúning og framkvæmd kosninga.

b. (12. gr. b)

Nú fær framboð sem á fulltrúa á Alþingi ekki kjörinn fulltrúa í landskjörstjórn og skal því þá heimilt að tilnefna áheyrnarfulltrúa til setu í henni. Sambandi íslenskra sveitarfélaga er með sama hætti heimilt að tilnefna áheyrnarfulltrúa í landskjörstjórn.

Áheyrnarfulltrúi skv. 1. mgr. hefur sama rétt og kjörinn fulltrúi annan en atkvæðisrétt.

9. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 13. gr. laganna:

- a. Í stað orðsins „ráðherra“ í 3. mgr. kemur: landskjörstjórn
- b. Við 13. gr. bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Yfirkjörstjórn ræður starfsfólk sér til aðstoðar við kosningar. Ekki er skylt að auglýsa slík störf.

10. gr.

14. gr. laganna orðast svo:

Nú forfallast landskjörstjórnar- eða yfirkjörstjórnarmaður og varamaður er ekki tiltækur og boðar oddviti viðkomandi kjörstjórnar þá menn í þeirra stað eftir tillögu þeirra samtaka sem kusu þá á Alþingi.

11. gr.

15. gr. laganna orðast svo:

Yfirkjörstjórn sveitarfélags sem kosin er skv. lögum um kosningar til sveitarstjórna hefur umsjón með framkvæmd alþingiskosninga, hver í sínu sveitarfélagi.

Í sveitarfélagi, sem skipt er í kjördeildir, skal sveitarstjórn í aðdraganda alþingiskosninga kjósa jafnmargar undirkjörstjórnir og fjöldi kjördeilda er. Þar sem kjördeildir eru fleiri en ein á sama kjörstað skal sveitarstjórn jafnframt kjósa hverfiskjörstjórn til að hafa umsjón með kosningastarfi á kjörstaðnum í umboði yfirkjörstjórnar sveitarfélags.

Hver undirkjörstjórn og hverfiskjörstjórn skal skipuð þremur mönnum og jafnmörgum til vara. Kjörstjórnirnar kjósa sér oddvita og skipta að öðru leyti með sér verkum.

Með samþykki yfirkjörstjórnar Reykjavíkurborgar getur borgarstjórn ákveðið að þær fari með verkefni yfirkjörstjórnar Reykjavíkurborgar, hvor í sínu kjördæmi.

Sveitarstjórn tilnefni starfsfólk sem er til aðstoðar við framkvæmd kosningar í sveitarfélaginu. Ekki er skylt að auglýsa slík störf.

12. gr.

16. gr. laganna orðast svo:

Kjörstjórnarmaður, sbr. 11. gr., skal víkja sæti ef til úrskurðar er mál sem varðar maka hans, fyrrverandi maka, sambúðarmaka, fyrrverandi sambúðarmaka eða þann sem er skyldur honum eða mægður í beinan legg eða að öðrum lið til hliðar eða tengdur honum með sama hætti við ættleiðingu.

13. gr.

19. gr. laganna orðast svo:

Allar kjörstjórnir skulu halda gerðabækur og bóka gerðir sínar.

Landskjörstjórn bókar ákvarðanir sínar um mörk kjördæma skv. 7. gr., um breytingu á þingmannatölu kjördæma skv. 9. gr., um stjórnmalasamtök og framboð, úrskurði um gildi framboða, um viðtöku kjörgagna, um atkvæðasamtölur stjórnmalasamtaka, um úthlutun þingsæta o.s.frv.

Yfirkjörstjórnir bóka um viðtöku framboða, afgreiðslu þeirra til landskjörstjórnar og útsendingu og viðtöku kjörseðla og bréfa, hvers konar úrskurði, talningu atkvæða, úrslit kosninga og annað þess háttar.

Kjörstjórnir sem sveitarstjórn kys skv. 15. gr., og eftir atvikum umdæmiskjörstjórnir bóka um allt sem fyrir er mælt í lögum þessum og máli skiptir um kosningarathöfnina.

Ráðherra staðfestir reglur landskjörstjórnar um form, efni og löggildingu gerðabóka. Í reglunum má ákveða að gerðabækur verði á rafrænu formi eða að notuð verði sérstök eyðublöð í stað þeirra. Þá skal í reglunum getið um varðveislu gerðabóka og skil á þeim til landskjörstjórnar. Reglur landskjörstjórnar skulu birtar í B-deild Stjórnartíðinda.

Landskjörstjórn ákveður gerð og merkingar og notkun embættisinnsgla sem notuð skulu við kosningar og lætur öðrum kjörstjórnnum í té. Reglur þessar skulu birtar í B-deild Stjórnartíðinda.

14. gr.

Í stað orðsins „Ráðuneytið“ í 2. mgr. 20. gr. kemur: Landskjörstjórn.

15. gr.

22. gr. laganna orðast svo:

Þegar boðað hefur verið til almennra alþingiskosninga skal Þjóðskrá Íslands gera kjörskrár samkvæmt skráningu lögheimilis hvers kjósenda í þjóðskrá, sbr. 23. gr.

Viðmiðunardagur kjörskrár skal vera kl. 16.00, 22 dögum fyrir kjördag.

Kjörskrár skulu annars vegar vera prentaðar en hins vegar rafrænar. Um prentaðar kjörskrár fer samkvæmt 26., 27. gr. og 4. mgr. 29. gr., ef við á. Við atkvæðagreiðslu á kjörfundi skulu kjörstjórnir notast við rafræna kjörskrá, sbr. 1. mgr. 29. gr.

16. gr.

23. gr. laganna orðast svo:

Á kjörskrá hvers sveitarfélags, sbr. þó 2. mgr., skal taka:

- a. Þá sem uppfylla skilyrði 1. mgr. 1. gr. og skráðir voru með lögheimili í sveitarfélaginu samkvæmt þjóðskrá á viðmiðunardegi, sbr. 2. mgr. 22. gr.
- b. Þá sem uppfylla skilyrði 2. mgr. 1. gr., sbr. 2. gr., og síðast áttu skráð lögheimili hér á landi í sveitarfélaginu.

Þeim sem taka ber á kjörskrá í Reykjavík skv. b-lið 1. mgr. skal skipt á milli suður- og norðurkjördæmis í samræmi við 7. gr. Í suðurkjördæmi komi þeir sem fæddir eru fyrri hluta hvers mánaðar en í norðurkjördæmi þeir sem fæddir eru síðari hluta hvers mánaðar. Landskjörstjórn ákveður hvar mörkin skuli vera í mánuði, sbr. 1. mgr. 7. gr. Sama regla skal gilda um þá sem skv. a-lið 1. mgr. eru skráðir með lögheimili hjá utanríkisþjónustunni í Reykjavík eða ótilgreint lögheimili í Reykjavík.

17. gr.

24. gr. laganna orðast svo:

Landskjörstjórn auglýsir í B-deild Stjórnartíðinda, Ríkisútvarpinu og dagblöðum að gerðar hafi verið kjörskrár, sbr. 22. gr., jafnskjótt og Þjóðskrá Íslands hefur lokið gerð þeirra, og eigi síðar en 15 dögum fyrir kjördag. Í auglýsingunni skal koma fram að Þjóðskrá Íslands veiti aðgang að upplýsingum úr rafrænni kjörskrá, með innslætti kennitölu, á vefsíðu sinni og kosningavef landskjörstjórnar.

Ráðuneytið skal í reglugerð, að fengnum tillögum landskjörstjórnar og Þjóðskrár Íslands, kveða nánar á um þær upplýsingar sem birta skal úr kjörskránni á vefsíðunum og hvort birting skuli enn fremur heimil á öðrum vefsíðum en greinir í 1. mgr.

18. gr.

25. gr. laganna orðast svo:

Þegar landskjörstjórn hefur auglýst að gerð kjörskráa sé lokið, sbr. 24. gr., er þeim stjórnmalasamtökum, sem bjóða fram lista við alþingiskosningar, heimilt að óska eftir rafrænu eintaki kjörskrána hjá Þjóðskrá Íslands. Eintakið skal afhent án endurgjalds svo og önnur gögn er kunna að verða tilgreind í reglugerð. Þessum stjórnmalasamtökum er heimilt að nýta þetta eintak kjörskrána í þágu starfs samtakanna en óheimilt að birta það eða einhverjar upplýsingar úr því opinberlega.

Ráðuneytið skal í reglugerð kveða nánar á um heimildir stjórnmalasamtaka til nýtingar kjörskrárgagna skv. 1. mgr., svo sem prentun límniða með nöfnum og lögheimili kjósenda sem Þjóðskrá Íslands annast.

19. gr.

26. gr. laganna orðast svo:

Að lokinni birtingu auglýsingar skv. 24. gr. sendir Þjóðskrá Íslands sveitarstjórnnum prentaðar kjörskrár. Kjörskrárnar skulu liggja frammi almenningi til sýnis á skrifstofum sveitarstjórna eða öðrum hentugum stöðum eigi síðar en 10 dögum fyrir kjördag.

Sveitarstjórnir skulu auglýsa hvar prentaðar kjörskrár liggja frammi á þann hátt á hverjum stað sem venja er þar að birta opinberar auglýsingar.

20. gr.

27. gr. laganna orðast svo:

Athugasemdum við kjörskrár skal beint til Þjóðskrár Íslands sem tekur þær þegar til meðferðar og gerir viðeigandi leiðréttingar á rafrænni kjörskrá ef við á. Slíkar leiðréttingar má gera fram á kjördag.

Eftirtaldar leiðréttingar er heimilt að gera á rafrænni kjörskrá:

- a. ef stofnuninni hefur láðst að skrá lögheimili kjósanda til samræmis við tilkynningu hans um flutning,
- b. ef stofnunni berst vitneskja um andlát kjósanda,
- c. ef stofnunni berst vitneskja um að erlendur ríkisborgari hafi öðlast íslenskt ríkisfang eða að kjósandi hafi misst íslenskt ríkisfang,
- d. ef stofnunni berst vitneskja um að danskur ríkisborgari eigi kosningarrétt hér á landi skv. lögum um réttindi danskra ríkisborgara á Íslandi nr. 18/1944, sbr. 1. gr. laga nr. 85/1946,
- e. ef íslenskur ríkisborgar, sem aldrei hefur átt lögheimili hér á landi eða sem misst hefur kosningarrétt skv. b-lið 2. mgr. 1. gr., flyst til landsins og skráir aftur lögheimili sitt hér á landi eftir viðmiðunardag kjörskrár,
- f. ef stofnunin verður þess að öðru leyti áskynja að villa hafi átt sér stað við skráningu kjósanda við kjörskrárgerðina.

Þjóðskrá Íslands sendir hlutaðeigandi sveitarstjórnnum tilkynningar um leiðréttingar sem hún gerir á rafrænni kjörskrá svo færa megi þær á prentuð kjörskráreintök sveitarstjórna er mál geta varðað. Enn fremur sendir stofnunin viðkomandi kjósanda tilkynningu um leiðréttinguna, ef við á. Þá sendir stofnunin hlutaðeigandi kjörstjórn og oddvita yfirkjörstjórnar tilkynnar um leiðréttingar á rafrænni kjörskrá svo færa megi þær á prentuð kjörskráreintök kjörstjórna ef ákvæði 4. mgr. 29. gr. eiga við.

Þjóðskrá Íslands gefur út leiðbeiningar um hvernig leiðréttingar skuli færðar á prentuð kjörskráreintök sveitarstjórna.

Sveitarstjórnnum er óheimilt að færa á prentuð kjörskráreintök aðrar leiðréttingar en þær sem Þjóðskrá Íslands heimilar. Við atkvæðagreiðslu á kjördag gildir einungis rafræn kjörskrá, sbr. 3. másl. 22. gr., nema heimild hafi verið veitt til notkunar prentaðrar kjörskrár, sbr. 4. mgr. 29. gr.

21. gr.

28. gr. laganna orðast svo:

Heimilt er að skjóta ákvörðun Þjóðskrár Íslands skv. 27. gr. til úrskurðarnefndar kosningamála, sbr. 117. gr. a innan sólarhrings frá dagsetningu hennar. Úrskurðarnefndin veitir kæranda hæfilegan frest til að koma að frekari gögnum áður en hún fellir úrskurð í málinu.

22. gr.

29. gr. laganna orðast svo:

Við atkvæðagreiðslu á kjörfundi skulu kjörstjórnir notast við rafræna kjörskrá og er kjósendum þá heimilt að greiða atkvæði í hvaða kjördeild sem er innan kjördæmisins, þó ekki í kjördeild sveitarfélags í kjördæminu hafi sveitarstjórn þess fengið heimild til notkunar prentaðrar kjörskrár.

Í sveitarfélagi þar sem rafræn kjörskrá er notuð skal yfirkjörstjórn kjördæmisins annast þá meðferð utankjörfundaratkvæða sem kjörstjórnnum er fyrirskipað að annast skv. XIV. kafla þessara laga.

Sveitarstjórn er heimilt að fara þess á leit við landskjörstjórn, eigi síðar en 36 dögum fyrir kjördag, að á kjördag verði notast við prentaða kjörskrá í sveitarfélaginu. Í beiðninni skal sveitarstjórnin að rökstyðja hvers vegna hún telji að ekki skuli notast við rafræna kjörskrá. Landskjörstjórn skal svara sveitarstjórn eigi síðar en 29 dögum fyrir kjördag. Að liðnum fresti til umsóknar er landkjörstjórn þó heimilt að taka til meðferðar beiðni sveitarstjórnar ef veigamiklar ástæður mæla með því. Í þeim tilvikum skal landskjörstjórn svara erindinu eins fljótt og verða má.

Heimili landskjörstjórn notkun prentaðrar kjörskrár í sveitarfélagi á kjördag er einungis kjósendum, sem þar standa á kjörskrá, heimilt að greiða atkvæði í viðeigandi kjördeild nema 80. gr. eigi við.

Þjóðskrá Íslands ákveður gerð og útlit rafrænnar kjörskrár og leggur sveitarfélögum til hugbúnað til notkunar við atkvæðagreiðsluna á kjördag.

Ráðuneytið skal í reglugerð, að fengnum tillögum landskjörstjórnar og Þjóðskrár Íslands, kveða m.a. nánar á um gerð og útgáfu rafrænnar kjörskrár svo og meðferð gagna í skránni og öryggisvottun skrárinnar. Þá skal tilgreint í reglugerðinni hvenær óheimilt verði að nota rafræna kjörskrá ef upp kemur bilun eða truflun í kerfinu í skilningi ákvæðis 75. gr. a. Enn fremur skal tilgreina í reglugerðinni hvaða kröfur skuli gerðar til rafrænnar kjörskrár svo kjörstjórnir geti á hverjum tíma greint hvort kjósandi hafi greitt atkvæði eða ekki.

23. gr.

Heiti VII. kafla verður: **Stjórnmalasamtök og listabókstafir**, ásamt sjö nýjum greinum er koma í stað 30.-36. gr. laganna ásamt millifyrirsögnum, svohljóðandi:

Skráning stjórnmalasamtaka.

a. (30. gr.)

Með stjórnmalasamtökum er í lögum þessum átt við samtök sem bjóða eða boðið hafa fram lista við alþingiskosningar.

Stjórnmalasamtök sem buðu fram lista við síðustu almennar alþingiskosningar geta boðið fram lista við næstu alþingiskosningar.

Enn fremur geta önnur stjórnmalasamtök, sem ekki hafa boðið fram lista við almennar alþingiskosningar, boðið fram lista enda hafi þau tilkynnt slíkt til landskjörstjórnar og uppfyllt skilyrði um skráningu og listabókstaf, sbr. 31. og 33. gr.

b. (31. gr.)

Stjórnmalasamtök sem ekki hafa boðið fram lista áður, og hyggjast bjóða fram við alþingiskosningar, skulu senda landskjörstjórn tilkynningu um þátttöku sína eigi síðar en sjö sólarhringum áður en framboðsfrestur rennur út, sbr. 37. gr. Tilkynningin skal dagsett og undirrituð af a.m.k. 300 kosningarbærum mönnum. Greina skal nafn þeirra, lögheimili og kennitölu.

Nú óska skráð stjórnmalasamtök, sbr. 36. gr., að breyta heiti sínu eða að þeim verði úthlutað nýr listabókstafur og skulu þau þá tilkynna það landskjörstjórn innan sama frests og greinir í 1. mgr.

Sá sem hefur undirritað tilkynningu stjórnmalasamtaka skv. 1. mgr. getur fram til þess að samtökin hafa tilkynnt sig til landskjörstjórnar afturkallað stuðningsyfirlýsingu sína. Eyða skal yfirlýsingu sem hefur verið afturkölluð.

Stuðningsyfirlýsingu er óheimilt að nota í öðrum tilgangi en greinir í 1. mgr.

c. (32. gr.)

Ráðherra setur, að fengnum tillögum landskjörstjórnar, reglugerð um form tilkynninga skv. 1. mgr. 31. gr., söfnun stuðningsyfirlýsinga, meðferð þeirra og eyðingu.

Ráðherra getur enn fremur, að fengnum tillögum landskjörstjórnar, sett með reglugerð fyrirmæli um að stuðningsyfirlýsingum skuli safnað með rafrænum hætti á eyðublöðum eða viðmóti sem Þjóðskrá Íslands lætur í té. Í slíkri reglugerð skulu sett nánari fyrirmæli um:

- a. heimild kjósenda til þess að veita meðmæli með öðrum hætti en rafrænum.
- b. aðgang að upplýsingum hjá Þjóðskrá Íslands til athugunar á því hvort meðmælandi sé kosningarbær.
- c. meðferð þeirra upplýsinga sem aflað er frá Þjóðskrá Íslands um kosningarrétt þeirra sem undirritað hafa stuðningsyfirlýsingu, sbr. 1. mgr. 31. gr.
- d. varðveislu stuðningsyfirlýsinga og eyðingu þeirra.

Heiti stjórnmalasamtaka.

d. (33. gr.)

Stjórnmalasamtök sem hyggjast bjóða fram lista við alþingiskosningar skulu skrá heiti sitt hjá landskjörstjórn áður en hún ákveður þeim listabókstaf, sbr. 1. mgr. 34. gr.

Óheimilt er að skrá heiti stjórnmalasamtaka ef:

a. það er notað af stjórnmalasamtökum sem buðu fram lista við síðustu almennar alþingiskosningar.

b. stjórnmalasamtök hafa boðið fram undir því við síðustu alþingiskosningar eða þær alþingiskosningar sem á undan þeim voru haldnar.

c. stjórnmalasamtök hafa fengið það skráð en önnur stjórnmalasamtök óska eftir skráningu sama heitis.

d. ætla má að villst verði á heiti stjórnmalasamtaka sem nefnd eru í a - c liðum.

Ákvæði 2. mgr. taka enn fremur til þess þegar skráð stjórnmalasamtök óska eftir að breyta heiti sínu.

Enn fremur er óheimilt að skrá heiti stjórnmalasamtaka ef annar er réttihafi heitisins á grundvelli endanlegs dóms eða ef viðurkennt er að réttihafinn eigi einkarétt til heitisins af öðrum ástæðum en greinir í 2. mgr. Réttihafinn getur þó samþykkt að stjórnmalasamtökum sé heimilt að nota heitið við alþingiskosningar.

Hafi landskjörstjórn skráð heiti stjórnmalasamtaka sem annar reynist vera réttihafi að, vegna niðurstöðu endanlegs dóms, eða að öðru leyti sé ástæða til þess að fallast á að réttihafinn eigi einkarétt til notkunar heitisins af öðrum ástæðum en greinir í 2. mgr. er landskjörstjórn heimilt að afturkalla skráninguna óski réttihafinn þess.

Ákvörðun listabókstafs.

e. (34. gr.)

Landskjörstjórn ákveður stjórnmalasamtökum listabókstaf að lokinni skráningu heitis þeirra. Tilgreina skal bókstafinn á framboðslista samtakanna.

Stjórnmalasamtök sem boðið hafa fram lista við almennar alþingiskosningar halda bókstaf sínum enda uppfylli þau að öðru leyti skilyrði laganna.

Tilkynningar og málskot.

f. (35. gr.)

Ákvörðun landskjörstjórnar um skráningu stjórnmalasamtaka og listabókstaf þeirra, sbr. 33. og 34. gr., skal tilkynnt hlutaðeigandi samtökum og öðrum skráðum stjórnmalasamtökum í síðasta lagi tveimur sólarhringum frá lokum frests skv. 1. mgr. 31. gr.

Ákvörðun landskjörstjórnar skv. 1. mgr. er heimilt að skjóta til úrskurðarnefndar kosningamála, sbr. 117. gr. a., innan sólarhrings frá tilkynningu hennar. Úrskurðarnefnd kosningamála sker úr ágreiningi eins fljótt og verða má og eigi síðar en tveimur sólarhringum fyrir birtingu auglýsingar um framboðslista við alþingiskosningar, sbr. 2. mgr. 44. gr.

Auglýsing og skrá yfir heiti og listabókstafi stjórn málasamtaka.

g. (36. gr.)

Landskjörstjórn auglýsir heiti og listabókstaf nýrra stjórn málasamtaka í B-deild Stjórnartíðinda og á vef sínum svo fljótt sem verða má eftir að frestur til þess að bjóða fram við alþingiskosningar er liðinn, sbr. 1. mgr. 31. gr. og eigi síðar en sólarhring fyrir lok framboðsfrests, sbr. 37. gr.

Landskjörstjórn viðheldur jafnóðum skrá um heiti stjórn málamálasamtaka og listabókstaf þeirra og birtir á vef sínum.

24. gr.

Á eftir 36. gr. laganna kemur nýtt kaflaheiti VIII. **framboð**, ásamt 11 nýjum greinum er koma í stað 37. – 45. gr., auk tveggja nýrra greina 46. og 47. gr. og breytist greinarnúmer laganna til samræmis. Eru greinarnar, ásamt millifyrirsögnum, svohljóðandi:

Framboðsfrestur.

a. (37. gr.)

Þegar alþingiskosningar eiga að fara fram skulu öll framboð tilkynnt skriflega yfirkjörstjórn þeirri sem í hlut á, eigi síðar en kl. 12 á hádegi 36 dögum fyrir kjördag. Framboð skulu afhent á eyðublaði sem landskjörstjórn hefur staðfest.

Tilkynning framboðs.

b. (38. gr.)

Gæta skal þess um öll framboð að tilgreina skýrlega nafn frambjóðanda, lögheimili, kennitölu og stöðu eða starfsheiti hans til þess að enginn vafi geti leikið á því hverjir eru í kjöri.

Á framboðslista skulu vera nöfn tvöfalt fleiri frambjóðenda en nemur þingsætum í kjördæminu, hvorki fleiri né færri. Skulu nöfn frambjóðenda rituð á listann að lágmarki með einu eigin nafni og kenninafni eins og þau birtast í þjóðskrá. Óski frambjóðandi eftir annarri ritun nafns á listann er honum það heimilt enda séu þau nöfn skráð í þjóðskrá. Frambjóðanda er þó heimilt að rita eigin nafn/nöfn sín á annan veg en skráð er í þjóðskrá ef hann er kunnur af þeirri (eða slíkri) beitingu eigin nafns/nafna sinna.

c. (39. gr.)

Hverjum framboðslista skal fylgja skrifleg:

- a. staðfesting landskjörstjórnar á að hún hafi skráð heiti og listabókstaf nýrra stjórn málasamtaka.
- b. yfirlýsing allra þeirra sem á listanum eru um að þeir hafi leyft að setja nöfn sín á listann.
- c. skrifleg yfirlýsing um stuðning við listann frá kjósendum í hlutaðeigandi kjördæmi. Tilgreina skal nafn meðmælanda, lögheimili hans og kennitölu. Fjöldi meðmælanda

skal vera margfeldi af þingsætatölu kjördæmisins og talnanna 30 að lágmarki og 40 að hámarki.

- d. yfirlýsing meðmælenda um fyrir hvaða stjórnmalasamtök hann sé boðinn fram. Allir listar, sem bornir eru fram fyrir sömu stjórnmalasamtök, eiga saman þegar jöfnunarsætum er úthlutað skv. 108. gr. Ef yfirlýsinguna vantar telst listi vera sérstakt framboð.
- e. tilkynning frá þeim stjórnmalasamtökum sem boðið hafa fram listann um það hverjir tveir menn séu umboðsmenn listans er taki við athugasemdum yfirkjörstjórnar um ágalla sem kunna að vera á framboðinu.
- f. staðfesting á skráningu stjórnmalasamtaka samkvæmt lögum um fyrirtækjaskrá.

Ef sá sem ákveður framboðslista eða staðfestir hann endanlega, samkvæmt reglum stjórnmalasamtaka, ber fram mótmæli gegn því að listi sé í framboði fyrir þau samtök telst slíkur framboðslisti ekki vera í framboði fyrir þau.

Við sömu alþingiskosningar má enginn bjóða sig fram á fleiri framboðslistum en einum. Þá má sami kjósandi ekki mæla með fleiri en einum lista við sömu alþingiskosningar.

d (40. gr.)

Frambjóðandi getur afturkallað samþykki sitt til framboðs á framboðslista stjórnmalasamtaka fram til þess að frestur til að skila framboðum rennur út.

Sá, sem hefur lýst yfir stuðningi við framboðslista, getur ekki afturkallað yfirlýsingu sína eftir að framboð hefur verið afhent yfirkjörstjórn. Meðmæli sem safnað er til stuðnings framboði má ekki nota í öðrum tilgangi.

Eyða skal samþykki eða yfirlýsingu sem hefur verið afturkölluð skv. 1. eða 2. mgr.

e (41. gr.)

Ráðherra setur að fengnum tillögum landskjörstjórnar reglugerð um gerð framboðslista, form þeirra og söfnun upplýsinga um frambjóðendur, meðferð þeirra, eftirlit með þeim og eyðingu.

Ráðherra setur að fengnum tillögum landskjörstjórnar reglugerð um form meðmæla fyrir framboðslista, söfnun þeirra, meðferð, eftirlit og eyðingu.

Ráðherra getur enn fremur að fengnum tillögum landskjörstjórnar sett með reglugerð fyrirmæli um að meðmælum skuli safna með rafrænum hætti á eyðublöðum eða viðmóti, sem Þjóðskrá Íslands lætur í té. Í slíkri reglugerð skulu sett nánari fyrirmæli um:

- a. heimild kjósenda til þess að gefa meðmæli með öðrum hætti en rafrænum.
- b. aðgang að upplýsingum hjá Þjóðskrá Íslands til athugunar á því hvort kjósandi sé kosningarbær, sbr. 1. mgr.
- c. meðferð þeirra upplýsinga sem aflað er frá Þjóðskrá Íslands um kosningarrétt meðmælenda með framboðslistum, sbr. c-lið 39. gr.
- d. varðveislu og eyðingu upplýsinga skv. c-lið 39. gr.

Könnun yfirkjörstjórnar á framboðslistum.

f. (42. gr.)

Yfirkjörstjórn rannsakar framlögð gögn og gengur úr skugga um að uppfyllt séu skilyrði framboðs, sbr. 38. og 39. gr. .

Yfirkjörstjórn skal nema burt:

- a. af framboðslista öftustu nöfn sem eru fram yfir tilskilda tölu.
- b. nafn af lista yfir meðmælendur ef það stendur þar án skriflegs leyfis meðmælanda eða hann hefur skriflega leyft nafn sitt á fleiri listum en einum.

Ef rannsókn yfirkjörstjórnar leiðir í ljós að sami maður hefur mælt með fleiri en einu framboði verður hann ekki talinn meðmælandi neins þeirra.

Yfirkjörstjórn færir í gerðabók framkomin mótmæli og niðurstöðu athugana sinna á skilyrðum framboðs.

g. (43. gr.)

Nú deyr frambjóðandi áður en kosning fer fram en eftir að framboðsfrestur er liðinn eða á næstu þremur sólarhringum áður en framboðsfrestur er liðinn, og mega umboðsmenn listans þá krefjast þess innan sjö daga frá andlátsdegi, að settur verði annar maður í stað hins látna á listann, enda sé fullnægt öðrum almennum skilyrðum um framboðið. Skal hlutaðeigandi yfirkjörstjórn tafarlaust tilkynna landskjörstjórn um kröfuna. Samþykki landskjörstjórn breytinguna skal hún birta listann þannig breyttan í B-deild Stjórnartíðinda og á vef sínum, sbr. 1. og 2. mgr. 46. gr. Jafnframt skal landskjörstjórn tilkynna ráðuneytinu breytinguna og birta í Ríkisútvarpinu (hljóðvarpi) auglýsingu um breytinguna.

h. (44. gr.)

Þegar frestur sá er liðinn sem ákveðinn er um framboð, sbr. 37. gr. heldur yfirkjörstjórn fund þar sem umboðsmönnum framboðslista skal veittur kostur á að vera viðstaddir. Finnist þá gallar á framboðslista skal hlutaðeigandi umboðsmönnum gefinn kostur á að leiðrétta þá og má veita frest í því skyni eftir því sem tími og atvik leyfa, að jafnaði sólarhring.

Gallar sem yfirkjörstjórn hefur bent á, en hafa ekki verið leiðréttir innan tilsetts frests koma til ákvörðunar landskjörstjórnar. Athugasemdir yfirkjörstjórnar við einstök framboð skulu tilkynntar umboðsmönnum skriflega.

Könnun landskjörstjórnar á framboðslistum.

i. (45. gr.)

Jafnskjótt og yfirkjörstjórn hefur lokið könnun sinni á framboðum stjórnmalasamtaka og eigi síðar en sólarhring frá lokum framboðsfrests, sbr. 37. gr., skal hún senda þá til landskjörstjórnar ásamt öllum gögnum sem þeim fylgdu og endurríti úr gerðabók sinni. Landskjörstjórn tekur þá þegar til meðferðar og:

- a. sker úr um hvort stjórnmalasamtök hafi bætt úr göllum á framboðslista, sbr. 44. gr. og um gildi hans að öðru leyti.
- b. ákveður, ef þörf krefur, hverjum stjórnmalasamtökum skuli telja þá framboðslista sem í kjöri verða við kosningarnar.

- c. merkir lista stjórnmalasamtaka með hliðsjón af auglýsingu um listabókstafi þeirra, sbr. 34. gr. Hafi stjórnmalasamtök fleiri lista en einn í sama kjördæmi og skal merkja þá A, AA ..., B, BB ... o.s.frv. eftir því sem við á.
- d. gætir þess að listar sem saman eiga, sbr. d-lið 1. mgr. 39. gr., séu merktir sama bókstaf í öllum kjördæmum.
- e. kannar hvort yfirkjörstjórnir hafi gætt samræmis um framsetningu og frágang framboðslista, þ. á m. um ritun nafna frambjóðenda, sbr. 2. mgr. 38. gr.

Á fundi sem landskjörstjórn boðar umboðsmenn til, eigi síðar en þremur sólarhringum og fjórum stundum frá lokum framboðsfrests, skal hún greina frá meðferð sinni á einstökum framboðslistum og tilkynna um ákvarðanir sínar, sbr. 1. mgr. Ákvörðunum landskjörstjórnar má umboðsmaður skjóta til úrskurðarnefndar kosningamála, sbr. 117. gr. a innan 20 stunda frá því að hún var afhent honum. Úrskurður nefndarinnar skal liggja fyrir innan tveggja sólarhringa, frá lokum kærufrests.

Auglýsing landskjörstjórnar.

j. (46. gr.)

Þegar landskjörstjórn hafa borist framboðslistar frá yfirkjörstjórnnum og þegar úrskurðarnefnd kosningamála hefur úrskurðað um einstaka ágreining, sbr. 2. mgr. 45. gr., skal landskjörstjórn þegar í stað gera almenningi kunna listana með auglýsingu í B-deild Stjórnartíðinda og á vef sínum. Í auglýsingu skal tilgreina:

- a. bókstaf hvers lista,
- b. fyrir hvaða stjórnmalasamtök hann er borinn fram,
- c. nöfn frambjóðenda á hverjum lista í réttri röð, lögheimili, kennitölu og stöðu þeirra eða starfsheiti.

Jafnframt skal landskjörstjórn birta í Ríkisútvarpinu (hljóðvarpi og sjónvarpi) auglýsingu um bókstaf hvers lista og fyrir hvaða stjórnmalasamtök hann er borinn fram.

Auglýsingar skv. 1. og 2. mgr. skal birta eigi síðar en 30 dögum fyrir kjördag. Þær skal enn fremur birta á vef landskjörstjórnar.

Landskjörstjórn endursendir síðan yfirkjörstjórnnum framboðslistana ásamt greinargerð um afgreiðslu sína.

k. (47. gr.)

Ekki er nauðsynlegt að kjörgengi frambjóðenda sé sannað fyrir yfirkjörstjórn eða landskjörstjórn, en Alþingi úrskurðar um kjörgengi þeirra sem kosnir eru jafnframt því sem það úrskurðar um hvort nýkosnir þingmenn séu að öðru leyti löglega framboðnir og kosnir.

25. gr.

Á eftir 47. gr. kemur IX. kafli með nýju kaflaheiti: **Umboðsmenn stjórnmalasamtaka**, XI. kafli verður X. kafli og kaflanúmer annarra kafla og greinarnúmer einstakra greina breytist til samræmis. Á eftir 47. gr. koma sjö nýjar greinar 47. gr. a-g ásamt millifyrirsögnum, svohljóðandi:

Við framlagningu lista hjá yfirkjörstjórn.

a. (47. gr. a):

Hverjum framboðslista skal fylgja skrifleg tilkynning allra frambjóðenda listans til yfirkjörstjórnar um það hverjir tveir séu umboðsmenn listans, ásamt skriflegu samþykki þeirra. Ef umboðsmenn listans eru ekki tilgreindir eða umboðsmenn forfallast eru frambjóðendur í aðalsætum hver um sig réttir umboðsmenn listans.

Umboðsmenn lista eiga rétt á að vera viðstaddir fundi yfirkjörstjórnar um framboðslista eftir að framboðsfresti lýkur sbr. 42. gr. Umboðsmenn gefa yfirkjörstjórn upplýsingar um listana sé þess óskað og þeir gæta réttar listans við skoðun yfirkjörstjórnar. Finnist gallar á framboðslista skal umboðsmönnum gefinn kostur á að leiðrétta þá áður en þeir koma til úrskurðar landskjörstjórnar skv. 43. gr.

Yfirkjörstjórn útbýr sérstök skilríki fyrir umboðsmenn samkvæmt nánari fyrirmælum landskjörstjórnar. Skilríki þessi skulu umboðsmenn bera við athafnir sínar samkvæmt lögum þessum.

Umboðsmönnum er skylt að hlíta þeim fundarreglum sem kjörstjórn, yfirkjörstjórn og landskjörstjórn setja, þ.m.t. á kjörfundi og við atkvæðagreiðslu utan kjörfundar. Um réttindi og skyldur umboðsmanna fer að öðru leyti eftir nánari ákvæðum þessa kafla.

Umboðsmenn lista eiga rétt á að tilnefna aðstoðarmenn sem koma fram fyrir hönd þeirra við framkvæmd kosninga. Tilnefningar skulu berast yfirkjörstjórn tímanlega fyrir kjördag og skal yfirkjörstjórn útbúa sérstök skilríki fyrir aðstoðarmenn sem þeir skulu bera við athafnir sínar. Réttindi og skyldur aðstoðarmanna gagnvart kjörstjórnnum eru hinar sömu og umboðsmanna.

Við yfirferðar framboðslista hjá landskjörstjórn.

b. (47. gr. b)

Umboðsmenn lista eiga rétt á að vera viðstaddir fundi landskjörstjórnar vegna framboðslista, sbr. 43. gr.

Úrskurði landskjörstjórn framboðslista ógildan skal umboðsmönnum lista, eins fljótt og verða má, afhent afrit úrskurðarins, ásamt afriti listans og vottorði um afhendingartíma.

Auk umboðsmanna lista eiga stjórn málasamtök sem bjóða fram lista rétt á að hafa tvo umboðsmenn viðstadda fundi landskjörstjórnar sem haldnir eru skv. 43. gr.

Umboðsmenn lista og umboðsmenn stjórn málasamtaka mega skjóta úrskurðum landskjörstjórnar til úrskurðarnefndar kosningamála innan 20 stunda frá uppkvaðningu, sbr. 2. mgr. 43. gr.

Við atkvæðagreiðslu á kjörfundi og utan kjörfundar.

c. (47. gr. c)

Umboðsmenn lista eiga rétt á að vera viðstaddir atkvæðagreiðslu á kjörfundi. Þeir eiga rétt á að sitja við borð í kjörfundarstofunni og fá afhent eintak af sérstakri útgáfu kosningalaganna ásamt stjórnarskránni. Umboðsmenn lista eiga enn fremur rétt á að vera viðstaddir atkvæðagreiðslu utan kjörfundar, þó ekki fari atkvæðagreiðsla fram í heimahúsi. Umboðsmenn skulu hafa aðgang að kjörskrá í kjörfundarstofu og að skrá kjörstjóra sem þeir halda vegna atkvæðagreiðslu utan kjörfunda, sbr. 4. mgr. 66. gr. Umboðsmönnum er

óheimilt að bera í kjörfundarstofu eða hafa á brott með sér gögn er varða kosninguna og óheimilt er að taka upp eða mynda það sem fram fer í kjörfundarstofu. Sama gildir um kosningarathöfn utan kjörfundar.

d. (47. gr. d)

Umboðsmenn lista eiga rétt á að vera viðstaddir þegar kjörstjórn gætir lagafyrirmæla við meðhöndlun atkvæðakassa og annarra kjörgagna áður en atkvæðagreiðsla hefst og þegar henni er slitið. Umboðsmönnum er heimilt að undirrita með kjörstjórn það sem hún ritar í kjörbókina vegna þessara starfa og setja innsigli sín á þá atkvæðakassa og kjörgögn sem kjörstjórn innsigliar skv. lögum. Sama gildir um rétt umboðsmanna lista hvað varðar störf kjörstjóra.

e. (47. gr. e)

Telji umboðsmenn lista að kjörstjórn, kjörstjóri eða kjósendur hegði sér ekki samkvæmt lögum við kosningarathöfnina mega þeir finna að því við kjörstjórnina eða kjörstjórnann. Telji þeir eitthvað ólöglegt við kosningarathöfnina og fá það ekki leiðrétt hjá kjörstjórn eða kjörstjóra eiga umboðsmenn rétt á að fá ágreiningsefnið bókað þegar í stað í kjörbók kjörstjórnar eða skrá kjörstjóra. Neiti kjörstjórn eða kjörstjóri að bóka eitthvað vegna kosningarathafnarinnar á umboðsmaður rétt á að bóka það sjálfur og undirrita.

Við talningu atkvæða.

f. (47. gr. f)

Eftir að kosningu lýkur eiga umboðsmenn lista rétt á að vera viðstaddir móttöku yfirkjörstjórnar á atkvæðakössum og öðrum kjörgögnum áður en talning eða flokkun atkvæða fer fram og til loka talningar.

Séu umboðsmenn lista ekki viðstaddir talningu skal yfirkjörstjórn kveðja til valinkunna kjósendur úr sömu stjórn málasamtökum, ef unnt er, til að gæta réttar listans.

Við úthlutun þingsæta.

g. (47. gr. g)

Sérhver stjórn málasamtök, sem boðið hafa fram, eiga rétt að hafa tvo umboðsmenn viðstadda við öll störf landskjörstjórnar við úthlutun þingsæta skv. XVI. kafla.

26. gr.

Á eftir 47. gr. g kemur 46. gr. laganna, sem verður 48. gr. þeirra og breytast greinarnúmer annarra greina til samræmis.

1. mgr. 46. gr. laganna, sem verður 1. mgr. 48. gr. laganna, orðast svo:

Landskjörstjórn lætur í té kjörgögn við atkvæðagreiðslu utan kjörfundar. Hún lætur einnig í té leiðbeiningar um tilhögun atkvæðagreiðslunnar. Kjörgögn þessi skulu jafnan vera fyrir hendi hjá þeim er annast atkvæðagreiðslu utan kjörfundar. Sýslumenn annast afgreiðslu kjörgagna til kjörstjóra eða annarra trúnaðarmanna innanlands, sbr. 58. gr.

27. gr.

48. gr. laganna fellur brott.

28. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 1. mgr. 49. gr. laganna:

- a. Í stað orðsins „Skipstjóri“ kemur: Kjörstjóri eða annar trúnaðarmaður innanlands, sbr. 58. gr.
- b. orðin „í skipi hans“. falla brott.

29. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 50. gr. laganna:

- a. Í stað orðsins „Ráðuneytið“ í 1. mgr. 50. gr. kemur: Landskjörstjórn.
- b. Í stað orðanna „a.m.k. 125 g/m². að þyngd. Skipta skal um lit kjörseðla við hverjar alþingiskosningar“ í 2. mgr. kemur: samkvæmt nánari reglum sem ráðuneytið setur að fengnum tillögum landskjörstjórnar.

30. gr.

53. gr. orðast svo:

Kjörseðlar skulu að jafnaði fullgerðir eigi síðar en sjö dögum fyrir kjördag og skal landskjörstjórn þegar senda þá yfirkjörstjórn.

Kjörseðlana skal brjóta saman þannig að óprentaða hliðin snúi út.

Á óprentuðu hliðinni er þó heimilt að hafa ferningur fyrir stimpil kjörstjórnar, sbr. 83 gr. Að öðru leyti ákveður landskjörstjórn útlit kjörseðla

31. gr.

54. gr. laganna orðast svo:

Landskjörstjórn lætur gera stimpla sem notaðir skulu við atkvæðagreiðslu á kjörfundi og utan kjörfundar.

Yfirkjörstjórnir og kjörstjórar skulu varðveita stimpla á öruggum stað. Glatist stimpill eða eyðileggst skal tilkynna það landskjörstjórn.

32. gr.

57. gr. laganna orðast svo:

Kosningu utan kjörfundar skal hefja svo fljótt sem kostur er eftir að framboðslistar hafa verið auglýstir, sbr. 46. gr., þó eigi síðar en 29 dögum fyrir kjördag.

Kosning utan kjörfundar skal standa fram til kl. 17.00 á kjördag en erlendis skal þó ljúka kosningunni daginn fyrir kjördag.

Atkvæðið telst greitt þann dag sem fylgibréfið er dagsett.

33. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 58. gr. laganna:

- a. Í stað 1. mgr. bætast tvær nýjar málsgreinar, svohljóðandi:
- Sýslumenn eru kjörstjórar, hver í sínu umdæmi, og ákveða jafnframt hverjir starfsmenn þeirra og aðrir trúnaðarmenn gegna störfum kjörstjóra í þeirra umboði. Sýslumenn skulu tilkynna landskjörstjórn hverju sinni hverjir eru kjörstjórar í þeirra umboði.
- Atkvæðagreiðsla utan kjörfundar skal fara fram í aðalskrifstofu sýslumanns eða útibúi. Sýslumaður getur ákveðið að atkvæðagreiðsla fari fram á sérstökum kjörstað utan aðalskrifstofu, svo og að atkvæðagreiðsla fari fram á öðrum stöðum í umdæmi hans. Sýslumaður getur að ósk sveitarstjórnar skipað kjörstjóra, sem getur verið starfsmaður sveitarfélags, til þess að annast atkvæðagreiðslu.
- b. 1. málslíður 2. mgr., sem verður 1. málslíður nýrrar 3. mgr., orðast svo:
- Kjósandi, sem er til meðferðar á sjúkrahúsi eða vistmaður þar, eða er heimilismaður á dvalarheimili aldraðra eða stofnun fyrir fatlað fólk er heimilt að greiða atkvæði á heimilinu eða stofnuninni.
- c. Lokamálslíður 3. mgr. fellur á brott.
- d. Í stað orðanna „skv. 2. mgr.“ í 3. og 4. mgr. kemur: skv. 3. mgr.
- e. Í stað orðanna „skv. 2. og 3. mgr.“ í 1. másl. 5. mgr. kemur: skv. 3. og 4. mgr.
- f. Á eftir orðunum Ráðuneytið setur í 5. mgr. kemur: að fengnum tillögum landskjörstjórnar.
- g. Í stað orðanna „skv. 2. mgr. í loka másl. 5. mgr. kemur: skv. 3. mgr.
- h. Við 1. másl. 5. mgr. bætast orðin: og tilkynnir það jafnframt landskjörstjórn.

34. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 59. gr. laganna:

- a. Orðin: „eða fastanefnd hjá alþjóðastofnun“ í 1. mgr. falla brott.
- b. Orðin: „og fastanefnda“ í 2. mgr. falla brott.
- c. Við 2. mgr. bætist við nýr málslíður, svohljóðandi:
- Hlutaðeigandi ráðuneyti skal tilkynna landskjörstjórn hverju sinni hverjir eru kjörstjórar erlendis.
- d. Við 3. mgr. bætist: og tilkynnir það jafnframt landskjörstjórn.

35. gr.

60. gr. orðast svo

Kjósandi, sem hvorki mun eiga þess kost að greiða atkvæði utan kjörfundar eftir tímamark skv. 1. mgr. 57. gr. né á kjörfundi, má kjósa hjá sýslumanni, sbr. 2. mgr. 58. gr. frá og með þeim degi þegar 57 dagar eru til kjördags þar til að atkvæðagreiðsla utan kjörfundar hefst skv. 1. mgr. 57. gr.

36. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 63. gr. laganna:

- a. 1. og 2. mgr. 63. gr. orðast svo:

Kjósandi sem greiða vill atkvæði utan kjörfundar skal gera kjörstjóra grein fyrir sér með því að framvísa persónuskilríkjum með nafni, kennitölu og mynd, svo sem vegabréfi, ökuskírteini, nafnskírteini, eða á annan fullnægjandi hátt að mati kjörstjóra. Kjörstjóri skal halda sérstaka skrá yfir þá sem greiða atkvæði hjá honum, sbr. 1. mgr. 66. gr.

Að þessu loknu fær kjósandi afhent kjörgögn. Skal hann síðan aðstoðarlaust og án þess að nokkur annar sjái rita atkvæði sitt á kjörseðilinn á þann hátt er segir í 2. mgr. 62. gr. Kjörstjóri skal síðan stimpla bakhlið kjörseðilsins án þess að hann verði þess var hvernig kjósandi hyggst greiða atkvæði. Því næst skal kjósandi setja atkvæðið í kjörseðilsumslagið og líma það vandlega aftur. Skal kjósandi síðan árita og undirrita fylgibréfið í viðurvist kjörstjóra sem vottar atkvæðagreiðsluna með undirritun sinni á fylgibréfið og embættisstimpli, ef við á.

b. 4. mgr. orðast svo:

Að lokum skal kjörseðilsumslagið ásamt fylgibréfinu lagt í sendiumslagið og því lokað vandlega. Umslagið skal síðan áritað til sýslumannsins eða kjörstjórnarinnar í því sveitarfélagi eða kjördæmi þar sem kjósandinn telur sig vera á kjörskrá. Aftan á sendiumslagið skal rita kennitölu kjósandans. Í stað kennitölu má setja sérstakt merki sem geymir kennitölu kjósandans. Landskjörstjórn setur nánari reglur um útlit og notkun slíks merkis.

37. gr.

Við 64. gr. laganna bætist nýr málslíður svohljóðandi: Kjörstjóri skal farga ónýta kjörseðlinum í viðurvist kjósanda.

38. gr.

2. mgr. 65. gr. laganna orðast svo:

Aðrir kjósendur skulu sjálfir annast sendingu atkvæðisbréfs síns. Kjörstjóra er þó skylt, ef kjósandi óskar þess, að koma bréfinu í póst og greiða almennt póstburðargjald undir sendinguna. Kjósandi ber að öðru leyti sjálfur kostnað af sendingu atkvæðisbréfsins.

39. gr.

4. mgr. 66. gr. laganna orðast svo:

Umboðsmönnum lista er heimilt að kynna sér skrár þær sem um getur í 1. og 2. mgr. þar sem kjörstjóri hefur aðstöðu.

40. gr.

69. gr. laganna orðast svo:

Í hverri kjördeild skal vera hæfilegur fjöldi kjörklefa sem skulu þannig búnir að þar megi greiða atkvæði án þess að aðrir geti séð hvernig kjósandi greiðir atkvæði.

Í kjörfundarstofu skal enn fremur vera atkvæðakassi. Hann skal þannig búinn að ekki sé unnt að ná kjörseðli úr honum án þess að opna hann. Atkvæðakassar skulu annað hvort vera læstir eða innsiglaðir þannig að þess sjáist merki séu þeir opnaðir. Í upphafi kjörfundar skal kjörstjórn ganga úr skugga um að atkvæðakassar séu tómir og læsa þeim síðan eða innsigla með innsigli sem landskjörstjórn lætur í té. Landskjörstjórn setur nánari reglur um tilhögun í kjörfundarstofu, stærð og gerð atkvæðakassa, innsigli, lása og vörslu lykla..

Yfirkjörstjórn skal gæta þess að jafnan séu til nægir atkvæðakassar til afnota í kjördæminu.

41. gr.
72. gr. laganna fellur brott.

42. gr.
75. gr. laganna fellur brott.

43. gr.
Í stað orðsins „ráðuneytið“ í 1. og 2. mgr. í 77. gr. laganna kemur: landskjörstjórn.

44. gr.
79. gr. laganna fellur brott.

45. gr.
85. gr. lagannan orðast svo:
Þegar kjósandi hefur gengið frá kjörseðlinum samkvæmt framansögðu brýtur hann kjörseðilinn í sama brot og hann var í þegar hann tók við honum og gengur út úr klefanum og gerir kjörstjórn grein fyrir sér, svo sem með því að framvísa persónuskilríkjum með nafni, kennitölu og mynd, svo sem vegabréfi, ökuskríteini, nafnskríteini, eða á annan fullnægjandi hátt að mati kjörstjórnar.

46. gr.
Á eftir 85. gr. laganna koma þrjár nýjar greinar 85. gr. a – 85. gr. c, svohljóðandi:

a. (85. gr. a)

Eigi kjósandi rétt á að greiða atkvæði samkvæmt kjörskránni skal kjörstjórn eða fulltrúi hennar stimpla bakhlið kjörseðilsins án þess að vart verði við hvernig kjósandi hyggst greiða atkvæði. Kjósandi skal síðan leggja seðilinn í atkvæðakassann í viðurvist fulltrúa kjörstjórnar. Kjósandi skal gæta þess að enginn geti séð hvernig hann greiddi atkvæði.

b. (85. gr. b)

Kjörstjórn skal merkja við nafn kjósanda í kjörskrá um leið og hann hefur neytt kosningarréttar síns. Samtímis og merkt er við nafn kjósanda í kjörskrá skal annar kjörstjórnarmaður gæta að því að merking sé rétt.

Nú er kjörskrá prentuð og skulu þá oddviti kjörstjórnar og annar meðkjörstjórnanna hafa fyrir sér hvor sitt eintak kjörskrárinnar. Skulu þeir báðir gera merki við nafn hvers kjósanda um leið og hann hefur neytt kosningarréttar síns.

c. (85. gr. c)

Valdi bilun eða truflun því að ekki er unnt að nota rafræna kjörskrá skal kjósandi fá afhentan kjörseðil og sérstakt kjörseðilsumslag. Því næst skal hann rita atkvæði sitt aðstoðarlaust á kjörseðilinn í kjörklefa, án þess að nokkur annar sjái. Kjörstjórn skal síðan stimpla bakhlið kjörseðilsins. Því næst setur kjósandinn kjörseðilinn í kjörseðilsumslagið. Áritar og undirritar kjósandi síðan sérstakt ytra umslag í viðurvist kjörstjórnar sem vottar atkvæðagreiðsluna. Á ytra umslagi skal koma fram að atkvæðið hafi verið greitt án aðgangs

kjörstjórnar að rafrænni kjörskrá auk tímasetningar atkvæðagreiðslu og nafns og kennitölu kjósenda. Kjörseðilsumslag skal látið inn í ytra umslag sem kjósandi setur svo í atkvæðakassa.

Landskjörstjórn skal sjá til þess að á hverjum kjörstað séu nauðsynleg kjörgögn til að unnt sé að efna til atkvæðagreiðslu samkvæmt þessari grein.

47. gr.

Í stað orðsins „ráðuneytið“ í f-lið 1. mgr. 91. gr. kemur: landskjörstjórn.

48. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 95. gr. laganna:

a. 1. mgr. 95. gr. orðast svo:

Þá er atkvæðagreiðslu er slitið og kjörseðilsumslög þau er gild hafa verið tekin hafa verið látin í atkvæðakassann skal oddviti jafnskjótt ganga frá í sérstöku umslagi þeim utankjörfundaratkvæðum sem ágreiningur er um, sbr. 92. gr., ásamt lyklinum að atkvæðakassanum í aðalumslaginu og loka því.

b. Í stað orðsins „aðalumslagi“ í 2. mgr. kemur: „umslagi“.

49. gr.

Á eftir 1. mgr. 98. gr. laganna kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Yfirkjörstjórn getur, meðan á kjörfundi stendur, ákveðið að hefja fyrir luktum dyrum flokkun og talningu atkvæða eftir framboðslistum. Flokkun og talning skal fara fram í sama rými og yfirkjörstjórn telur atkvæði. Skal rýmið lokað og vaktað af hálfu yfirkjörstjórnar þar til kjörfundi er lokið.

50. gr.

3. mgr. 99. gr. laganna fellur brott.

51. gr.

Á eftir 99. gr. kemur ný grein 99. gr. a, svohljóðandi:

Við opnun atkvæðakassa að kjörfundi loknum skal yfirkjörstjórn eða umdæmiskjörstjórn safna saman ytri umslögum skv. 85. gr. og kanna hvort kjósendur þeirra séu á rafrænni kjörskrá og merkja við nöfn þeirra þar. Hafi kjósandi ekki verið á kjörskrá í því kjördæmi þar sem hann kaus telst atkvæði hans ógilt. Hafi kjósandi hvoru tveggja greitt atkvæði á grundvelli rafrænnar kjörskrár og skv. 85. gr. telst síðarnefnda atkvæðið ógilt. Hið sama á við um síðari atkvæði sem kjósandi kann að hafa greitt skv. 85. gr. umfram hið fyrsta. Kjörseðilsumslögum atkvæða sem ekki eru ógilt af þessum sökum skal safnað saman og þeim hellt óopnuðum í ílát skv. 1. mgr. 99. gr. Skulu umslögin síðan opnuð og atkvæðaseðlar meðhöndlaðir skv. 2. mgr. 99. gr. Atkvæði sem ógildast samkvæmt þessu ákvæði skal yfirkjörstjórn geyma undir innsigli þar til Alþingi hefur úrskurðað um gildi kosninganna. Að því búnu skal eyða atkvæðunum og skrá yfirlýsingu um það í gerðabók yfirkjörstjórnar.

52. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 100. gr. laganna:

- a. f. liður. orðast svo: „ef kjörseðill er annar en landskjörstjórn hefur látið gera samkvæmt 50. gr.“
- b. Við greinina bætist nýr stafliður, svohljóðandi: „ef kjörseðill hefur ekki verið stimplaður af kjörstjórn eða kjörstjóra.“

53. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 104. gr. laganna:

- a. Í stað orðanna „ráðuneytinu“ og „ráðuneytið“ í 1. og 3. mgr. kemur: landskjörstjórn.
- b. Við greinina bætis ný málsgrein, svohljóðandi: Þegar yfirkjörstjórn hefur lokið störfum við talningu atkvæða og gefið Hagstofu Íslands þær upplýsingar sem stofnunin þarfnast við hagskýrslugerð, sbr. 116. gr., skal kjörstjórnin tilkynna það Þjóðskrá Íslands, svo sú stofnun geti lokað fyrir aðgang allra að hinni rafrænu kjörskrá. Þjóðskrá Íslands varðveitir kjörskrána þannig læsta í eitt ár en eyðir að þeim tíma loknum öllum gögnum úr skránni og tilkynnir það landskjörstjórn.

54. gr.

Í stað orðanna „er ráðuneytið segir fyrir um“ í 1. mgr. 111. gr. laganna kemur: sem landskjörstjórn ákveður.

55. gr.

112. gr. laganna orðast svo:

Nú er ágreiningur milli umboðsmanna stjórnmalasamtaka, sem þátt hafa tekið í alþingiskosningum, og landskjörstjórnar um úthlutun þingsæta og útgáfu kjörbréfa og eiga þá umboðsmenn rétt á að fá bókaðan ágreining sinn í gerðabók landskjörstjórnar. Landskjörstjórn leggur fyrir Alþingi í þingbyrjun eftirrit af gerðabók sinni um úthlutun þingsæta, svo og skýrslur þær og skilríki frá yfirkjörstjórnnum sem ágreiningur kann að vera um.

56. gr.

Í stað orðsins „ráðuneytið“ í 1. mgr. 115. gr. kemur: landskjörstjórn.

57. gr.

Við 116. gr. bætast tvær nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Þá skulu yfirkjörstjórnir vinna sérstaklega þær upplýsingar sem Hagstofa Íslands þarfnast úr rafrænni kjörskrá við hagskýrslugerð sína.

Við vinnslu upplýsinga úr rafrænni kjörskrá skulu yfirkjörstjórnir og Hagstofan gæta ákvæða laga um persónuvernd.

58. gr.

Fyrirsögn XIX. kafla verður: **Skýrslur og upplýsingar til hagskýrslugerðar Hagstofu Íslands.**

59. gr.

Á eftir kaflaheiti XXI **Kosningakærum**, kemur ný grein 117. gr. a, svohljóðandi:

Ráðherra skipar þrjá menn í úrskurðarnefnd kosningamála til fimm ára í senn. Hæstiréttur Íslands tilnefnir formann nefndarinnar og skal hann uppfylla starfsgengisskilyrði héraðsdómara. Alþingi kýs einn nefndarmann og skal hann hafa lokið embættisprófi eða meistaraprófi í lögfræði og hafa reynslu af framkvæmd kosninga. Samband íslenskra sveitarfélaga tilnefnir einn nefndarmann og skal hann hafa reynslu af framkvæmd kosninga.

Til nefndarinnar má skjóta eftirtöldum ákvörðunum:

- a. Synjun Þjóðskrár Íslands um að taka kjósanda á kjörskrá, sbr. 2. og 3. mgr. 2. gr. og um leiðréttingar á kjörskrá skv. 27. gr., sbr. 28. gr.
- b. Ákvörðun landskjörstjórnar um skráningu stjórnmalasamtaka og úthlutun listabókstafa, sbr. 35. gr.
- c. Ákvörðun landskjörstjórnar um gildi framboðslista og önnur atriði er þau varða, sbr. 45. gr.

Um meðferð mála, sem rekin eru fyrir úrskurðarnefnd kosningamála, fer samkvæmt stjórnslulögum.

Um fresti til þess að kæra einstakar ákvarðanir fer samkvæmt nánari fyrirmælum sem tilgreind eru hverju sinni í einstökum ákvæðum laga þessara.

Kæra til úrskurðarnefndar kosningamála frestar ekki réttaráhrifum ákvarðana stjórnvalda.

Ákvörðun málsaðila um að bera ákvarðanir stjórnvalda skv. 2. mgr. undir dómstóla frestar ekki réttaráhrifum þeirra.

Úrskurðum úrskurðarnefndar kosningamála verður ekki skotið til annars stjórnvalds.

60. gr.

Í stað orðanna „ráðuneytinu“ og „Ráðuneytið“ í 118. gr. laganna kemur: landskjörstjórn.

61. gr.

Við 120. gr. bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Landskjörstjórn skal leggja fyrir Alþingi rökstudda umsögn um kærur út af gildi kosninga og mat á kjörgengi nýkosinna þingmanna. Landskjörstjórn lætur Alþingi enn fremur í té öll þau gögn og upplýsingar sem það hefur þörf fyrir við umfjöllun sína um gildi kosninga.

62. gr.

Orðin „ráðuneytið eða“ í a-lið 123. gr. laganna falla brott.

63. gr.

Á eftir 130. gr. kemur nýr kafli. XXVI. ÝMIS ÁKVÆÐI, ásamt þremur nýjum greinum og millifyrirsögnum, svohljóðandi:

Eftirlit með framkvæmd kosninga.

a. (131. gr.)

Innlendir og erlendir kosningaeftirlitsmenn frá stofnunum eða samtökum geta fengið heimild landskjörstjórnar, til þess að fylgjast með framkvæmd kosninga samkvæmt lögum þessum.

Hafi kosningaeftirlitsmenn heimild landskjörstjórnar er sveitarstjórnun, kjörstjórnun sveitarfélaga, kjörstjórnun og yfirkjörstjórnun skylt að taka á móti þeim og auðvelda þeim allt eftirlitsstarf. Sama gildir um landskjörstjórn.

Landskjörstjórn lætur útbúa sérstök skilríki fyrir kosningaeftirlitsmenn sem þeir skulu bera við athafnir sínar og sýna sé þess krafist.

Gildissvið gagnvart öðrum lögum.

b. (132. gr.)

Stjórnsýslulög gilda þegar úrskurðarnefnd kosningamála, landskjörstjórn, yfirkjörstjórnir kjördæma, yfirkjörstjórnir sveitarfélaga og kjörstjórnar taka ákvarðanir um rétt eða skyldu manna.

Upplýsingalög taka til starfsemi úrskurðarnefndar kosningamála, landskjörstjórnar, yfirkjörstjórnna kjördæma, yfirkjörstjórnna sveitarfélaga og kjörstjórnna samkvæmt lögum þessum. Umboðsmaður Alþingis hefur eftirlit með stjórnsýslu þeirra á þann hátt sem nánar greinir í lögum um umboðsmann Alþingis.

c. (133. gr.)

Þagnarskylda.

Þeim sem sjá um framkvæmd kosninga er skylt að gæta þagmælsku um atriði sem þeir fá vitneskju um í störfum sínum og leynt skulu fara samkvæmt lögum þessum.

Kjörstjórnarmaður, utankjörfundarstjóri eða fulltrúi kjósanda sem aðstoð veitir skal ekki segja frá því hvernig kjósandi, sem hann hefur aðstoðað, hefur greitt atkvæði.

64. gr.

Gildistöku ákvæði.

...

66. gr.

Við lögin bætist ákvæði til bráðabirgða, IV, svohljóðandi:

Á kjörskrá hvers sveitarfélags skal samkvæmt 23. gr. taka þá sem uppfylla skilyrði 1. gr. laga um réttindi danskra ríkisborgara á Íslandi nr. 18/1944, sbr. 1. gr. laga nr. 85/1946.

Greinargerð.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í 1. gr. gildandi laga er fjallað um kosningarrétt og kjörgengi vegna alþingiskosninga. Samkvæmt lögunum eiga íslenskir ríkisborgarar sem átt hafa lögheimili hér á landi kosningarrétt í átta ár frá því að þeir flytja lögheimili af landinu. Að þeim tíma liðnum getur íslenskur ríkisborgari, sbr. b-lið 2. mgr. 1. gr. laganna, sótt um að halda kosningarrétti sínum. Í 1. mgr. 2. gr. er fjallað um form þessara umsókna.

Ákvæði a-liðar 1. gr. frumvarpsins er að mestu samhljóða 1. mgr. 2. gr. gildandi laga. Með breytingunni er felldur úr gildi áskilnaður um að umsókn sé á eyðublaði sem Þjóðskrá Íslands lætur í té vegna umsóknar um kosningarrétt skv. b-lið 2. mgr. 1. gr. og að slík eyðublöð skuli liggja frammi í skrifstofum sendiráða og fastanefnda, í sendiráðisskrifstofum og í skrifstofum kjöræðismanna. Ekki er talið rétt að einskorða umsóknina við það að hún sé á eyðublaði sem Þjóðskrá Íslands lætur í té. Mikilvægt er að stofnunin geti unnið með umsóknir, þegar nauðsynlegar upplýsingar koma fram. Þess í stað er gert ráð fyrir að Þjóðskrá Íslands útbúi eyðublöð fyrir slíkar umsóknir. Þannig verður Þjóðskrá Íslands jafnframt heimilt að láta viðeigandi aðilum eyðublaðið í té rafrænt og þar að auki sjá til þess að almenningur hafi aðgang að eyðublaðinu á því formi. Þá er lagt til að efni 1. mgr. verði skipt upp í tvær málsgreinar. Sem fyrr skal ekki taka til greina umsókn sem berst meira en einu ári áður en réttur samkvæmt a-lið 2. mgr. 1. gr. fellur niður. Í slíkum tilvikum skal Þjóðskrá Íslands leiðbeina kjósenda um það hvenær tímabært sé að sækja um að nýju.

Samkvæmt c-lið 1. gr. frumvarpsins bætast síðan þrjár málsgreinar við 2. gr. laganna, sem verða þá 3.-5. mgr. lagagreinarinnar. Í 3. mgr. er kveðið á um heimild til þess að skjóta synjun Þjóðskrár Íslands um staðfestingu kosningarréttarins og endurnýjun hans til úrskurðarnefndar um kosningamál og með 4. og 5. mgr. verður landskjörstjórn annars vegar falið að auglýsa árlega frest til móttöku slíkra umsókna en hins vegar til að setja reglur um móttöku og meðferð þeirra, þó ekki um form umsókna sem Þjóðskrá Íslands mun ákveða, sbr. 1. mgr.

Um 3. gr.

Í 6. gr. laganna er kveðið á um hvaða kjördæmum sveitarfélög landsins tilheyrja. Er lagagreinin breytt svo heiti Seltjarnarnesbæjar komi rétt fram í lögunum. Frá því er sú undantekning að í kosningalögum hefur ávallt verið talað um Reykjavík í stað Reykjavíkurborgar. Þannig er t.a.m. talað um Reykjavíkurborg kjördæmi norður og suður yfirkjörkjörstjórnir Reykjavíkurborgar kjördæma og mörk kjördæma í Reykjavík.

Um 4. gr.

Í 7. gr. gildandi laga er fjallað um ákvörðun landskjörstjórnar á mörkum Reykjavíkurborgar tveggja. Þar eru kjörstjórninni settir frestir til að annars vegar að taka ákvörðunina og hins vegar auglýsa hana. Sú breyting sem lögð er til í 4. gr. frumvarpsins er í samræmi við þá almennu stefnu frumvarpsins að tilgreina fresti í dögum en ekki vikum.

Við setningu gildandi kosningalaga var ákveðið að miða skyldi við lögheimili samkvæmt íbúaskrá fimm vikum fyrir kjördag. Skipti þar máli að sömu upplýsingar skyldu liggja til grunvallar kjörskrárgerð og afmörkun kjördæmanna í Reykjavík og að nauðsynlegt

væri að auka svigrúm til að undirbúa kjörskrár og leggja þær fram. Jafnframt var gert ráð fyrir að síðar mætti stytta þetta svigrúm þegar reynsla væri „... fengin af hinu nýja kerfi í framkvæmd.“ Í ljósi reynslunnar af framkvæmd gildandi laga er lagt til að miða skuli skiptingu kjördæmanna við íbúaskrá þjóðskrár 29 dögum fyrir kjördag og að landskjörstjórn auglýsi mörk kjördæmanna viku síðar. Þá fellst enn fremur í þessu að upphafstími frests er frá og með föstudegi í þeim tilvikum þegar kjördagur er á laugardegi eins og verið hefur, sbr. 20. gr. laganna.

Til hliðsjónar er í frumvarpinu gert ráð fyrir að framboðsfrestur, sbr. nýja 37. gr. og frestur sveitarfélaga til að sækja um undanþágu frá rafrænni kjörskrá, sbr. nýja 29. gr. verði 36 dögum fyrir kjördag. Viðmiðunardagur kjörskrár verði á hinn bóginn 22 dagar fyrir kjördag., sbr. nýja 22. gr.

Um 5. gr.

Samkvæmt 1. mgr. 10. gr. laganna skal hverju kjördæmi skipt í kjördeildir og skal hvert sveitarfélag vera ein kjördeild nema sveitarstjórn hafi ákveðið að skipta því í fleiri kjördeildir. Með 5. gr. frumvarpsins er áréttað að Reykjavík getur að lágmarki skipst í tvær kjördeildir þar sem sveitarfélagið skiptist í tvö kjördæmi.

Um 6. gr.

Í 11. gr. gildandi laga er fjallað um mismunandi gerðir kjörstjórna. Við 11. gr. laganna bætist ákvæði þess efnis að sá megi ekki sitja í kjörstjórn sem jafnframt sé í kjöri til Alþingis. Umrædd regla kemur í raun fram í 1. mgr. 16. gr. núgildandi laga um hæfi kjörstjórnarmanna. Þar sem um er að ræða almennt neikvætt hæfisskilyrði þykir rétt að reglan komi frammar fram í kaflanum og sé orðuð afdráttarlausar. Í reglunni felst hvoru tveggja að ekki skal kjósa einstakling í kjörstjórn sem þegar hefur lýst yfir framboði til Alþingis og að kjörstjórnarmaður skuli víkja sæti bjóði hann sig fram eftir að hann er kjörinn í kjörstjórn. Eðlilega skiptir ekki máli þótt einstaklingur sem er í framboði í öðrum kosningum sitji í kjörstjórn vegna alþingiskosninga eða er tengdur stjórnmalasamtökum sem bjóða fram, að öðru leyti en mælt er fyrir um í 16. gr. sbr. 12. gr. frumvarpsins.

Um 7. gr.

Í 12. gr. gildandi laga er fjallað um kosningu til landskjörstjórnar og verkaskiptingu innan hennar. Með frumvarpinu er landskjörstjórn falin aukin verkefni og ábyrgð vegna framkvæmdar kosningar. Þykir því ástæða til að nánar sé mælt fyrir um skipulag kjörstjórnarinnar.

Sem fyrr verður landskjörstjórn skipuð fimm mönnum og kosið til hennar eftir hverjar alþingiskosningar. Um kosninguna fer samkvæmt lögum nr. 55/1991 um þingsköp Alþingis sbr. núgildandi 82. gr. laganna. Með frumvarpinu er lagt til að kveðið verði skýrlega á um að landskjörstjórn skuli koma saman eigi síðar en einum mánuði eftir að kosið hefur verið til hennar og að á fyrsta fundi hennar skuli hún velja sér formann og skipti með sér verkum. Skal því vera tryggt að landskjörstjórn hafi sem fyrst tekið til starfa. Er þetta mikilvægt samhliða því að kjörstjórninni eru falin frekari verkefni svo sem felst í frumvarpinu.

Forseti Alþingis skal fela starfsmanni skrifstofu Alþingis að gegna störfum ritara landskjörstjórnar. Sambærilegt ákvæði er ekki að finna í núgildandi lögum en það er í samræmi við framkvæmd laganna til þessa. Skal ritari annast daglegan rekstur og aðra umsýslu samkvæmt lögum eftir nánari fyrirmælum landskjörstjórnar. Í daglegum rekstri landskjörstjórnar felst meðal annars að hafa umsjón með starfsemi landskjörstjórnar sem mælt er fyrir um í lögnum. Jafnframt felst í því að skrifstofa Alþingis mun varðveita skjalasafn landskjörstjórnar eins og hún hefur gert hingað til.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um aðstöðu landskjörstjórnar og starfsfólk hennar. Með auknum verkefnum landskjörstjórnar er við því að búast að hún þurfi á aukinni aðstöðu og starfsfólki að halda. Gert er ráð fyrir að kostnaður af framkvæmd kosninga muni sem fyrr falla á tiltekið ráðuneyti á fjárlögum. Því er mælt fyrir um að viðkomandi ráðuneyti skuli útvega landskjörstjórn skrifstofuáðstöðu og vera kjörstjórninni til aðstoðar um önnur atriði er lúta að rekstri hennar. Þá er mælt fyrir um að landskjörstjórn geti sjálf ráðið sér starfsfólk og keypt þjónustu sérfræðinga. Myndi slíkt þá vera gert í umboði ráðuneytisins. Oft kann hins vegar að vera nærtækara að landskjörstjórn og ráðuneytið komi sér saman um að starfsfólk ráðuneytisins gegni tímabundið störfum fyrir landskjörstjórn og er því mælt fyrir um slíkt fyrirkomulag. Af orðalagi ákvæðisins leiðir að það er landskjörstjórn að meta hvað telst heppilegast í þessu samhengi. Þá er ljóst að njóti landskjörstjórn tímabundið starfskrafa starfsmanna ráðuneytisins eða annarra ríkisstofnanna munu viðkomandi falla undir stjórn landskjörstjórnar í þeim störfum.

Þá getur landskjörstjórn óskað eftir því að ráðuneytið, utanríkisráðuneyti, Sýslumannafélag Íslands, Þjóðskrá Íslands og Samband íslenskra sveitarfélaga tilnefni fulltrúa sem geti verið landskjörstjórn til ráðgjafar við undirbúning og framkvæmd kosninga. Með ákvæðinu er kveðið á um möguleika landskjörstjórnar til að eiga samstarf við þessa aðila um framkvæmdina.

Loks er í niðurlagi greinarinnar tekið af skarið um það að landskjörstjórn geti, í samræmi við breytt og aukið hlutverk sitt, sbr. 8. gr. frumvarpsins, gefið kjörstjórnnum almenn fyrirmæli um undirbúning og framkvæmd kosninga. Er slíkt í samræmi við meginmarkmið frumvarpsins um að tryggja samræmi í störfum yfirkjörstjórnna.

Um 8. gr.

Með frumvarpinu er lagt til að tvær nýjar lagagreinar komi á eftir 12. gr. laganna, þ.e.a.s. 12. gr. a og 12. gr. b, en í þeim verði fjallað um hlutverk landskjörstjórnar.

Í fyrrnefnda ákvæðinu er tekið fram að landskjörstjórn sé sjálfstæð stjórnarsýslustofnun. Í því felst að kjörstjórnin er stjórnvald sem starfar sjálfstætt og án þess að ráðherra fari með hefðbundnar yfirstjórnunarheimildir gagnvart henni nema sérstaklega sé þess getið í lögum.

Í ákvæðinu eru talin upp verkefni landskjörstjórnar í staflíðum a til l. Er bæði um að ræða verkefni sem fram koma annars staðar í lögnum en einnig önnur verkefni. Í a-lið er vísað til þess verkefnis landskjörstjórnar að ákveða mörk kjördæma í Reykjavík og auglýsa þau, sbr. 7. gr. laganna, sbr. 5. gr. frumvarpsins. Í b-lið er vísað til 9. gr. laganna, sbr. 3. mgr. 31. gr. stjórnarskrárinnar en samkvæmt nefndum ákvæðum skal landskjörstjórn endurskoða fjölda kjördæmissæta í kjördæmum og auglýsa breytingar á þeim. Í c-lið er vísað til verkefna landskjörstjórnar skv. nýjum 30.-36. gr. laganna, sbr. 23. gr. frumvarpsins og varða heiti nýrra stjórn málasamtaka og úthlutun listabókstafa. Í d og e liðum er vísað til verkefna landskjörstjórnna við úthlutun þingsæta, sbr. XVI. kafla laganna. Í f og g-liðum til hlutverks kjörstjórnarinnar við meðferð Alþingis á kosningakærum, sbr. XII. kafla laganna. Í framkvæmd hefur landskjörstjórn veitt kjörbrefanefnd upplýsingar, umsagnir og aðra aðstoð við meðferð ágreiningsmála út af gildi kosninga, en það er Alþingi sem sker úr um gildi þeirra og um kjörgengi þingmanns. Í h og i-liðum er á hinn bóginn að finna sjálfstæðar efnisreglur um almennt umsjónarhlutverk landskjörstjórnar sem þó á sér nokkra stoð í öðrum ákvæðum laganna, sbr. nýja 6. mgr. 12. gr. laganna, sbr. 7. gr. frumvarpsins. Þá vísar i-liður til fjölmargra ákvæða þar sem landskjörstjórn er falið að auglýsa ýmsar ákvarðanir eða birta upplýsingar svo sem dregið er saman í X. kafla laganna. Í j lið er vísað til ákvæða laganna þar sem landskjörstjórn er falið að gera tillögur til ráðherra um útgáfu reglugerða, sbr. t.a.m. nýrrar 2. mgr. 24. gr., nýrrar 6. mgr. 29. gr., nýrrar 32. gr. og nýrra 41. gr. Þá er í k-lið vísað til þess almenna hlutverks að veita kjósendum, fjölmiðlum og framboðsaðilum upplýsingar og leiðbeiningar um undirbúning kosninga, framkvæmd þeirra og niðurstöðu. Loks er í l-lið

áréttað upplýsingahlutverk landskjörstjórnar til frambjóðenda, kjósenda og fjölmiðla um undirbúning og framkvæmd kosninga.

Í nágildandi 12. gr. er fjallað um heimild framboða sem eiga fulltrúa á Alþingi og fá ekki kjörinn fulltrúa í landskjörstjórn til að tilnefna áheyrnarfulltrúa. Samkvæmt frumvarpinu verður sömu reglu að finna í 1. mgr. 12. gr. b. Reglan er óbreytt og hefur slíkur fulltrúi því sömu réttindi og skyldur og samkvæmt gildandi lögum. Mælt er fyrir um það nýmæli að Samband íslenskra sveitarfélaga verði einnig heimilt að tilnefna áheyrnarfulltrúa í landskjörstjórn. Þykir við hæfi að sambandið fái slíkan fulltrúa vegna stórs hlutverks sveitarfélaga við framkvæmd kosninga og aukins hlutverks landskjörstjórnar við framkvæmd kosninga.

Um 9. gr.

Í 13. gr. gildandi laga er fjallað um yfirkjörstjórnir kjördæma. Þar er í 3. mgr. heimild yfirkjörstjórnar til að ákveða að í kjördæmi sé umdæmiskjörstjórn en samþykki ráðherra þarf samkvæmt lögnum til að yfirkjörstjórn skipi tvær slíkar umdæmiskjörstjórnir. Lagt er til að landskjörstjórn verði falið þetta hlutverk ráðherra. Þá er lagt til að yfirkjörstjórn verði veitt formleg heimild til að ráða starfsfólk sér til aðstoðar við framkvæmd kosninga án auglýsingar. Í framkvæmd hefur þessi háttur verið hafður á en rétt er að kveðið sé á um heimildina í lögum.

Um 10. gr.

Samkvæmt nágildandi 14. gr. laganna skipar ráðherra menn til setu í landskjörstjórn eða yfirkjörstjórn ef aðal- og varamenn forfallast eftir tillögu þeirra samtaka sem kusu þá á Alþingi. Samkvæmt frumvarpinu skal oddvitum lands- og yfirstjórna falið þetta verkefni í stað ráðherra.

Um 11. gr.

Í 15. gr. gildandi laga er fjallað um þær kjörstjórnir, sem sveitarstjórnir kjósa. Með ákvæðinu er betur tilgreint að þær kjörstjórnir eru í grundvallaratriðum þrenns konar, þ.e.a.s. yfirkjörstjórnir sveitarfélaga, hverfiskjörstjórnir og undirkjörstjórnir.

Í nýrri 1. mgr. 15. gr. er kveðið skýrar á um tilvist yfirkjörstjórna sveitarfélaga en í nágildandi 3. málslíð 2. mgr. 15. gr. Er það gert með því að áréttá að yfirkjörstjórnir sem kosnar eru samkvæmt lögum um kosningar til sveitarstjórna fari með hlutverk yfirkjörstjórna sveitarfélaga samkvæmt lögum um framkvæmd alþingiskosninga. Samkvæmt fyrrnefndu lögnum er sveitarstjórnnum skylt að kjósa til slíkra yfirkjörstjórna og þykir rétt að þær fari með verkefni yfirkjörstjórna við framkvæmd alþingiskosninga einnig, að því marki sem þau verkefni eru ekki falin yfirkjörstjórnnum kjördæma.

Í 2. mgr. er kveðið á um tilvist undirkjörstjórna og hverfiskjörstjórna. Skulu undirkjörstjórnir kosnar ef kjördeildir í sveitarfélagi eru fleiri en ein og hverfiskjörstjórnir ef kjördeildir eru fleiri en ein á sama kjörstað. Ekki er í frumvarpinu kveðið á um sérstakar kjörstjórnir til að hafa umsjón með starfi undirkjörstjórna þar sem kjördeildir eru fleiri en ein en ekki á sama kjörstað svo sem gert er í nágildandi 1. málslíð 2. mgr. 15. gr. Er ekki lengur talin þörf á slíkum kjörstjórnnum. Í þeim tilvikum þar sem ekki er skylt að kjósa undirkjörstjórn eða hverfiskjörstjórn myndi yfirkjörstjórn sveitarfélags fara með verkefni slíkra kjörstjórna. c-lið

Í 2. mgr. er kveðið á um að undirkjörstjórnir og hverfiskjörstjórnir skuli skipaðar þremur mönnum og jafnmörgum til vara og að þær skuli kjósa sér oddvita og skipta að öðru leyti með sér verkum. Sama áskilnað er að finna í 1. og 2. mgr. 15. gr. gildandi laga.

Í 3. mgr. er fjallað um heimild borgarstjórnar Reykjavíkurborgar til að ákveða að yfirkjörstjórnir Reykjavíkurborgar gegni einnig hlutverki yfirkjörstjórnar sveitarfélags. Um er að ræða sömu reglu og fram kemur í 4. málslíð 2. mgr. 15. gr. gildandi laga. Er

heimildin háð því að viðkomandi yfirkjörstjórnir samþykki þetta fyrirkomulag. Svo sem kveðið er á um í nágildandi lögum skulu þessar kjörstjórnir jafnan vera reiðubúnar til að mæta fyrirvaralaust á fund á kjördegi til ákvarðana og úrskurða í sambandi við kosninguna.

Rétt þykir að kveða skýrlega á um það í 4. mgr. að sveitarstjórn útvegi starfsfólk sem sé til aðstoðar við kosningar og að fyrirmæli um auglýsingu eigi ekki við um ráðningu slíks starfsfólks. Slík fyrirmæli geta verið í lögum, sbr. 7. gr. laga nr. 70/1996, um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, í kjarasamningum starfsmanna sveitarfélaga eða í reglum sveitarstjórnar. Hafa slík störf almennt ekki verið auglýst, enda um afar tímabundin störf að ræða og þykir hagræði í því að unnt sé að kalla til sömu einstaklinga og áður hafa gegnt slíkum störfum án þess að auglýsa störfin sérstaklega. Þá eru laun fyrir slík tímabundin störf ekki svo há að þau teljist til það ríkra fjárhagslega hagsmuna sem borgararnir þurfi að eiga jafnan aðgang að.

Með frumvarpinu er fellt úr gildi ákvæði um það hvenær hverfiskjörstjórnir og undirkjörstjórnir skuli kosnar. Samkvæmt gildandi lögum skal kjósa þær á fyrsta fundi nýkjörinnar sveitarstjórna en einnig hefur þeim verið heimilt að fresta kosningu þeirra þannig að þær verði kosnar til eins árs fyrir hverjar almennar alþingiskosningar. Í framkvæmd hefur víðast tíðkast að umrædd frestunarmild sé nýtt og er ákvæðið um skyldu til kosninga á fyrsta fundi sveitarstjórna því þýðingarlítið. Þá þykir ekki ástæða til að umræddar kjörstjórnir séu í þeim tilvikum kosnar til eins árs í senn og felst í 2. mgr. að umræddar kjörstjórnir eru aðeins kosnar til að sjá um framkvæmd þeirra alþingiskosninga sem væntanlegar eru þegar kosið er.

Um 12. gr.

Ákvæði 16. gr. laganna er breytt til samræmis við þá breytingu sem mælt er fyrir um í 6. gr. Óþarfi er að kveðið sé á um í 16. gr. að sá sem eigi sæti í kjörstjórn skuli víkja sæti ef hann er í kjöri til Alþingis, enda mun sú regla framvegis koma fram í 11. gr. laganna. Meðal annars er kveðið á um vanhæfi vegna þess að til úrskurðar er mál er varðar maka eða fyrrverandi maka þess sem á sæti í kjörstjórn. Orðalagið svarar til 2. töluliðar 1. mgr. 3. gr. stjórnsýslulaga en þó er tekið fram að kjörstjórnarmaður skuli einnig víkja sæti ef mál varðar sambúðarmaka eða fyrrverandi sambúðarmaka. Sem fyrr stofnast þó ekki til mægða vegna sambúðar. Að öðru leyti verður að leysa úr álitafnum um sérstakt hæfi kjörstjórnarmanna á grundvelli ólögfesta reglna um hæfi. Almennt má búast við að slíkar reglur geri nokkuð vægari hæfisskilyrði en hæfisreglur stjórnsýslulaga. Verður þó meðal annars að hafa hliðsjón af réttaröryggi þeirra aðila er mál snertir, hversu veigamikla hagsmuni málið snýst um og skilvirkni.

Um 13. gr.

Í 19. gr. gildandi laga er fjallað um gerðabækur kjörstjórna. Mun 1. málsliður nágildandi 1. mgr. 19. gr. standa óbreyttur þess efnis að allar kjörstjórnir skulu halda gerðabækur og bóka gerðir sínar. Ákvæði 2. mgr. 19. gr. um bókanir landskjörstjórna, yfirkjörstjórna og kjörstjórna sem sveitarfélag kys verður óbreytt að því undanskildu að málsgreininni verður skipt í þrjár málsgreinar, þ.e.a.s. 2. – 4. mgr. 19. gr. Efni nágildandi 3. mgr. verður fellt á brott og í þess stað verður kveðið á um í 5. mgr. að landskjörstjórn setji reglur, sem ráðherra staðfesti, um form og efni gerðabóka. Verður landskjörstjórn heimilt að ákveða að gerðabækur geti verið rafrænar eða að notað verði sérstök eyðublöð í stað þeirra og um varðveislu og skil gerðabóka til landskjörstjórnar. Þá verður í 6. mgr. kveðið á um að landskjörstjórn ákveði form og efni embættisinnsgla og láti kjörstjórnnum í té. Landskjörstjórn er því veitt svigrúm til að ákveða form og efni gerðabóka. Markmið breytingarinnar er að skapa samræmi í notkun gerðabóka og að einhver aðili hafi yfirumsjón með því að

framkvæmdin sé rétt. Ekki er talin ástæða til að viðhalda þeirri reglu sem fram kemur í núgildandi lögum um það hvaða stjórnvaldi beri að láta hvaða kjörstjórnnum í té gerðabækur.

Um 14. gr.

Samkvæmt núgildandi 2. mgr. 20. gr. gildandi laga skal ráðherra auglýsa hvenær reglulegar alþingiskosningar fara fram. Með frumvarpinu er lagt til að landskjörstjórn verði falið þetta verkefni.

Um 15. gr.

Samkvæmt 22. gr. núgildandi laga skulu sveitarstjórnir gera kjörskrár þegar boðað hefur verið til kosninga á grundvelli svokallaðra kjörskrárstofna sem Þjóðskrá Íslands lætur þeim í té. Með frumvarpinu er Þjóðskrá Íslands alfarið falið það verkefni að útbúa kjörskrár.

Samkvæmt frumvarpinu verður skýrar kveðið á um það tímamark sem miða skal kjörskrá við en gert er í gildandi lögum sbr. 2. mgr. greinarinnar. Inntak hennar um viðmiðunardag kjörskrár tekur til þess lögheimilis kjósanda sem miða skal kjörskrá við. Með ákvæðinu er þannig skýrt tekið fram að þegar kjósanda er raðað á kjörskrá skuli miðað við lögheimili hans á því tímamarki sem kveðið er á um í ákvæðinu. Tekur viðmiðunarmark ákvæðisins þar af leiðandi ekki til atriða sem varða kosningarrétt sbr. 1. gr. laganna. Ber Þjóðskrá Íslands t.a.m. ekki að taka mið af viðmiðunardegi í skilningi 2. mgr. við mat á því hvaða kjósendur hafa uppfyllt aldursskilyrði 1. gr. laganna, enda nægir að fyrirséð sé að kjósendur nái þeim aldri á kjördag.

Samkvæmt frumvarpinu verður skýrlega kveðið á um í lögum að kjörskrá skuli miðast við lögheimilisskráningu kjósanda í þjóðskrá kl. 16 síðdegis 22 dögum fyrir kjördag. Þeir sem flytjast milli kjördæma eða kjördeilda eftir áðurgreindan tíma skuli þá teknir á kjörskrá þar sem þeir voru skráðir með lögheimili á viðmiðunartímamarkinu. Kjósandi getur þar af leiðandi ekki krafist þess að vera tekinn á kjörskrá ef flutningur hans fór fram eða var tilkynntur á kjörskrá eftir viðmiðunartímamarkið. Ákvörðun um það hvar kjósandi skal vera á kjörskrá ræðst af því sem skráð er í íbúaskrá. Skilyrði þessa eru þá annars vegar að efnislegar forsendur lögheimilisskráningar séu fyrir hendi á viðmiðunardegi og hins vegar að tilkynning um nýtt lögheimili hafi verið send og hún borist Þjóðskrá Íslands fyrir þann tíma.

Í frumvarpinu er kveðið á um að viðmiðunardagur kjörskrár sé 22 dagar fyrir kjördag, en í gildandi lögum er viðmiðunardagurinn fimm vikur eða 35 dagar. Í kosningum til sveitarstjórnar, við þjóðaratkvæðagreiðslur og við kjör forseta Íslands er viðmiðunardagur kjörskrár þrjár vikur fyrir kjördag eða 21 dagar. Þar sem kjördagur er laugardagur þykir heppilegra að miða viðmiðunardaginn við föstudag. Í samræmi við frumvarpið að öðru leyti eru frestum og ákvörðunum á tíma lýst í dögum en ekki vikum.

Í þriðju málsgrein er lagt til að strax í upphafi 22. gr. sem er inngangs grein VI. kafla um kjörskrár, að fram komi að kjörskrár skulu annars vegar vera prentaðar og hins vegar rafrænar. Jafnframt er áréttuð sú meginregla að kjörstjórnir skuli notast við rafræna kjörskrá á kjördegi, sbr. 22. gr. frumvarpsins, sem verður 29. gr. laganna.

Um 16. gr.

Í 23. gr. laganna er fjallað um það hverja skuli taka á kjörskrá. Ákvæði 1. mgr. eru efnislega þau sömu og í núgildandi lögum. Í frumvarpinu felst þó sú viðbót í bráðabirgðaákvæði a-lið er kveðið á um það hvernig taka skuli þá sem uppfylla skilyrði 1. gr. laga um réttindi danskra ríkisborgara á Íslandi nr. 18/1944 sbr. 1. gr. laga nr. 85/1946. Samkvæmt b-lið fyrri málsgreinarinnar skulu kjósendur búsettir í útlöndum færðir á kjörskrá í því sveitarfélagi þar sem þeir áttu síðast lögheimili svo sem kveðið er á um í gildandi lögum.

Í seinni málsgreininni er fjallað um hvernig taka skal kjósendur á kjörskrá í þeim tilvikum þar sem lögheimili var síðast skráð í Reykjavík. Kemur fram sama regla og í 2. mgr.

23. gr. gildandi laga. Þar sem Reykjavík er skipt í tvö kjördæmi sem eru, því sem næst, jafnstór með tilliti til fjölda kjósenda, ber nauðsyn til að skipta þessum hópi, svo og öðrum óstaðsettum í Reykjavík, milli kjördæmanna. Miðar skiptingin við fæðingardag og hefur hún tryggt tiltölulega jafna aldursdreifingu innan hvors hópsins. Sú viðbót er gerð við núgildandi ákvæði að kveðið er á um hvernig fara skuli með þá sem eru með skráð lögheimili hjá utanríkisþjónustunni en í framkvæmd hafa þeir verið teknir á sama hátt á Þjóðskrá og þeir sem eru „óstaðsettir“ í Reykjavík. Í stað þess að tala um „óstaðsetta“ í Reykjavík er lagt til að talað verði um þá sem hafa „ótilgreint“ lögheimili í Reykjavík.

Um 17. gr.

Samkvæmt 25. gr. gildandi laga skal ráðuneytið eigi síðar en tólf dögum fyrir kjördag birta í Ríkisútvarpi, þ.e.a.s. hljóðvarpi og sjónvarpi, auglýsingu um framlagningu kjörskráa. Með frumvarpinu er lagt til að það sé Landskjörstjórnar að auglýsa að kjörskrár hafi verið gerðar en ekki ráðuneytis eins og er samkvæmt gildandi lögum. Skal það gert jafnskjótt og Þjóðskrá Íslands tilkynnir kjörstjórninni að kjörskrár hafi verið samdar og eigi síðar en 20 dögum fyrir kjördag. Er því miðað við að kjörskrá sé tilbúin fyrr en samkvæmt gildandi lögum. Auglýst skal í B-deild Stjórnartíðinda, Ríkisútvarpinu og dagblöðum en með dagblöðum er venju samkvæmt átt við blað sem gefið er út a.m.k. fjórum sinnum í viku og dreift er á landsvísu.

Þá er í frumvarpinu kveðið á um að kjörskrá verði almenningi aðgengileg á vefsíðu Þjóðskrár Íslands og vef landskjörstjórnar en samkvæmt gildandi lögum hefur aðeins verið skylt að leggja kjörskrá fram almenningi til sýnis á skrifstofu sveitarstjórnar eða öðrum hentugum stað eigi síðar en tíu dögum fyrir kjördag, sbr. 26. gr. gildandi laga. Gert er ráð fyrir að ráðuneytið, að fengnum tillögum landskjörstjórnar og Þjóðskrár Íslands, setji reglugerð um þær upplýsingar sem birta skal úr kjörskrá.

Í 2. mgr. er kveðið á um reglugerð sem ráðherra skal setja að fengnum tillögum landskjörstjórnar og Þjóðskrár Íslands. Skal þar nánar kveðið á um hvernig birta skuli upplýsingar úr kjörskrá. Er samkvæmt ákvæðinu heimilt að kveða á um að upplýsingarnar skuli birtar á öðrum vefsíðum en greinir í 1. mgr.

Umræddar reglur skulu koma fram í 24. gr. laganna en sú regla sem fram kemur í því ákvæði gildandi laga fellur brott.

Um 18. gr.

Samkvæmt ákvæðinu skal Þjóðskrá Íslands veita stjórnmalasamtökum aðgang að kjörskrá í heild eða að hluta í aðdraganda kosninga sé þess óskað. Reglan tekur til þess þegar kjörskrá hefur verið gerð og tekur til stjórnmalasamtaka sem eru á skrá landskjörstjórnar, sbr. hafa uppfyllt skilyrði 2. eða 3. mgr. 30. gr. Aðgangur að kjörskrá í því formi sem hér er lagt til tekur ekki til merkinga við kjósendur í kjörskrá á kjördegi. Um aðgang stjórnmalasamtaka eða umboðsmanna þeirra að upplýsingum um kosningaþátttöku einstakra kjósenda fer á hinn bóginn eftir 25. gr. c frumvarpsins sem verður 47. gr. c. laganna.

Gert er ráð fyrir því að stjórnmalasamtök fá afrit af kjörskránni óski þau þess. Geta afrit verið prentuð og rafræn. Ákvæðið er í samræmi við áralanga framkvæmd, þar sem Þjóðskrá Íslands hefur látið stjórnmalasamtökum í té kjörskrárstofna. Að baki býr sá tilgangur að gera stjórnmalasamtökum kleift að hafa eftirlit með kjörskrárgerð og framkvæmd kosninga. Auk þess þykir ekki ástæða til að hefta aðgang stjórnmalasamtaka að upplýsingum um kjósendur á kjörskrá að því leyti sem þau nota þær í því skyni að koma upplýsingum á framfæri við þá í aðdraganda kosninga. Í þeim tilgangi hafa stjórnmalasamtök einnig átt kost á því að fá afhenta límniða með heimilisföngum kjósenda. Þjóðskrá Íslands hefur jafnan gætt þess að ekki séu veittar upplýsingar um þá sem merktir eru á bannskrá Þjóðskrár Íslands. Þá er einnig til þess að líta að ekki þykir rétt að aðstöðumunur sé milli stjórnmalasamtaka um

upplýsingar um mögulega kjósendur. Í álitni stjórnar Persónuverndar 13. mars 2014 í máli nr. 2013/828 kemur á hinn bóginn fram að í lög hafi skort heimild til þess að afhenda stjórnmalasamtökum kjörskrárstofna. Rétt er að bregðast við slíku og mæla nánar fyrir um afhendingu kjörskrárstofna til stjórnmalasamtaka og um meðferð þeirra í samræmi við áralanga framkvæmd.

Tekið er fram að kjörskráreintak skuli afhent án endurgjalds svo og önnur gögn sem kunna að vera tilgreind í reglugerð. Með öðrum gögnum er átt við þau gögn sem vísað er til í dæmaskyni í 2. mgr.

Í 2. mgr. er gert ráð fyrir því að í reglugerð, sem ráðherra setur að fengnum tillögum landskjörstjórnar, verði sett nánari fyrirmæli um framkvæmd greinarinnar.

Um 19. gr.

Í 26. gr. gildandi laga er kveðið á um að kjörskrá skuli leggja fram almenningi til sýnis á skrifstofu sveitarstjórnar eða öðrum hentugum stað eigi síðar en tíu dögum fyrir kjördag. Auk umræddrar reglu mælir frumvarpið fyrir um að Þjóðskrá Íslands skuli senda sveitarstjórnnum kjörskrár og að móttaka þeirra skuli verða staðfest. Samkvæmt frumvarpinu mun sveitarstjórnnum sem fyrr vera skylt að leggja kjörskrár fram almenningi til sýnis á skrifstofu sveitarstjórnar eða öðrum hentugum stað. Skal það gert eigi síðar en tíu dögum fyrir kjördag svo sem skylt er samkvæmt gildandi lögum og skal það auglýst. Eins og áður er það sveitarstjórna að meta hvar og á hve mörgum stöðum í sveitarfélagi kjörskrá er lögð fram.

Um 20. gr.

Í 27. gr. gildandi laga er fjallað um athugasemdir við kjörskrá en samkvæmt núgildandi lögum hafa sveitarstjórnir tekið slíkar athugasemdir til meðferðar. Með frumvarpinu er lagt til að Þjóðskrá Íslands fjalli um athugasemdir við kjörskrá og geri viðeigandi leiðréttingar. Gera má leiðréttingar fram á kjördag svo sem samkvæmt gildandi lögum. Ákvarðanir Þjóðskrár Íslands um leiðréttingar á kjörskrá er unnt að kæra til úrskurðarnefndar kosningamála skv. 28. gr.

Í frumvarpsákvæðinu eru taldar upp þær leiðréttingar sem Þjóðskrá Íslands er heimilt að gera á kjörskrá en samkvæmt gildandi lögum hefur sveitarstjórnnum með almennum hætti verið falið það verkefni að gera „viðeigandi leiðréttingar“. Markmið breytinganna er að lögfesta skýrari reglur um það hvernig leiðrétta skuli kjörskrár auk þess að samræma verklag þar að lútandi.

Samkvæmt a-lið er heimilt að leiðrétta kjörskrá ef stofnun hefur ekki skráð lögheimili kjósenda til samræmis við tilkynningu flutnings hans. Hafi Þjóðskrá þannig fengið tilkynningu um lögheimilisbreytingu fyrir viðmiðunardag kjörskrárinnar, en breytingin ekki skilað sér á kjörskrá, ber Þjóðskrá að breyta kjörskrá til samræmis við tilkynninguna. Er þannig miðað við að í umræddum staflíð felist sama regla og fram kemur nú í 3. mgr. 27. gr. laganna þess efnis að óheimilt sé að breyta kjörskrá vegna nýs lögheimilis nema flutningur hafi átt sér stað fyrir viðmiðunardag og tilkynning um nýtt lögheimili hafi borist Þjóðskrá Íslands til skráningar fyrir sama tíma. Verður kjörskrá því ekki leiðrétta hafi kjósendi óskað eftir flutningi lögheimili síns eftir viðmiðunardag kjörskrár. Hafi kjósendi á hinn bóginn tilkynnt lögheimilisflutning fyrir viðmiðunardag en Þjóðskrá ekki uppfært íbúaskrá áður en kjörskrá var útbúin ber Þjóðskrá að bregðast við og leiðrétta kjörskrána.

Samkvæmt b-lið skal Þjóðskrá Íslands leiðrétta kjörskrá ef stofnuninni berst vitneskja um andlát kjósenda. Þá skal stofnunin gera slíkt hið sama samkvæmt c-lið ef henni berst vitneskja um að erlendur ríkisborgari hafi öðlast íslenskt ríkisfang eða að kjósendi hafi misst íslenskt ríkisfang. Reglurnar eru því þær sömu og fram koma í 4. mgr. 27. gr. gildandi laga um að sveitarstjórn skuli fram á kjördag leiðrétta kjörskrá berist henni slík vitneskja. Varða

Þessir staflíðir báðir tveir að þessu leyti þá stöðu þegar kjósendur hafa misst kosningarrétt eða geta eðli máls samkvæmt ekki kosið.

Að því er varðar c-lið er að öðru leyti mælt fyrir um það nýmæli að breyta skuli kjörskrá hafi erlendur ríkisborgari öðlast íslenskt ríkisfang og þar með kosningarrétt sbr. 2. mgr. 1. gr. laganna. Hefur kjörskrá hingað til verið breytt af þessum sökum á grundvelli almennrar heimildar sveitarstjórna til að leiðrétta kjörskrár. Skal í slíkum tilvikum miðað við lögheimilisskráningu hins nýja ríkisborgara á viðmiðunartíma kjörskrár án tillits til þess hvort viðkomandi var þá búsettur hér á landi eða ekki og hvert ríkisfang hans var.

Í d-lið er kveðið á um að leiðrétta skuli kjörskrá ef Þjóðskrá Íslands berist vitneskja um að danskur ríkisborgari eigi rétt samkvæmt 1. gr. laga nr. 85/1946. Skal þá taka kjósanda á kjörskrá þar sem lögheimili hans var á viðmiðunartíma kjörskrár.

Á hinn bóginn skal taka mið af nýju lögheimili íslensks ríkisborgara sem áður hefur misst kosningarrétt samkvæmt b-lið 2. mgr. 1. gr. og flust hefur til Íslands og skráð lögheimili sitt eftir viðmiðunardag kjörskrár. Skulu slíkir kjósendur teknir á kjörskrá í þeim sveitarfélögum þar sem lögheimili þeirra er þegar beiðni um leiðréttingu berst Þjóðskrá Íslands, sbr. e lið. Sama regla á við ef íslenskur ríkisborgari hefur aldrei átt lögheimili á Íslandi en flyst til landsins eftir viðmiðunartíma kjörskrár. Í f.-lið er Þjóðskrá Íslands loks veitt heimild til að leiðrétta kjörskrá ef stofnunin verður þess áskynja að villa við skráningu kjósanda hafi átt sér stað við kjörskrárgerðina. Nauðsynlegt er að stofnuninni sé unnt að leiðrétta kjörskrá ef augljóst er að villa í henni. Gætu slíkar villur einkum verið þær að kjósendur sem með réttu hefðu átt að fara inn á kjörskrá að teknu tilliti til íbúaskráningar þeirra á viðmiðunardegi hefðu af einherjum ástæðum ekki verið teknir inn á kjörskrá. Til dæmis gæti hafa verið ranglega gengið út frá að tiltekin heimilisföng tilheyrðu öðrum kjördeildum, sveitarfélögum eða kjördæmum en raunin væri eða að það færast fyrir að skrá kjósendur í kjörskrá. Heimildinni verður á hinn bóginn ekki beitt ef kjósendi telur að kjörskrá eigi að endurspeglar skráningu nýs lögheimilis hans eftir viðmiðunardag, enda væri þá ekki um villu í skráningu kjörskrár að ræða sbr. ákvæði laganna um viðmiðunartíma.

Í 2. mgr. er fjallað um meðferð Þjóðskrár Íslands á beiðnum um leiðréttingu kjörskráa. Skal viðkomandi sveitarfélögum og kjósendum tilkynnt um leiðréttingar sem gerðar eru á kjörskrá og þau varða. Eðli máls samkvæmt verður látnum kjósenda ekki tilkynnt um að kjörskrárskráningu hans hafi verið breytt en í öðrum tilvikum skal kjósendum tilkynnt um breytingar. Eftir því sem kostur er skal Þjóðskrá tilkynna kjósendum eða viðkomandi sveitarstjórnnum að borist hafi athugasemd við skráningu í kjörskrá áður en tekin er ákvörðun um leiðréttingu. Ákvæðið stendur því ekki í vegi að Þjóðskrá fjalli um athugasemdir við kjörskrá sem berast frá öðrum en kjósendum eða sveitarfélögum, t.a.m. frá stjórnmalasamtökum.

Loks er áréttað að sveitarstjórn sé óheimilt að láta færa á kjörskráreintök sín aðrar leiðréttingar en þær sem Þjóðskrá Íslands hefur heimila. Er með þessu áréttuð sú meginstefna frumvarpsins að miðað er við að kjörskrárgerðin, þ.m.t. leiðréttingar á henni verði hjá Þjóðskrá Íslands.

Um 21. gr.

Í ákvæðinu er heimild til að kæra ákvarðanir Þjóðskrár um leiðréttingu kjörskrár til úrskurðarnefndar kosningamála. Bæði er unnt að kæra leiðréttingar og synjanir um leiðréttingar og geta bæði viðkomandi kjósendur og sveitarstjórnir kært ákvarðanir að því gefnu að kærandi sé ósammála niðurstöðu Þjóðskrár Íslands. Þá er ekki útilokað að aðrir en kjósendur eða sveitarstjórnir hafi nægjanlega hagsmuni af ákvörðunum Þjóðskrár til að eiga aðild að slíkum kærumálum. Verður til dæmis að telja varhugavert að úrskurðarnefndin vísi frá kærnum stjórnmalasamtaka sem telji að skráning í kjörskrá sé röng, enda kunna þau að eiga óbeina hagsmuni af slíkum málum.

Kærufrestur er skammur eða einn sólarhringur frá dagsetningu ákvörðunar Þjóðskrár. Er því mikilvægt að Þjóðskrá komi ákvörðunum skjótt á framfæri við þá kjósendur eða sveitarstjórnir sem mál varðar. Verður að tryggja að kjósendi eða sveitarstjórn hafi verið unnt að kynna sér ákvörðun áður en kærufrestur rennur út, enda kann að öðrum kosti að vera afsakanlegt að kæra berist að liðnum kærufresti, sbr. 1. tölulið 1. mgr. 28. gr. stjórnsýslulaga. Af þessum sökum er rétt að Þjóðskrá komi ákvörðunum sínum á framfæri rafrænt og leiti staðfestingar viðtakanda á móttöku áður en kærufrestur er liðinn.

Úrskurðarnefndin skal veita kæranda hæfilegan frest til að koma að frekari gögnum áður en hún fellir úrskurð í málinu. Ekki er gert ráð fyrir að öðrum sé veitt færi á að koma sínum sjónarmiðum á framfæri, enda má ætla að afstaða þeirra liggja þegar fyrir vegna meðferðar málsins hjá Þjóðskrá. Telji úrskurðarnefndin á hinn bóginn ástæðu til, standa lögin því ekki í vegi að aflað sé frekari afstöðu Þjóðskrár Íslands eða eftir atvikum kjósenda eða sveitarstjórn.

Um 22. gr.

Í ákvæðinu er fjallað um form kjörskrár. Fram til þessa hafa kjörskrár verið prentaðar gefnar út með staðfestingu sveitarfélags en með frumvarpinu er lögð til sú breyting að kjörskrá verði að meginreglu rafræn. Í sjálfu sér er kjörskrá á Íslandi rafræn og hefur verið það í áratugi þar sem kjörskrárstofninn, sem er grunnurinn að kjörskrá hefur verið unninn í tölvukerfi. Með rafrænni kjörskrá er átt við miðlægan gagnagrunn sem hefur að geyma sömu upplýsingar og koma fram í kjörskrá og er uppfærður jafnóðum um atkvæðagreiðslur kjósenda. Þjóðskrá Íslands hefur unnið að verkefni um gerð rafrænnar kjörskrár en rafræn kjörskrá er eitt af markmiðunum í stefnu ríkis og sveitarfélaga um upplýsingasamfélagið 2013-2016 <https://www.innanrikisraduneyti.is/media/frettir-2013/Voxtur-i-krafti-netsins-b.pdf>. Segir orðrétt í kaflanum um lýðræði: “Komið verði á rafrænni kjörskrá, rafrænum íbúakosningum og undirskriftasöfnunum í sveitarfélögum sem verði undanfari tilraunar með rafrænar sveitarstjórnarkosningar“. Tilraunaútgáfa af hugbúnaði fyrir rafræna kjörskrá er nú tilbúin til prófunar hjá Þjóðskrá Íslands.

Töluvert hagræði getur verið fyrir kjósendur að kjörskrá sé rafræn og aðgengileg í öllum kjördeildum kjördæmis. Verða kjósendur þá ekki bundnir við að kjósa á tilteknum kjörstað eða í tiltekinni kjördeild kjördæmis heldur geta kosið þar sem hentugast er fyrir þá, að því tilskildu að þeir kjósi innan síns kjördæmis. Ef rafræn kjörskrá er notuð við atkvæðagreiðslu leiðréttir Þjóðskrá Íslands kjörskrána skv. 27. gr. jafnóðum og ákvarðanir eru teknar. Með innleiðingu rafrænnar kjörskrár verður auðveldlega hægt að fá fram tölfræði um kjörsókn og hvernig hún dreifist á aldur og kyn og mun hún því einnig verða til mikils hagræðis fyrir starfsmenn yfirkjörstjórna.

Í 2. mgr. er kveðið á um að kjósendum sé heimilt að greiða atkvæði í öllum kjördeildum kjördæmis. Kjósendi sem er á kjörskrá í kjördæmi mun því geta kosið í hvaða kjördeild kjördæmisins sem er. Eðli máls samkvæmt munu kjósendur í Reykjavíkurborg kjördæmunum þurfa að kjósa í eigin kjördæmi, þótt rafræn kjörskrá verði notuð í sveitarfélaginu öllu, enda ekki unnt að blanda saman atkvæðum kjósenda tveggja kjördæma.

Í 3. mgr. er fjallað um meðferð yfirkjörstjórna á utankjörfundaratkvæðum þegar notast er við rafræna kjörskrá. Samkvæmt gildandi lögum hafa undirkjörstjórnir séð um meðferð utankjörfundaratkvæða, enda er þeim falið að merkja við nöfn kjósenda í kjörskrá. Með tilkomu rafrænnar kjörskrár verður unnt að sjá hverjir hafa kosið við lok kjörfundar án þess að búið sé að safna saman kjörskráreintökum undirkjörstjórna. Verður því ekki sama þörf og áður að utankjörfundaratkvæðum sé dreift til undirkjörstjórna og að þær meðhöndli atkvæðin. Þá felast ótvíræðir kostir í því að meðferð utankjörfundaratkvæða sé miðlæg, enda minnkar það hættu á villum við uppgjör kosninga, eykur samræmi við meðferð utankjörfundaratkvæða

og minnkar umsýslu við flutning atkvæða. Loks mun slík miðlæg vinnsla einfalda störf undirkjörstjórnanna. Í þessum tilvikum skulu kjörstjórnar koma utankjörfundaratkvæðum til yfirkjörstjórnar sem skal fylgja ákvæðum laganna um meðferð þeirra eftir sem við á. Verður að hafa í huga að þótt atkvæðin séu í vörslum yfirkjörstjórnar geta kjósendur þeirra sem fyrr kosið á kjördag og þannig ógilt utankjörfundaratkvæðin. Verða yfirkjörstjórnir við skráningu utankjörfundaratkvæða að gæta að því að merkja ekki endanlega við kjósendur í rafrænni kjörskrá fyrr en að loknum kjörfundi svo tryggt sé að kjósandi greiði ekki hvoru tveggja utankjörfundar og á kjörfundi. Þá leiðir af 67. gr. laganna að kjósendur munu ekki geta gengið að utankjörfundaratkvæði sínu á kjörstað ef kjörskrá er rafræn, enda hefur yfirkjörstjórn þá atkvæðið undir höndum. Vilji kjósandi nota þennan rétt sinn verður hann því að leita til yfirkjörstjórnar.

Þótt frumvarpið geri ráð fyrir að kjörskrá verði alls staðar rafræn þykir rétt að sveitarfélög geti sótt um undanþágu og fengið að notast við prentaða kjörskrá. Einnig þarf að gera ráð fyrir tilteknum aðlögunartíma og má gera ráð fyrir að rafræn kjörskrá yrði innleidd í áföngum. Ástæður sem kunna að réttlæta að vikið sé frá meginreglunni um rafræna kjörskrá geta t.d. verið að tæknilega sé af einhverjum orsökum ómögulegt eða afar erfitt að notast við rafræna kjörskrá í sveitarfélagi. Kunna þá t.a.m. að koma til skoðunar sjónarmið eins og að ekki sé unnt að tryggja rafræna tengingu við hinn miðlæga gagnagrunn á kjörstað. Við skýringu ákvæðisins verður að taka mið af því að um er að ræða undantekningu frá þeirri meginreglu að kjörskrá skuli vera rafræn og þurfa gild rök að vera að baki ákvörðun um að heimila að notuð sé kjörskrá á pappírformi.

Mælt er fyrir um að umsókn sveitarfélags skuli berast landskjörstjórn eigi síðar en 36 dögum fyrir kjördag og að landskjörstjórn skuli taka afstöðu til hennar eigi síðar en viku eftir það tímamark. Að því gefnu að kosið sé á laugardegi renna umræddir frestir þá út á föstudögum, rétt rúmlega fimm vikum annars vegar og fjórum vikum hins vegar, fyrir kjördag. Umræddum frestum er ætlað að stuðla að því að fyrir liggi með góðum fyrirvara hvaða form verði á kjörskrá. Mælt er fyrir um að landskjörstjórn skuli heimilt að taka til meðferðar umsókn sem berst að liðnum fresti ef mjög veigamiklar ástæður mæla með því að fallist verði á hana. Ákvæðinu er ætlað að tryggja að unnt sé að bregðast við ófyrirséðum atvikum og að í öllu falli sé ávallt unnt að grípa til þess að nota kjörskrá á pappírformi ef ljóst þykir eftir að tímafrestir eru runnir út að alls ómögulegt sé að framkvæma kosningu með rafrænni kjörskrá. Eins og orðalag ákvæðisins gefur til kynna er um að ræða algjöra undantekningarheimild.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að Þjóðskrá Íslands ákveði gerð og útlit kjörskrár og útvegi sveitarfélögum viðeigandi hugbúnað til notkunar rafrænnar kjörskrár. Ákvæðið kemur í stað þeirrar reglu sem kemur fram í núgildandi 24. gr. er fjallar um gerð kjörskrár. Samkvæmt ákvæðinu skal Þjóðskrá hvoru tveggja útbúa rafræna kjörskrá og prentaða kjörskrá. Á hinn bóginn fellur það í hlut sveitarfélaganna sjálfra að útvega þann tækjabúnað sem nauðsynlegur er til að nota kjörskrána. Felst í því einkum að í hverri kjördeild verður að vera tölva sem tengist rafrænni kjörskrá í gegnum Internetið.

Þá er gert ráð fyrir að ráðherra setji, að fengnum tillögum landskjörstjórnar og Þjóðskrár Íslands, reglugerð með nánari fyrirmælum um ýmis atriði, s.s. um öryggi, aðgangsheimildir, miðlun upplýsinga og hvernig bregðast skuli við bilunum eða truflunum á starfsemi rafrænnar kjörskrár. Í þeirri útgáfu rafrænnar kjörskrár sem Þjóðskrá Íslands hefur unnið að, er stuðst við innskráningarþjónustu Ísland.is og er aðgangi að kerfinu stjórnað með svokölluðu umboðskerfi Ísland.is. Aðgangur að kerfinu verði með styrktum Íslykli eða rafrænum skilríkjum. Þjóðskrá Íslands hlaut í febrúar 2006 vottun frá Bresku staðlastofnuninni, BSI, samkvæmt ISO 27001:2005 staðlinum um stjórnun upplýsingaöryggis og hefur haldið vottuninni síðan. Þann 18. nóvember 2014 hlaut stofnunin vottun samkvæmt nýrri útgáfu staðalsins ISO/IEC 27001:2013. Skoðunarmenn BSI koma reglubundið til að gera úttekt á starfseminni og fullvissa sig um að starfsemin sé í samræmi við ákvæði

staðalsins Öflug gæðakerfi, byggð á viðurkenndum stöðlum, undir eftirliti óháðs aðila, er sú leið sem stofnunin hefur valið til að tryggja eins og framast er unnt öruggt skráarhald og skilvirka starfshætti. Þar sem tækninni fleygir stöðugt fram í síbreytilegu umhverfi er þessi nálgun á uppfyllingu gæða- og öryggiskrafna að mörgu leyti virkari aðferð til þess að tryggja öryggi upplýsinga og kerfa heldur en að festa í reglugerð eða lagatexta tiltekna aðferðir. Hins vegar er það ljóst að til þess að viðhalda öryggisstigi er nauðsynlegt að festa í sessi reglubundnar úttektir á öryggisþættinum og væri því æskilegt að kveða í reglugerð á um að reglulegar öryggisúttektir af sérfróðum aðila skuli fara fram.

Reglu núgildandi 29. gr. verður ekki að finna í lögnum eftir samþykkt frumvarpsins en þar er nú fjallað um það hlutverk sýslumanns að gera nauðsynlegar ráðstafanir en hann verður þess áskynja að kjörskrá hafi ekki verið samin eða lögð fram í tæka tíð. Ekki er talin þörf á slíku ákvæði.

Um 23. gr.

Með 23. og 24. gr. frumvarpsins er lagt til að skýrari reglur verður settar um meðferð framboðslista og skráningu nýrra stjórnmalasamtaka auk þess sem landskjörstjórn er falið að sjá um skráningu nýrra stjórnmalasamtaka og úthlutun listabókstafa. Í núgildandi lögum er að finna VII. kafla sem ber yfirskriftina „Framboð“ og fjallar um form framboðslista og hvernig haga skuli tilkynningum um að stjórnmalasamtök hyggest bjóða sig til Alþingis. Hefur kaflinn að geyma 30.-37. gr. laganna og eru þar ákvæði um málsmeðferð yfirkjörstjórna vegna forms framboðslista. Þá er í VIII. kafla að finna kafla með yfirskriftina „Listabókstafir stjórnmalasamtaka“ þar sem fjallað hefur verið um það verkefni innanríkisráðuneytisins að ákveða stjórnmalasamtökum listabókstafi og auglýsa skrá um listabókstafi stjórnmalasamtaka.

Með 23. gr. frumvarpsins lagt til að í nýjum VII. kafla, sem beri yfirskriftina „Stjórnmalasamtök og listabókstafir“, verði að finna ákvæði um stjórnsýslu landskjörstjórnar. Mun hún einkum lúta að því að halda skrá um stjórnmalasamtök sem boðið hafa fram í alþingiskosningum og listabókstafi þeirra og sérstaka málsmeðferð kjörstjórnarinnar vegna nýrra slíkra framboða. Í kaflanum verði að finna 30.-36. gr. laganna svo sem nánar greinir hér síðar. Í 24. gr. er síðan lagt til að í VIII. kafla verði kafli sem beri yfirskriftina „Framboð“ þar sem fjallað verður um stjórnsýslu yfirkjörstjórna vegna allra framboða í viðkomandi kjördæma. Í þeim kafla verði að finna 11 nýjar greinar. Þær efnisbreytingar sem felast í kaflanum eru m.a. þær að framboðsfresti ljúki fyrr en samkvæmt gildandi lögum auk skýrari reglna um skoðun yfirkjörstjórna á framboðum.

Í a-lið 23. gr. frumvarpsins er mælt fyrir um nýja 30. gr. laganna. Í 1. mgr. er að finna sömu reglu og fram kemur í núgildandi 1. málslið 2. mgr. 32. gr. laganna. Kveðið er á um það í 2. mgr. að stjórnmalasamtök sem boðið hafa fram lista við almennar alþingiskosningar eigi rétt á að bjóða fram lista við alþingiskosningar. Þýðing ákvæðisins er annars vegar að undirstrika strax í upphafi gildandi skilgreiningu á hugtakinu stjórnmalasamtök, sbr. enn fremur 1. tölul. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 162/2006, um fjármál stjórnmalasamtaka og frambjóðenda og um upplýsingaskyldu þeirra, og hins vegar að aðgreina stjórnsýslu vegna slíkra samtaka frá þeirri meðferð sem mælt er fyrir um í 3. mgr. greinarinnar sem skal viðhöfð vegna stjórnmalasamtaka sem ekki hafa boðið fram áður við almennar alþingiskosningar. Af gagnályktun af orðalagi 2. mgr. leiðir að stjórnmalasamtök sem ekki hafa áður boðið fram lista við almennar alþingiskosningar teljast ný stjórnmalasamtök í skilningi 3. mgr. Samtök sem hafa fengið skráð heiti og úthlutað listabókstaf í aðdraganda annarra kosninga, en af einhverjum ástæðum hafa ekki boðið fram lista, þurfa ekki að tilkynna sig á ný til landskjörstjórnar og fá skráð heiti sitt og listabókstaf. Þrátt fyrir að samtök myndu í þessum tilvikum ekki uppfylla áskilnað 2. mgr. myndu þau uppfylla skilyrði 3. mgr. og því ekki ástæða til að leita nýrrar skráningar hjá landskjörstjórn.

Í 3. mgr. er kveðið á um meðferð mála hjá öðrum stjórnmálasamtökum, en þeim sem falla undir 2. mgr. Í gildandi lögum er aðeins að finna sérstakar reglur um slík við ákvörðun listabókstafa, sbr. 2. mgr. 38. gr. gildandi laga. Samkvæmt því hefur innanríkisráðuneytið tekið við tilkynningum slíkra stjórnmálasamtaka. Samkvæmt tillögum frumvarpsins munn landskjörstjórn sjá um þetta verkefni auk þess sem ný samtök munu þurfa skráningu kjörstjórnarinnar á heiti sínu.

Í b. lið 23. gr. frumvarpsins er mælt fyrir um nýja 31. gr. laganna. Samkvæmt ákvæðinu skal tilkynning nýrra stjórnmálasamtaka send landskjörstjórn eigi síðar en sjö sólarhringum áður en framboðsfrestur rennur út en samkvæmt gildandi lögum hefur tímamarkið verið þegar þrjú sólarhringar hafa verið til loka framboðsfrests. Eru því gerðar ríkari kröfur til nýrra stjórnmálasamtaka að þau tilkynni sig tímanlega en af þessu leiðir að landskjörstjórn mun hafa aukið ráðrúm til að fjalla um slíkar tilkynningar. Sem fyrr skal tilkynning undirrituð af a.m.k. 300 einstaklingum sem hafa kosningarrétt í kosningum til Alþingis og skal tilgreina nöfn þeirra, kennitölur og heimili. Í frumvarpinu er samsvarandi regla og í gildandi lögum um tilkynningar um breytt heiti eða listabókstaf, sbr. 2. mgr. frumvarpsgreinarinnar. Rétt þykir að sama regla gildi jafnframt um það þegar starfandi stjórnmálasamtök óska eftir því að verða úthlutað nýjum listabókstaf.

Samkvæmt 3. mgr. 31. gr. getur sá sem hefur undirritað tilkynningu stjórnmálasamtaka afturkallað hana fram til þess að samtökin hafa tilkynnt sig til landskjörstjórnar. Er viðkomandi stjórnmálasamtökum skylt að eyða nafni viðkomandi af listanum, enda leiðir af orðalagi ákvæðisins að kjósandi getur ekki snúið sér til landskjörstjórnar og óskað þess að nafn hans verði tekið af tilkynningunni. Á hinn bóginn kann kjósandi að tilkynna landskjörstjórn um það samtímis og hann tilkynnir stjórnmálasamtökunum að honum hafi snúist hugur með undirskrift sína sem þá hefur ekki borist landskjörstjórn. Bærist landskjörstjórn slík yfirlýsing kjósanda áður en tilkynning stjórnmálasamtakanna bærisk kjörstjórninni væri henni rétt að líta framhjá undirritun kjósandans. Yrði landskjörstjórn tilkynnt um hughvarf kjósandans eftir að tilkynning samtakanna bærisk, stæði undirritun kjósandans.

Í c. lið 23. gr. frumvarpsins er mælt fyrir um nýja 32. gr. laganna. Gert er ráð fyrir að ráðherra muni að fengnum tillögum landskjörstjórnar setja reglugerð um form skv. 1. mgr. 31. gr., söfnun stuðningsyfirlýsinga, meðferð þeirra, eftirlit og eyðingu. Í slíkri reglugerð verði enn fremur kveðið á um atriði eins og form undirskrifta, hvernig þær skuli staðreyndar og þeim verði loks eytt. Í ákvæðinu er meðal annars kveðið á um að heimilt sé að mæla fyrir um að söfnun undirskrifta geti verið rafræn. Ætla verður að í reglugerð verði þá kveðið á um hvað teljist vera fullgild rafræn undirskrift í slíkum tilvikum.

Í d-lið 23. gr. frumvarpsins er mælt fyrir um nýja 33. gr. laganna. Koma þar fram þau atriði sem geta staðið því í vegi að ný stjórnmálasamtök geti fengið skráð heiti sitt. Í gildandi lögum er aðeins kveðið á um á að heiti nýrra stjórnmálasamtaka megi ekki vera þannig að ætla megi að villst verði á því og heiti samtaka sem séu á yfir stjórnmálasamtök. Með frumvarpsákvæðinu er ætlunin að skýra nánar hvaða heiti geti villt um fyrir kjósendum. Þannig geta ný stjórnmálasamtök ekki fengið skráð heiti sem þegar er notað af viðurkenndum stjórnmálasamtökum og hefur verið skráð skv. 30. gr., sbr. a-lið greinarinnar. Af b-lið leiðir að ekki er sjálfgefið að ný stjórnmálasamtök geti notast við heiti stjórnmálasamtaka sem bjóða ekki lengur fram til Alþingis, enda þurfa tvennar alþingiskosningar að hafa farið fram án þess að eldri samtökin bjóði fram til að heitið megi nota á ný af öðrum samtökum. Ekki skiptir máli í því samhengi hversu löng kjörtímabilin eru á milli kosninga.

Samkvæmt frumvarpinu mun landskjörstjórn fjalla um hverja og eina tilkynningu nýrra stjórnmálasamtaka. Í samræmi við almennar reglur um málshraða mun kjörstjórnin fjalla um beiðnir í þeirri röð sem þær berast. Af c-lið nýrrar 33. gr. leiðir að sæki tvenn ný stjórnmálasamtök um sama heiti munu þau samtök sem tilkynntu fyrr um heiti sitt fá það

samþykkt að öðrum skilyrðum uppfylltum. Í d-lið er síðan mælt fyrir um að ný samtök geti ekki fengið skráð heiti sitt ef ætla má að villst verði á því og heiti samtaka vísað er til í a- til c-liða. Með umræddu ákvæði eru réttaráhrif framangreindra staflíða gerð víðtækari svo umræddar reglur taki ekki aðeins til skráðra heita stjórnmalasamtaka heldur einnig heita sem ætla má að megi villast á og slíkra samtaka. Ekki er unnt að tilgreina með tæmandi hætti hvers konar tilvik ættu undir ákvæðið. Heiti sem í daglegu tali eru notuð yfir þegar samþykkt stjórnmalasamtök eða fylgismenn þeirra geta fallið undir ákvæðið. Við núverandi skipan stjórnmalaflokka gætu ný stjórnmalasamtök því tæplega fengið skráð heitin „Framsókn“, „Jafnaðarmannaflokkur Íslands“, „Flokkur sjálfstæðismanna“, „Vinstri græn“, „Sjóræningjaflokkurinn“ eða „BF“.

Samkvæmt nýrri 35. gr., sbr. e-lið 23. gr. frumvarpsins, skal landskjörstjórn í síðasta lagi 2 sólarhringum eftir að liðinn er frestur til að sækja um samþykki heitis tilkynna fyrirsvarsmönnum nýrri og eldri stjórnmalasamtaka hvort heiti og listabókstafir nýrra samtaka hafi verið skráð eða henni hafnað. Auk þess sem fyrirsvarsmönnum viðkomandi samtaka skal tilkynnt um ákvörðun landskjörstjórnar skal hún birt á vef kjörstjórnarinnar, sbr. nýja 35. gr. Ekki þykir ástæða til að tekin sé sérstök ákvörðun um úthlutun listabókstafs til eldri samtaka, enda gæti slík úthlutun í raun aðeins orðið umdeild vegna samsvarandi ákvörðunar um úthlutun til nýrra stjórnmalasamtaka. Í 2. mgr. er að finna heimild til að kæra ákvarðanir samkvæmt 1. mgr. til úrskurðarnefndar kosningamála. Til að tryggja hraða málsmeðferð er kærufrestur skammur og einnig frestur nefndarinnar til að úrskurða um fram komnar kærur.

Í f, -lið 23. gr. frumvarpsins er lögð til ný 36. gr. laganna um úthlutun eða ákvörðun listabókstafa. Ekki er miðað við að önnur stjórnmalasamtök en þau sem falla undir 3. mgr. 30. gr. þurfi að fá skráð heiti sitt hjá landskjörstjórn. Landskjörstjórn ákveður öllum stjórnmalasamtökum listabókstöfum í samræmi við þá meginreglu sem birtist í 1. mgr. um að stjórnmalasamtök skuli halda þeim listabókstaf sem þau hafa haft við fyrri alþingiskosningar. Regla 2. málslíðar 1. mgr. er fyrst og fremst til áréttingar á þessari meginreglu. Þannig geta ný stjórnmalasamtök ekki vænst þess að fá úthlutað listabókstaf sem eldri samtök hafa notað þótt stafurinn sé meira einkennandi fyrir nafn nýju samtakanna. Komi upp ágreiningur milli tveggja eða fleiri samtaka um hvert þeirra hafi boðið fram áður undir merkjum tiltekins bókstafs skal litið til þess hvaða samtök hafi formlega notað listabókstafinn, fremur en hvaða stefnumál samtökin hafi eða hvaða einstaklingar standa að baki viðkomandi samtökum.

Um 24. gr.

Svo sem að framan greinir felur ákvæðið í sér að reglur um meðferð yfirkjörstjórna á framboðum eru gerðar skýrari. Í gildandi lögum er umræddar reglur að finna í VII. kafla laganna. Samkvæmt frumvarpinu verða umræddar reglur að finna í 11 nýjum greinum í VIII. kafla sem mun sem fyrr bera heitið „Framboð“. Koma 9 þeirra í stað 37. – 45. gr. gildandi laga, auk tveggja nýrra greina 46. – 47. gr. Af því leiðir að kaflanúmer og greinarnúmer annarra greina breytist til samræmis.

Í a-lið er kveðið á um framboðsfrest en sambærilegt ákvæði er að finna í 30. gr. gildandi laga. Framboðsfresti lýkur samkvæmt gildandi lögum 15 dögum fyrir kjördag en með frumvarpinu er lagt til að það gerist fyrr eða 36 dögum fyrir kjördag. Það nýmæli er í ákvæðinu að framboð skulu afhent á eyðublaði sem landskjörstjórn hefur staðfest. Er þetta til að fyrirbyggja annmarka á framboðum og einfalda vinnu stjórnmalasamtaka og yfirkjörstjórna.

Í b-lið er mælt fyrir um nýja 38. gr. og kemur þar t.a.m. fram sama regla og er í 31. gr. gildandi laga um að á framboðslista skuli vera nöfn tvöfalt fleiri frambjóðenda en nemur þingsætum í kjördæminu, hvorki fleiri né færri, enda nauðsynlegt til að nægur fjöldi varamanna sé til reiðu. Samkvæmt núgildandi lögum hefur verið miðað við að nöfn

frambjóðenda skuli rituð eins og þau eru skráð í þjóðskrá á hverjum tíma. Í 2. mgr. felst breyting á þessari framkvæmd. Áfram er byggt á framangreindri meginreglu, en á hinn bóginn er frambjóðanda heimilað að láta nafn sitt vera ritað á annan hátt en í þjóðskrá óski hann þess. Ljóst er að það getur skipt frambjóðendur miklu að þeir hafi möguleika til þess að fá nafn þeirra ritað með þeim hætti sem þeir eru vanir og eru þekktir undir, enda er slíkt allnokkuð þekkt í framkvæmd. Með því að setja fram almennar reglur um ritun nafna er stuðlað að samræmi milli og innan kjördæma og ekki síst jafnræði á milli frambjóðenda.

Í c-lið 24. gr. frumvarpsins er ákvæði sem verður ný 39. gr. laganna. Fjallar það um þau gögn sem skulu fylgja framboðslista sem sendur er yfirkjörstjórn kjördæmis. Er að hluta til um reglur sem þegar er að finna í gildandi lögum en einnig nokkur nýmæli.

Samkvæmt a-lið þarf framboðslista nýrra stjórn málasamtaka að fylgja staðfesting landskjörstjórnar á að hún hafi skráð heiti og listabókstaf nýrra stjórn málasamtaka. Vísar staflíðurinn til þeirrar málsmeðferðar þegar ný framboð eiga í hlut sbr. VII. kafla laganna sbr. 23. gr. frumvarpsins. Tilgangur reglunnar er fyrst og fremst að vekja athygli nýrra stjórn málasamtaka á að ekki er unnt að bjóða fram lista nema landskjörstjórn hafi þegar skráð heiti þeirra og ákveðið þeim listabókstaf. Ekki er nauðsynlegt að stjórn málasamtök sem áður hafa boðið fram í einhverju kjördæmi og hafa fengið úthlutuðum listabókstaf láti staðfestingu samkvæmt a-lið fylgja framboði sínu til yfirkjörstjórnar. Þá telst annmarki á framboði er lýtur að því að staðfesting landskjörstjórnar fylgir ekki framboðslista til yfirkjörstjórnar ekki galli í skilningi laganna ef eftirgrennslan yfirkjörstjórnar leiðir í ljós að framboð hafi í raun verið skráð af landskjörstjórn og fengið listabókstaf. Hafi framboðið á hinn bóginn ekki gert það leiðir af ákvæðum laganna að slíkur annmarki verður ekki leiðréttur sé frestur til að tilkynna ný stjórn málasamtök liðinn. Er yfirkjörstjórn rétt við móttöku framboðslista að gæta að hvort um nýtt framboð sé að ræða og hvort skráning í skilningi a-liðar fylgi framboði og eftir atvikum leiðbeina viðkomandi framboði um málsmeðferð skv. 3. mgr. 30. gr. sé frestur þar að lútandi ekki liðinn. Án tillits til þess hvort slíkar leiðbeiningar séu veittar er það á ábyrgð stjórn málasamtaka að sjá til þess að skilyrðum laganna sé fullnægt.

Samkvæmt b-lið skal hverjum framboðslista fylgja skrifleg yfirlýsing allra þeirra sem á listanum eru um að þeir hafi leyft að setja nöfn sín á listann. Sömu reglu er að finna í 1. málslíð 32. gr. gildandi laga.

Samkvæmt c-lið skal framboðslista fylgja skrifleg yfirlýsing um stuðning við listann frá kjósendum í hlutaðeigandi kjördæmi. Í ákvæðinu kemur fram hvaða upplýsingar þurfi að koma fram um hvern og einn meðmælenda. Meðmælendur þurfa að vera á kjörskrá í kjördæmi sem viðkomandi listi er boðinn fram í. Vitaskuld þurfa meðmælendur úr Reykjavík að vera úr réttu kjördæmi eins og annars staðar. Þá skal fjöldi meðmælenda vera margfeldi af þingsætatalu kjördæmisins og talanna 30 að lágmarki og 40 að hámarki. Sömu reglu er að finna í 32. gr. núgildandi laga. Þingsætatala á að endurspegla að einhverju marki fjölda kjósenda kjördæmis. Miða skal við heildarfjölda þingsæta, þ.e. hvoru tveggja kjördæmasæti og jöfnunarsæti. Markmið reglunnar er að stuðla að því að baki hverju framboði sé full alvara og það eigi sér einhvern raunverulegan hljómgrunn meðal kjósenda.

Framboðslista skal samkvæmt d-lið fylgja yfirlýsing meðmælenda um fyrir hvaða stjórn málasamtök hann sé boðinn. Sama regla kemur fram í 2. mgr. 32. gr. gildandi laga. Kveðið er á um réttaráhrif þess ef yfirlýsinguna vantar en þá skal lítið svo á að listinn teljist sérstakt framboð.

Samkvæmt e lið skal fylgja tilkynning frá þeim stjórn málasamtökum sem boðið hafa fram listann um það hverjir tveir menn séu umboðsmenn listans er taki við athugasemdum yfirkjörstjórnar um ágalla sem kunna að vera á framboðinu. Um er að ræða nýtt ákvæði. Þar sem framboð hafa aðeins skamman frest til að bæta úr ágöllum á framboðum er mikilvægt að fyrir liggi hverjir umboðsmenn þeirra séu svo unnt sé að koma boðum til þeirra jafn skjótt og afstaða yfirkjörstjórna liggur fyrir um annmarka á framboðum. Yfirkjörstjórnnum er rétt að

gæta að því þegar við móttöku framboðslista hvort umboðsmanna sé getið. Ef umboðsmenn eru ekki tilgreindir skal yfirkjörstjórn í samræmi við nýja 47. gr. c frumvarpsins beina því til frambjóðenda í aðalsætum að bæta úr annmarkanum mgr. Í 2. mgr. er að finna ákvæði sem svarar til 3. mgr. 32. gr. gildandi laga og í 3. mgr. er að finna ákvæði sem nú eru í 33. gr. gildandi laga..

Í f-lið er að finna nýtt ákvæði þess efnis að framboði skuli fylgja staðfesting á skráningu stjórnmalasamtaka samkvæmt lögum um fyrirtækjaskrá. Það leiðir af ákvæðum laga nr. 17/2003 um fyrirtækjaskrá og lögum nr. 162/2006 um fjármál stjórnmalasamtaka og frambjóðenda og um upplýsingaskyldu þeirra að stjórnmalasamtök eru yfirlétt skráð í fyrirtækjaskrá. Slíkt er þó ekki skylt samkvæmt lögum. Hafi stjórnmalasamtök verið skráð í fyrirtækjaskrá skal framboð láta staðfestingu á skráningunni fylgja framboðsyfirlýsingu, en hafi samtökin ekki verið skráð telst það eðlilega ekki ágalli á framboðinu.

Í d-lið 24. gr. frumvarpsins er mælt fyrir um nýja 40. gr. laganna. Í 1. mgr. er að finna sömu reglu og er í 1. mgr. 35. gr. núgildandi laga. Hið sama á við um 1. málslið 2. mgr. um afturköllun meðmæla. Rétt þykir að kveða á um það hvenær frambjóðandi annars vegar og meðmælandi hins vegar geti í síðasta lagi afturkallað samþykki sitt svo að áhrif hafi á framboð. Í 2. málslið 2. mgr. er að finna nýja reglu þess efnis að meðmæli, sem safnað er til stuðnings framboði, megi ekki nota í öðrum tilgangi. Sá tilgangur sem heimilt er að nota meðmælin til er aðeins að lýsa þeirri afstöðu meðmælanda gagnvart viðkomandi yfirkjörstjórn, auk landskjörstjórnar, að hann mæli með lista til framboðs. Er stjórnmalasamtökum óheimilt að nota meðmælin sjálf sem samþykki meðmælandans fyrir því að hann teljist meðlimur samtakanna, kynna nafn hans í kosningabaráttu sinni eða nota það í innra starfi sínu. Á hinn bóginn er ekkert því til fyrirstöðu að nota meðmæli í þessum tilgangi samþykki viðkomandi meðmælendur það sérstaklega og með skýrum hætti. Hafi samþykki eða yfirlýsing verið afturkölluð skal eyða henni sbr. orðalag 3. mgr.

Í e lið 24. gr. frumvarpsins er lagt til ákvæði nýrrar 41. gr. um hlutverk ráðherra við reglusetningu vegna meðferðar yfirkjörstjórna á framboðslistum. Markmið ákvæðisins er meðal annars að tryggja samræmda framkvæmd yfirkjörstjórna kjördæma og gefa þannig kost á að settar séu tiltekna reglur um það hvernig framboðslistar skuli úr garði gerðir að forminu til. Kann það að vera til að auðvelda hvoru tveggja í senn yfirkjörstjórnnum og framboðum að fullnægja kröfum laganna. Þá er miðað við að ráðherra geti, að fengnum tillögum landskjörstjórnar, sett stjórnvaldsfyrirmæli um að meðmælum skuli safnað með rafrænum hætti á eyðublöðum eða viðmóti sem Þjóðskrá Íslands lætur í té.

Með f. lið, sbr. nýja 42. gr. mgr. er kveðið skýrt á um að það sé hlutverk yfirkjörstjórnar að rannsaka framlögð gögn samkvæmt 38. og 39. gr. og ganga úr skugga um að uppfylltar séu tilskildar kröfur. Er þar með hvoru tveggja ljóst að yfirkjörstjórn á að framkvæma slíka rannsókn og að það sé ekki verkefni annarra stjórnvalda. Í samræmi við ákvæði laganna er þetta þó einnig verkefni landskjörstjórnar á síðara stigi. Samsvarandi ákvæði er ekki að finna í gildandi lögum.

Í g-lið 24. gr. er lögð til ný 43. gr. og svarar greinin til 37. og 45. gr. gildandi laga. Fjallar fyrnefnda ákvæðið um heimild til að setja nýjan frambjóðanda á lista í stað annars sem deyr áður en kosning fer fram. Hið síðarnefnda lýtur á hinn bóginn að skyldu yfirkjörstjórnar til að tilkynna um breytinguna til landskjörstjórnar og ráðuneytisins og skyldu landskjörstjórnar til að birta listann þannig breyttan á tiltekinn hátt. Rétt þykir að ákvæði þessu séu sameinuð í eina lagagrein. Að því er varðar þá reglu sem nú kemur fram í 37. gr. mælir frumvarpið fyrir um þá breytingu að ekki er gerð krafa um að helmingur meðmælanda listans krefjist þess að settur sé annar maður í stað hins látna frambjóðanda. Nægir að umboðsmenn lista lýsi því yfir gagnvart yfirkjörstjórn að framboðið hyggist skipta um frambjóðanda. Búa þau rök að baki breytingunni meðal annars að torvelt kann að vera að hafa upp á meðmælendum við þessar aðstæður og mikilvægt sé að breytingar séu tilkynntar

kjörstjórnnum sem fyrst. Af ákvæðinu leiðir að deyi frambjóðandi fjórum dögum áður en framboðsfrestur er liðinn, eða ef umboðsmenn lista krefjast ekki breytingar innan viku frá andláti, skal nafn látins frambjóðanda standa á lista.

Í gildandi 45. gr. er kveðið á um að hlutaðeigandi yfirkjörstjórn skuli tilkynna landskjörstjórn um breytingu á framboðslista skv. 37. gr. séu skilyrði síðarnefnda ákvæðisins fullnægt. Með frumvarpinu er lagt til að landskjörstjórn fari með það verkefni að meta hvort skilyrði ákvæðisins sé fullnægt, enda mikilvægt að samræmi sé í framkvæmd þar að lútandi, auk þess sem skýrar er kveðið á um verkaskiptingu kjörstjórna að þessu leyti.

Á sama hátt og í núgildandi ákvæði er ekki kveðið á um nein síðari tímamörk þegar andlát frambjóðanda ber að nærri kosningum. Skal landskjörstjórn í þessum tilvikum birta breyttan lista í Lögbirtingablaði og á vef sínum.. Þá skal landskjörstjórn birta í Ríkisútvarpinu auglýsingu um breytinguna. Samkvæmt 1. mgr. 54. gr. laganna skulu kjörseðlar að jafnaði fullgerðir eigi síðar en sjö dögum fyrir kjördag en gert er ráð fyrir að heimilt sé að víkja frá því tímamarki. Kann því að vera tilefni til að útbúa nýja kjörseðla í þeim tilvikum þar sem skipt hefur verið um frambjóðenda vegna andláts.

Í h lið 24. gr. frumvarpsins er mælt fyrir um nýja 44. gr. laganna. Þar er fjallað er um meðferð yfirkjörstjórnar á framboðslistum. Samkvæmt ákvæðinu skal yfirkjörstjórn halda fund að liðnum framboðsfresti sem umboðsmönnum hlutaðeigandi stjórn málasamtaka skal gefinn kostur á að sækja. Samsvarandi ákvæði er að finna í 1. mgr. 41. gr. gildandi laga.

Hafi kjörstjórnin fundið galla á framboðslista skal viðkomandi umboðsmönnum gerð grein fyrir þeim og þeim veitt færi á að leiðrétta þá. Skulu umboðsmenn fá frest til að leiðrétta listana og skal hann að jafnaði vera einn sólarhringur. Sú breyting felst í frumvarpinu að yfirkjörstjórn er ekki falið að úrskurða um hvort listi teljist ógildur heldur er landskjörstjórn falið það verkefni sbr. í lið 24. gr. frumvarpsins (nýja 45. gr.). Í h-lið 24. gr. frumvarpsins (ný 44. gr.) er því ekki að finna samsvarandi reglu og kemur fram í 3. málslíð 41. gr. núgildandi laga um að yfirkjörstjórn skuli úrskurða um galla á framboðslistum. Frumvarpið gerir ráð fyrir að yfirkjörstjórn taki við framboðslistum og geri umboðsmönnum lista grein fyrir því ef ágallar finnast. Framboðslistunum sé síðan komið til landskjörstjórnar en umboðsmenn lista sem eru gallaðir komi lagfærðum listum beint til landskjörstjórnar án milligöngu yfirkjörstjórnar. Orðalag ákvæðisins um að frestur framboða til að bæta úr ágöllum á þeim skuli að jafnaði vera sólarhringur felur í sér að miðað skuli við að sólarhringsfrestur sé meginreglan og sérstakar aðstæður þurfi til að víkja frá honum, s.s. ef undirskrift frambjóðanda vantar og fyrirliggjandi er að ómögulegt er að afla hennar innan sólarhrings frests. Skal takmarka frávík svo sem unnt er. Af i-lið 24. gr. frumvarpsins, sbr. nýja 45. gr. frumvarpsins leiðir á hinn bóginn að framlengdur frestur getur sjaldnast orðið lengri en tveir sólarhringar, og aldrei þrír sólarhringar, enda skal landskjörstjórn funda með umboðsmönnum eigi síðar en þremur sólarhringum og fjórum stundum frá lokum framboðsfrests.

Miðað við að kjördagur sé á laugardegi rennur framboðsfrestur út á föstudegi og skal þá halda fundinn þann sama dag. Gerir frumvarpið síðan að öðru leyti ráð fyrir að degi síðar, yfirleitt á laugardegi, hafi yfirkjörstjórn sent framboðslista til landskjörstjórnar. Sama laugardag skal frestur framboða til að bæta úr ágöllum að jafnaði renna út.

Ágallar sem yfirkjörstjórn fjallar um eru einkum þeir sem lúta að formkröfum kaflans að öðru leyti, sbr. einkum a- til d-liði 24. gr. frumvarpsins, sbr. nýjar 37. – 40. gr. laganna. Eins og greinir í k-lið 24. gr. frumvarpsins, sbr. nýja 47. gr. laganna, skal yfirkjörstjórn ekki fjalla um kjörgengi frambjóðenda. Í ákvæðinu felst það nýmæli að tekið er fram að athugasemdir yfirkjörstjórnar skulu tilkynntar umboðsmönnum skriflega. Mikilvægt er að kveðið sé á um þetta í lögum, enda þurfa umboðsmenn lista að hafa skýrar upplýsingar um annmarkana til að unnt sé að bæta úr þeim innan þess skamma tíma sem þeim gefst til að bæta úr.

Í i-lið 24. gr. frumvarpsins, sbr. nýja 45. gr. laganna, er fjallað um meðferð landskjörstjórnar á framboðslistum sem sendir skulu kjörstjórninni af yfirkjörstjórn. Ákvæðið svarar til 43. og 44. gr. gildandi laga.

Munu yfirkjörstjórn og landskjörstjórn fjalla báðar um það hvort framboð uppfylli skilyrði laga. Taki yfirkjörstjórn við framboðum og meti hvort á þeim séu ágallar og gefi framboðum frest til að bregðast við ef svo er raunin. Á hinn bóginn sé það síðan landskjörstjórnar að fjalla um það hvort framboð hafi bætt úr. Er þetta breyting frá því sem nú er, enda gera nógildandi lög ráð fyrir að yfirkjörstjórn kunnri að ógilda framboðslista en slíkum úrskurði kunnri að verða skotið til yfirkjörstjórnar. Í breytingunni felst að yfirkjörstjórn er ekki ætlað að meta hvort framboð hafi bætt úr annmörkum sem yfirkjörstjórn sjálf hefur fundið. Úrskurðum landskjörstjórnar verður síðan skotið til úrskurðarnefndar.

Sé miðað við að kjördagur sé á laugardegi ættu framboðslistar og nauðsynleg fylgigögn að berast landskjörstjórn frá yfirkjörstjórnnum á laugardegi sem er degi síðar en sá föstudagur þegar framboðsfrestur rennur út. Sama dag ættu úrbætur framboða að berast í þeim tilvikum þar sem yfirkjörstjórn hefur veitt frest þar að lútandi. Metur landskjörstjórn hvort úrbæturnar séu fullnægjandi en leggur einnig mat á sömu atriði og yfirkjörstjórnir hefur þegar gert, sbr. a-lið 1. mgr. Í b-lið er að finna sömu fyrirmæli og í 2. málsl. 1. mgr. 44. gr. Ákvæði c og d-liða svara til ákvæða 43. gr. nógildandi laga. Í e-lið er síðan nýtt ákvæði þess efnis að landskjörstjórn skuli gæta þess að samræmis sé gætt milli yfirkjörstjórna um framsetningu og frágang framboðslista, þ. á m. um ritun nafna frambjóðenda.

Í 2. mgr. er kveðið á um að þremur sólarhringum og fjórum stundum frá lokum framboðsfrests skuli landskjörstjórn eiga fund sem umboðsmenn framboða skulu boðaðir til. Sé kosið á laugardegi rennur framboðsfrestur út á hádegi á föstudegi og myndi landskjörstjórn þá funda á mánudegi klukkan fjögur síðdegis. Umboðsmönnum er heimilt að kæra ákvarðanir landskjörstjórnar til úrskurðarnefndar kosningamála en kærufrestur er 20 klukkustundir. Að öllu jöfnu myndi fresturinn því renna út á hádegi þriðjudags.

Landskjörstjórn er hvoru tveggja ætlað að fjalla um ágalla sem yfirkjörstjórn finnur á framboðum sem og ágalla sem landskjörstjórn sjálf verður vör við. Hvorki er gert ráð fyrir að sérstökum andmælarétti framboða vegna annmarka sem landskjörstjórn uppgötvar né gefst þeim kostur á að leiðrétta annmarkana fyrir landskjörstjórn. Þess í stað er í 4. mgr. kveðið á um að úrskurðarnefnd kosningamála skuli þegar fjalla um slíka annmarka, að því gefnu að landskjörstjórn telji þá þess eðlis að hafna hafi átt viðkomandi lista.

Í j-lið 24. gr. frumvarpsins, sbr. nýja 46. gr. er að finna sambærilegt ákvæði og er í 2. mgr. 44. gr. nógildandi laga. Orðalagi ákvæðisins er breytt til samræmis við breytingar á meðferð landskjörstjórnar á framboðslistum. Þá þarf landskjörstjórn ekki frammar að auglýsa framboðslista í blöðum eins og samkvæmt nógildandi lögum. Loks er gerð sú breyting að auglýsingar skulu birtar fyrr en nú er gert. Í 2. mgr. er kveðið á um að landskjörstjórn endursendi yfirkjörstjórnnum listana ásamt greinargerð um afgreiðslu sína og er sá áskilnaður í samræmi við 3. mgr. 44. gr. nógildandi laga. Á hinn bóginn er ekki með sama hætti kveðið á um að innanríkisráðuneytinu skuli sendir listarnir. Sú regla var til komin vegna þess að ráðuneytið sér samkvæmt gildandi lögum um að útbúa kjörseðla en verkefnið verður með frumvarpinu falið landskjörstjórn. Er því ekki lengur til staðar þörf á að ráðuneytinu verði formlega sendir listarnir.

Í k-lið 24. gr. frumvarpsins, sbr. nýja 47. gr. er að finna ákvæði þess efnis að ekki sé nauðsynlegt að kjörgengi frambjóðenda sé sannað fyrir yfirkjörstjórn eða landskjörstjórn. Reglan á sér samsvörun í 36. gr. gildandi laga.

Um 25. gr.

Greinin er sú fyrsta í nýjum IX. kafla laganna sem fjallar um umboðsmenn stjórnmalasamtaka. Í kaflanum verða nýjar greinar 47. gr. a til g. Að því er varðar

umboðsmenn er að mestu um að ræða sömu ákvæði og heimildir og finna má í nágildandi lögum. Þá er með ákvæðunum að mestu áréttaðar reglur sem fram koma annars staðar í lögunum. Í nágildandi lögum eru tvær greinar í sérstökum IX. kafla sem fjallar um umboðsmenn en að öðru leyti eru ákvæði um þá dreifð um lögin. Þykir æskilegt og aðgengilegra að þau séu, eftir sem unnt er, á sama stað í lagatextanum svo sem leiðir af frumvarpinu.

Í nágildandi lögum er hvoru tveggja gert ráð fyrir að einstakir listar eigi sína umboðsmenn sem gæti réttinda þeirra gagnvart yfirkjörstjórnnum og að stjórnmálasamtök á landsvísu hafi umboðsmenn sem gæti réttinda þeirra fyrir landskjörstjórn. Þá er í nágildandi lögum mælt fyrir um að í vissum tilvikum kunni að vera ástæða til að meðmælendur lista tilnefni sértaka fulltrúa til að gæta réttinda lista fyrir landskjörstjórn.

Með frumvarpinu er landskjörstjórn falið það hlutverk að úrskurða um gildi framboðslista og er því nauðsynlegt að umboðsmenn lista eigi þess kost að gæta réttinda listanna fyrir þeirri kjörstjórn. Á hinn bóginn er enn nauðsynlegt að kveðið sé um rétt stjórn málasamtaka til að eiga sérstaka umboðsmenn á fundum landskjörstjórnar vegna ágreiningsefna sem varða samtökin á landsvísu. Af þessum sökum felur frumvarpið í sér að hvoru tveggja umboðsmenn lista og stjórn málasamtaka eigi rétt á að sækja fundi landskjörstjórnar vegna yfirferðar á framboðslistum. Hins vegar gerir frumvarpið ekki ráð fyrir að listar eigi sér sérstaka meðmælendur og er því ekki ástæða til að mæla sérstaklega fyrir um umboðsmenn þeirra í þeim tilvikum svo sem gert er í nágildandi lögum.

Í a-lið 25. gr. er mælt fyrir um nýja 47. gr. a. þar sem finna má sömu reglu og fram kemur í 39. gr. nágildandi laga. Hverjum framboðslista skal fylgja skrifleg tilkynning allra framboðenda listans til yfirkjörstjórnar um það hverjir tveir séu umboðsmenn listans, ásamt skriflegu samþykki þeirra. Í nágildandi lögum er ekki kveðið á um að umboðsmennirnir sjálfir samþykki að þeir gegni því hlutverki. Ekki hefur þótt ástæða til að kveða á um skilyrði sem einstaklingur þurfi að uppfylla til að vera umboðsmaður framboðslista. Í 2. málslíð er fjallað um hverjir teljist umboðsmenn lista tilgreini stjórn málasamtök ekki umboðsmenn eða umboðsmenn forfallast. Skulu þá framboðendur í aðalsætum hver um sig réttir umboðsmenn listans. Sömu reglu er nú að finna í 2. málslíð 39. gr. nágildandi laga og er hugsunin sú að tryggt sé að einhver geti komið fram fyrir hönd framboðs og gætt réttinda þess við framkvæmd kosninganna.

Í 2. mgr. er áréttáður réttur umboðsmanna til að vera viðstaddir fundi yfirkjörstjórnar um framboðslista eftir að fundi lýkur sbr. einnig h-lið 24. gr. frumvarpsins sbr. nýja 44. gr. laganna og mögulega þeirra til að leiðrétta framboðslista sem yfirkjörstjórn telur gallaða. Yfirkjörstjórn skal samkvæmt 3. mgr. útbúa sérstök skilríki fyrir umboðsmenn samkvæmt nánari fyrirmælum landskjörstjórnar. Skulu umboðsmenn bera skilríkin við athafnir sínar samkvæmt lögum þessum. Umboðsmenn hafa umtalsverðar heimildir umfram almenning til að kynna sér gögn og framkvæmd kjörstjórna og er ástæða til að skýrt sé hvaða einstaklingar það eru sem fara með réttindi sem lögin fela umboðsmönnum. Í framkvæmd nágildandi laga hefur verið viðurkennt að umboðsmenn geti fengið menn sér til aðstoðar til að hafa eftirlit með framkvæmd kosninga. Ekki hefur verið mælt fyrir um þetta í nágildandi lögum. Með 5. mgr. er mælt fyrir um þessa framkvæmd. Samkvæmt ákvæðinu skuli umboðsmenn lista tilkynna yfirkjörstjórn tímanlega um þá einstaklinga sem munu koma fram gagnvart kjörstjórnnum sem aðstoðarmenn umboðsmanna. Skal yfirkjörstjórn útbúa skilríki fyrir aðstoðarmenn sem skulu samræmast fyrirmælum landskjörstjórnar. Réttindi og skyldur aðstoðarmanna eru hinar sömu og umboðsmanna.

Í b-lið 25. gr. er kveðið á um nýja 47. gr. b laganna. Með ákvæðinu er áréttáður réttur umboðsmanna lista til að vera viðstaddir fundi landskjörstjórna vegna yfirferðar framboðslista og heimild þeirra til að skjóta úrskurðum landskjörstjórnar um ógildi framboðslista til úrskurðarnefndar kosningamála sbr. 2. mgr. i liðar 24. gr. frumvarpsins sbr. nýja 2. mgr. 45.

gr. laganna. Auk þessa er kveðið á um að samhliða þess að umboðsmönnum er gert kunnugt um úrskurð um ógildingu skuli þeim afhent afrit úrskurðarins ásamt afriti listans og vottorði um afhendingartímann. Er þetta mikilvægt vegna þess skamma kærufrests sem ákvæðið kveður á um.

Með frumvarpinu er landskjörstjórn falið að úrskurða um gildi framboðslista en yfirkjörstjórn fer með það verkefni samkvæmt gildandi lögum. Af þessum sökum er í núgildandi lögum ekki sérstaklega vikið að rétti umboðsmanna lista til að vera viðstaddir fundi landskjörstjórnar vegna yfirferðar á listum. Samhliða breytingunni er nauðsynlegt að umboðsmenn lista geti gætt réttinda listanna fyrir landskjörstjórn og er að þessu leyti um að ræða breytingu frá gildandi lögum. Í 3. mgr. er mælt fyrir um að stjórnmalasamtök sem boðið hafa fram lista eigi rétt á að hafa tvo umboðsmenn viðstadda fundi landskjörstjórnar. Er í raun um að ræða sömu reglu og fram kemur í gildandi 1. mgr. 40. gr.

Í c-lið 25. gr. er kveðið á um nýja 47. gr. c laganna. Er þar fjallað um réttindi og skyldur umboðsmanna við kosningarathöfn. Inniheldur lagagreinin ákvæði sem eru á við og dreif í núgildandi lögum, sbr. einkum 5. málslið 39. gr. um rétt umboðsmanna til að vera viðstaddir kosningar á einstökum kjörstöðum. Það nýmæli er í greininni að áréttaður er réttur umboðsmanna til að sitja við borð í kjörfundarstofu auk þess sem kveðið er á um rétt til þeirra til að fá afhent eintak af sérstakri útgáfu kosningalaganna ásamt stjórnarskrá. Þótt víðast hafi réttur umboðsmanna hvað þetta varðar verið virtur í framkvæmd þykir rétt að kveðið sé skýrt á um hann, enda hefur ýmsum kjósendum þótt umdeilanlegt að umboðsmenn væru viðstaddir í kjörfundarstofu. Með ákvæðinu er því að þessu leyti rennt styrkari stoðum undir möguleika umboðsmanna til að hafa mikilvægt eftirlit í kjörfundarstofu. Að sama skapi hefur ekki verið skýrlega kveðið á um rétt umboðsmanna til að vera viðstaddir atkvæðagreiðslu utan kjörfundar umfram það sem kemur fram í 39. gr. gildandi laga. Með ákvæðinu er rétturinn áréttaður að þessu leyti og nær hann til allra utankjörfundaratkvæðagreiðslna.

Í d-lið 25. gr. er kveðið á um nýja 47. gr. d laganna. Í ákvæðinu er kveðið á um rétt umboðsmanna við ýmis tilefni við upphaf og lok kjörfundar. Umræddar reglur er einkum að finna í núgildandi 72. gr., 76. gr. og 89. gr.

Í e-lið 25. gr. er kveðið á um nýja 47. gr. e laganna. Er þar fjallað um úrræði umboðsmanna ef þeir telja eitthvað athugasemjulegt við framkvæmd kosninga. Umræddar heimildir er nú einkum að finna í 94. gr. núgildandi laga.

Í f-lið 25. gr. er kveðið á um nýja 47. gr. f laganna. Þar er fjallað um réttindi umboðsmanna til að vera viðstaddir móttöku yfirkjörstjórna á atkvæðakössum áður en talning atkvæða fer fram og til loka talningar. Ekki er gerður greinarmunur á því hvort slíkt á sér stað áður en kjörfundi er lokað eða við lok hans. Ekki er með skýrum hætti í núgildandi lögum kveðið á um að umboðsmenn eigi rétt á að vera viðstaddir móttöku yfirkjörstjórnar á atkvæðakössum að því undanskildu að þeir hafa átt slíkan rétt þegar yfirkjörstjórn eða umdæmiskjörstjórn er viðstödd á kjörstað, sbr. 1. mgr. 96. gr. núgildandi laga. Ástæða þykir til að umboðsmenn eigi rétt á að vera viðstaddir móttöku atkvæðakassanna. Svo sem kveðið er á um í núgildandi lögum skulu umboðsmenn vera viðstaddir talningu. Mælir frumvarpið fyrir um sömu reglu og í núgildandi 2. mgr. 98. gr. um hvernig finna skuli staðgengla þegar umboðsmenn eru ekki viðstaddir talningu og þegar flokkun og talning atkvæða hefst fyrir lok kjörfundar, sbr. nýja 3. mgr. 99. gr. í 44. gr. frumvarpsins. Reglan er því annars eðlis en aðrar sem fjalla um réttindi umboðsmanna að því leyti að beinlínis er kveðið á um skyldu kjörstjórnar til að sjá til þess að einhver sé viðstaddur til að gæta réttinda framboðs. Þá felur reglan einnig í sér frávik frá þeirri reglu sem koma skal fram í nýrri 45. gr. c laganna sbr. 39. gr. núgildandi laga um staðgengla í forföllum umboðsmanna. Með frávikinu er ætlunin að tiltölulega auðvelt sé fyrir yfirkjörstjórn að finna staðgengla með skömmum fyrirvara.

Í g-lið 25. gr. er mælt fyrir um nýja 47. gr. g laganna. Er þar mælt fyrir um sömu reglu og fram kemur í lokamálslið 1. mgr. 40. gr. núgildandi laga.

Um 26. gr.

Með frumvarpinu er lagt til að landskjörstjórn verði falið það verkefni að láta í té kjörgögn við atkvæðagreiðslu utan kjörfundar í samræmi við aukin verkefni kjörstjórnarinnar við að útbúa kjörgögn. Þá eru gerðar breytingar á ákvæði greinarinnar um afgreiðslu kjörgagna til kjörstjóra í samræmi við aðrar breytingar frumvarpsins er varða það hverjir skuli framkvæma atkvæðagreiðslu utan kjörfundar.

Um 27. gr.

Í nágildandi 48. gr. laganna er kveðið á um hlutverk skipstjóra sem kjörstjóra við atkvæðagreiðslur utan kjörfundar. Umrædd heimild mun ekki vera notuð lengur og þekkt ekki að skipstjórar gegni hlutverki kjörstjóra. Með frumvarpinu er því lagt til að ákvæði laganna er lúta að verkefnum skipstjóra verði felld á brott.

Um 28. gr.

Samkvæmt 49. gr. gildandi laga skal skipstjóri, sem veitir viðtöku utankjörfundargögnum, undirrita drengskaparyfirlýsingu um að kosning í skipi hans muni fara fram samkvæmt fyrirmælum laganna. Með frumvarpinu er lagt til að samhliða því að skipstjórar hætta að gegna störfum kjörstjóra muni kjörstjórar eða aðrir trúnaðarmenn innanlands, sbr. nýja 58. gr., undirrita sams konar drengskaparlýsingu og skipstjórar gerðu áður. Hefur ekki verið talin þörf á slíku, enda gengið út frá að aðrir kjörstjórar en þeir sem mælt er fyrir um í 1. og 2. mgr. 49. gr. væru opinberir trúnaðarmenn. Nú þykir á hinn bóginn rétt að þessi háttur sé hafður á.

Um 29. gr.

Samkvæmt 50. gr. nágildandi laga er það verkefni innanríkisráðuneytisins að láta gera kjörseðla en með frumvarpinu verður það verkefni landskjörstjórnar. Þá er lagt til að lög kveði ekki sérstaklega á um þyngd pappírs eða að skipt skuli um lit á kjörseðlum, heldur sé það ráðherra að setja reglur þar að lútandi að tillögu landskjörstjórnar.

Um 30. gr.

Með frumvarpinu er lagt til að framkvæmd atkvæðagreiðslu verði breytt á þann hátt að kjörstjórnir stimpli kjörseðla kjósenda áður en þeir eru lagðir í atkvæðakassa og að óstimplaðir kjörseðlar sem fram komi við talningu atkvæða teljist ógildir. Af þessum sökum er ekki þörf á að svo nákvæmlega sé kveðið á um fjölda og meðferð kjörseðla eins og gert er í nágildandi 53. og 54. gr. Eru því ákvæði 2. mgr. 53. gr. og 2.-5. mgr. 54. gr. felld úr gildi og ákvæði 1. mgr. 53. gr. og 2. mgr. 54. gr. sameinuð í nýja 53. gr.

Þær breytingar sem gerðar eru á 53. gr. frumvarpsins eru því í beinu samhengi við þær breytingar sem gerðar eru á prentun kjörseðla og á kosningaathöfninni, sbr. 45. – 47. gr. frumvarpsins (ný 82. og 83. gr. laganna).

Lagt er til að í 1. mgr. verði kveðið á um það að kjörseðlar skuli að jafnaði fullgerðir eigi síðar en sjö dögum fyrir kjördag, sbr. nú 1. mgr. 54. gr. gildandi laga. Þá er í frumvarpinu lagt til að landskjörstjórn láti útbúa kjörseðla og er því lögð til sú breyting að sú kjörstjórnin, en ekki ráðuneytið láti senda þá viðkomandi yfirkjörstjórnnum. Þá er í 2. og 3. mgr. tekið fram að óprentaða hlið kjörseðilsins skuli snúa út, en þó sé heimilt að hafa á þeirri hlið fering fyrir stimpil kjörstjórnar eins og nánar er lýst í 46. gr. frumvarpsins, sbr. ný 83. og 84. gr. laganna. Loks er tekið fram að landskjörstjórn skuli að öðru leyti ákveða útlit kjörseðils. Er þá einkum haft í huga sá möguleiki að rasta þá hlið sem snýr út líkt og kjörseðlar eru við atkvæðagreiðslu utan kjörfundar, en með því er síður hægt að sjá hvað kjósendi hefur merkt á kjörseðilinn.

Um 31. gr.

Samhliða því að tekin verður upp notkun stimpla við atkvæðagreiðslu er ekki þörf á að svo nákvæmlega sé kveðið á um fjölda og meðferð kjörseðla eins og gert er í núgildandi 53. og 54. gr. Eru ákvæði 2.-5. mgr. 54. gr. því felld úr gildi verður núgildandi 1. mgr. 54. gr. ný 1. mgr. 53. gr.

Með 31. gr. frumvarpsins er landskjörstjórn falið það verkefni að láta gera stimpla sem notaðir skulu við atkvæðagreiðslu á kjörfundi og utan kjörfundar. Hefur landskjörstjórn svigrúm til að ákveða hvort stimplar séu allir eins og hversu oft skuli skipt um stimpla. Gert er ráð fyrir að yfirkjörstjórnir og kjörstjórar muni varðveita stimpla milli kosninga nema landskjörstjórn ákveði að skipt skuli um stimpla. Mikilvægt er stimplar séu vandlega varðveittir og landskjörstjórn sé tilkynnt um það ef stimplar glatast eða eyðileggjast. Skal landskjörstjórn þá útvega nýja stimpla.

Um 32. gr.

Í 57. gr. núgildandi laga er kveðið á um að kosningu utan kjörfundar skuli hefja svo fljótt sem kostur er eftir að kjördagur hafi verið auglýstir en þó eigi fyrr en átta vikum fyrir kjördag. Enn fremur segir að eftir þann tíma og „til kjördags“ eigi kjósandi rétt að greiða atkvæði utan kjörfundar.

Með frumvarpinu er lagt til að atkvæðagreiðslan hefjist síðar, þ.e.a.s. svo fljótt sem kostur er eftir að framboðslistar hafa verið auglýstir en þó eigi síðar en 29 dögum fyrir kjördag sbr. 32. gr. frumvarpsins, nýja 57. gr. laganna.

Áréttað er með 2. mgr. að kosning utan kjörfundar skuli einnig standa fram til kl. 17.00 á sjálfan kjördag. Með þessu er leitast við að samræma þá mismunandi framkvæmd sýslumanna að gefa kost á atkvæðagreiðslu utan kjörfundar á kjördag með mismunandi hætti. Í síðustu alþingiskosningum mun lengst hafa verið hægt að greiða atkvæði hjá sýslumanni til kl. 17.00 á meðan aðrir hafi ekki haft opna starfsstöð en auglýst að kjósendur gætu gefið sig fram með því að hringja í tiltekið símanúmer vildu þeir greiða atkvæði utan kjörfundar. Rétt þykir hins vegar að atkvæðagreiðslunni ljúki fyrr erlendis, enda á þá eftir að koma atkvæði til Íslands.

Loks er í 3. mgr. tekin upp sú regla lokamálsliðar 57. gr. að atkvæðið teljist greitt þann dag sem fylgibréf er dagsett.

Um 33. gr.

Í 58. gr. gildandi laga er að finna meginákvæði laganna um hvar utankjörfundaratkvæðagreiðslur skuli fara fram innanlands. Samkvæmt a-lið 1. mgr. fara slíkar atkvæðagreiðslur fram hjá sýslumönnum. Getur sýslumaður ákveðið að atkvæðagreiðslan fari fram á aðalskrifstofu eða útibúi auk þess sem heimilt er að koma upp sérstökum kjörstað vegna atkvæðagreiðslunnar. Sýslumaður ákveður hverjir starfsmenn hans skuli vera kjörstjórar og ræður aðra trúnaðarmenn til þeirra starfa. Í 2. og 3. mgr. eru síðan heimildir til að framkvæma atkvæðagreiðsluna annars staðar þegar aðstæður kjósenda eru með tilteknum hætti.

Með a-lið 33. gr. frumvarpsins er lagt til að núgildandi a-liður 1. mgr. 58. gr. verði skipt upp í tvær málsgreinar sem verða nýjar upphafsmálsgreinar 58. gr. laganna. Auk þess að lagt er til að sýslumenn skuli tilkynna landskjörstjórn hverju sinni hverjir séu kjörstjórar í þeirra umboði.

Þá er áréttað að sýslumaður geti að ósk sveitarstjórnar skipað kjörstjóra, sem geti verið starfasmaður sveitarfélags, til þess að annast atkvæðagreiðsluna. Þótt núgildandi lög hafi ekki staðið þessari framkvæmd í vegi þykir rétt að mælt sé fyrir um hana í lögnum til að

sveitarfélögum og sýslumönnum sé ljóst að hún sé þeim möguleg. Í slíkum tilvikum yrði nafngreindur starfsmaður sveitarfélag skipaður kjörstjóri og myndi í eigin nafni starfa í umboði viðkomandi sýslumanns og undir boðvaldi hans.

Meginbreyting a-liðar 33. gr. frumvarpsins er sú að felldur er niður nógildandi b-liður 1. mgr. 58. gr. þar sem mælt er fyrir um að atkvæðagreiðsla utan kjörfundar skuli fara fram hjá hreppstjórum, í skrifstofu eða á heimili hreppstjóra. Á síðustu árum hefur heimildin sjaldan verið notuð. Þykir heimild sýslumanna til að skipa sérstaka kjörstjóra nægja til að unnt sé að sinna þeirri þörf sem b-lið 1. mgr. 58. gr. er ætlað að uppfylla.

Með b-lið 33. gr. frumvarpsins er lagt að í stað orðsins „fatlaðra“ komi „fatlað fólk“. Um er að ræða orðalagsbreytingu sem þykir frekar samræmast því að kjósendur sem eiga við fötlun að stríða séu ekki aðeins karlkyns.

Með c-lið 33. gr. frumvarpsins er lagt til að lokamálsliður 3. mgr. 58. gr. falli brott. Umrædd málsgrein fjallar um atkvæðagreiðslur í heimahúsum. Samkvæmt málsliðnum hefur kjörstjóra verið heimilt að tilnefna í sinn stað tvo trúnaðarmenn til að sjá um atkvæðagreiðslunnar hjá kjósanda. Ekki þykir ástæða til að kjörstjórar hafi slíka heimild, enda dugar að sýslumönnum sé heimilt að fela sérstökum kjörstjórum slíkt verkefni.

Ákvæði d-, e-, g- og h-liða eru til komin vegna þeirrar breytingar að a-lið 1. mgr. er skipt upp í 1. og 2. mgr. Þarf því að uppfæra tilvísanir til lagaákvæða í greininni að öðru leyti.

Í 5. mgr. 58. gr. kveðið á um að innanríkisráðuneytið setji nánari reglur um framkvæmd atkvæðagreiðslur á stofnunum og heimahúsum. Með f-lið 33. gr. er lagt til að reglurnar séu settar að tillögu landskjörstjórnar og með h-lið 33. gr. að ráðuneytið skuli tilkynna landskjörstjórn sérstaklega um það þegar slíkar reglur séu settar.

Um 34. gr.

Í 59. gr. nógildandi laga er fjallað um atkvæðagreiðslu utan kjörfundar erlendis. Tvær efnislegar breytingar eru lagðar til á ákvæðinu sem birtast í fjórum stafliðum frumvarpsákvæðisins. Annars vegar er lagt til að felldur verði á brott áskilnaður um að atkvæðagreiðslan fari fram hjá fastanefndum Íslands hjá alþjóðastofnunum. Slík starfsemi þykir ekki falla vel að verkefnum fastanefnda og hefur utanríkisráðuneytið leitast við að beina kjósendum fremur til sendiráða eða kjörræðismanna. Hins vegar er lagt til að utanríkisráðuneytið upplýsi landskjörstjórn um tiltekin atriði varðandi atkvæðagreiðslu utan kjörfundar erlendis til að frekari heildarsýn verði til yfir framkvæmd kosninga en nú er.

Um 35. gr.

Svo sem að framan greinir er með frumvarpinu lagt til að atkvæðagreiðsla utan kjörfundar hefjist nokkru síðar en samkvæmt gildandi lögum. Er nú mælt fyrir um að atkvæðagreiðsluna skuli hefja svo fljótt eftir að kjördagur hafi verið auglýstur en eigi fyrr en átta vikum fyrir kjördag. Samkvæmt 32. gr. frumvarpsins er á hinn bóginn gert ráð fyrir því að atkvæðagreiðslan megi að meginstefnu til hefjast 29 dögum fyrir kjördag.

Ástæða þykir til að svipta kjósendur ekki með öllu möguleika á að greiða atkvæði fyrir þetta tímamark. Með 35. gr. frumvarpsins er því lagt til að kjósendur muni sem fyrr eiga þess kost að greiða atkvæði utan kjörfundar hjá sýslumanni frá og með þeim degi þegar um átta vikur eru til kjördags. Ákvæðið á sér fyrirmynd í 8. kafla norsku kosningalaganna. Heimildin verður takmörkuð við þau tilvik þegar kjósandi getur sýnt fram á að hann muni hvorki eiga þess kost að kjósa utan kjörfundar með hefðbundnum hætti né á kjörfundi. Heimildin verður aðeins nýtt hjá sýslumanni, sbr. 2. mgr. 58. gr. Tilvik sem kunna að falla undir ákvæðið eru t.d. ef kjósandi getur sýnt fram á að hann verði hvorki á landinu á því tímabili sem unnt er að kjósa utan kjörfundar né á kjördag. Þá þarf að liggja fyrir að kjósandi muni ekki á sama tímabili eiga þess kost að greiða utan kjörfundar samkvæmt öðrum ákvæðum XII. kafla laganna. Einkum koma til greina tilvik þar sem kjósandi getur sýnt fram á að hann verði

staddur erlendis þegar hefðbundin atkvæðagreiðsla utan kjörfundar fer fram og muni starfs eða heilsu sinnar vegna ekki eiga þess kost að greiða atkvæði utan kjörfundar þar. Í því tilliti nægir ekki að kjósandi sé erlendis búsettur fjarri íslensku sendiráði, sendiræðisskrifstofu eða skrifstofu kjörræðismanns. Tilvik sem kynnu að falla undir heimildina væri til dæmis ef fyrir lægi að kjósandi yrði á siglingu erlendis allt umrætt tímabil eða við störf sem krefðust stöðugar nærveru hans fjarri íslensku sendiráði, sendiræðisskrifstofu eða skrifstofu kjörræðismanns. Þá gæti heimildin átt við ef kjósandi hygðist sækja sér lækni meðferð erlendis á umræddu tímabili og líklegt væri að myndi heilsu sinnar vegna ekki eiga þess kost að kjósa í íslensku sendiráði, sendiræðisskrifstofu eða skrifstofu kjörræðismanns í viðkomandi ríki. Er rétt að sýslumaður geri þá kröfu að kjósandi leggi fram einhver þau gögn sem geti rennt stoðum undir ástæður sem þessar og gætu vottorð frá yfirmanni eða lækni dugað í framangreindum tilvikum eða aðrar upplýsingar sem vörpuðu ljósi á aðstæður.

Í 60. gr. núgildandi laga er kveðið á um heimild kjósenda sem eru í áhöfn eða eru farþegar um borð í íslensku skipi í siglinum erlendis eða á fjarlægum miðum megi kjósa um borð í skipinu. Í þessum tilvikum eru skipstjórar eða þeir sem skipstjórar tilnefna kjörstjórar. Umrædd heimild hefur ekki verið nýtt um langa hríð og þykir hún óþörf. Er því lagt til að ákvæðið verði fellt brott.

Um 36. gr.

Í 63. gr. núgildandi laga er fjallað um framkvæmd atkvæðagreiðslu utan kjörfundar. Í 1. mgr. er tilgreint hvernig kjósandi skal gera grein fyrir sér. Miðað hefur verið við að sjálfsagt sé að kjósandi greini frá nafni, heimili og fæðingardegi. Í núgildandi lögum er nefnt í dæmaskyni að kjósandi skuli gera grein fyrir sér með því að framvísa kennivottorði eða nafnskírteini. Með kennivottorði hefur verið átt við vegabréf, ökuskírteini, bankakort, greiðslukort o.fl. en orðið kennivottorð þykir ógagnsætt nú á dögum. Með frumvarpinu er lagt til að tekið verði fram að framvísa þurfi persónuskilríkjum með nafni, kennitölu og mynd, svo sem talið hefur verið að þyrfti til þessa, og nefnd verði í dæmaskyni skilríki sem kjósendur nota alla jafnan núorðið, þ.e. vegabréf, ökuskírteini eða nafnskírteini. Getur nægt að kjósandi framvísi greiðslukorti í þessu skyni, að því tilskildu að þar komi fram nafn, kennitala og mynd. Sem fyrr verður kjörstjórum þó eftirlátið mat um það hvað þurfi til að koma til að kjósandi hafi gert grein fyrir sér á fullnægjandi hátt. Þekki kjörstjóri kjósenda er t.d. óþarfi að hann geri grein fyrir sér með því að framvísa skilríkjum.

Í b-lið ákvæðisins er lögð til sú breyting á 2. mgr. núgildandi 63. gr. laganna að áskilið verði að loka þurfi kjörseðilsumslagi tryggilega auk þess sem kveðið verði á um það skýrlega hvernig kjörstjóri skuli votta atkvæðagreiðsluna. eru þessar orðalagsbreytingar í samræmi við framkvæmd utankjörfundaratkvæðagreiðslna til þessa. Með frumvarpinu er gerð sú meginbreyting að kjörseðlar þurfa að vera stimplaðir til teljast gildir. Þarf kjörstjóri því að stimpa bakhlið kjörseðils áður en hann er lagður í kjörseðilsumslagið.

Með c-lið ákvæðisins er lögð til breyting á 6. mgr. 63. gr. núgildandi laga. Ekki er gert ráð fyrir að umslag sé áritað til hreppstjóra, enda er lagt til í frumvarpinu að afnumið sé hlutverk þeirra við framkvæmd atkvæðagreiðslu utankjörfundar. Í stað orðanna „telur sig standa“ á kjörskrá kemur „er“ á kjörskrá. Þá er lagt til að aftan á svokallað sendiumslag skuli aðeins rita kennitölu viðkomandi kjósenda en ekki nafn hans og lögheimili, enda rétt að auðkenna atkvæði einstakra kjósenda ekki frekar en nauðsynlegt er. Er slíkt enn fremur til einföldunar auk þess sem það kemur í veg fyrir hættu á að sendiumslagið fari á heimili kjósendans.

Með d-lið er lagt til að við ákvæðið bætist nýr málslíður um að í stað upplýsinga um kennitölu kjósendans verði heimilt að merkja sendiumslagið með sérstöku merki er geymi kennitölu hans. Mun landskjörstjórn setja sérstök fyrirmæli um útlit þeirra og notkun.

Um 37. gr.

Í 64. gr. gildandi laga er kveðið á um að kjósandi megi fá annan kjörseðil ónýttist sá seðill sem hann hefur þegar fengið. Með frumvarpinu er lagt til að kjörstjóri skuli farga ónýta kjörseðlinum í viðurvist kjósanda.

Um 38. gr.

Lögð er til breyting á 2. mgr. 65. gr. gildandi laga þannig að ekki fari á milli mála að kjósandi getur farið fram á að kjörstjóri komi atkvæðabréfinu í póst og greiði jafnframt undir það almennt póstburðargjald. Óski kjósandi eftir því að atkvæðabréfið sé sent með öðrum hætti, svo sem hraðþjónustu ber kjósandi sjálfur kostnað af sendingunni sem kjörstjóri kemur í póst eins og á við þegar kjósandi gerir það sjálfur.

Um 39. gr.

Með frumvarpinu er lagt til að orðalagi 4. mgr. 66. gr. núgildandi laga verði breytt. Í 1. mgr. 66. gr. er fjallað um skrá sem kjörstjóri skal halda yfir nöfn þeirra kjósenda sem greiða atkvæða hjá honum utankjörfundar og í 2. mgr. um skrár yfir annars vegar greidd og hins vega móttækin atkvæði. Með frumvarpinu er lagt til að kveðið verði á um að umboðsmönnum sé heimilt að kynna sér skránar á skrifstofu kjörstjóra en nú er aðeins kveðið á um að umboðsmenn skuli hafa aðgang að skránum. Með breytingunni er skýrar mælt fyrir um að umboðsmenn skuli ekki fá afrit af skránum til skoðunar utan skrifstofu kjörstjóra.

Um 40. gr.

Í ákvæðinu er fjallað um ýmis atriði er varða kjörfundarstofu og kjörklefa. Í núgildandi 2. mgr. 69. gr. er kveðið á um að atkvæðakassi skuli þannig búinn að ekki sé unnt að ná kjörseðli úr honum án þess að opna hann, svo sem gert er í frumvarpinu, en einnig að unnt skuli vera að læsa kassanum. Með frumvarpinu er lagt til að hvoru tveggja sé heimilt að nota kjörkassa sem unnt er að læsa en einnig kjörkassa sem aðeins eru innsiglaðir. Ef farin er sú leið að innsigla kassa skal það þannig gert að þess sjáist merki ef þeir eru opnaðir. Réttaráhrif þess að innsigli sé rofið verða þá þau sömu og ef í ljós kemur að kjörkassi hafi verið ólæstur eða hann brotinn upp. Þótt að öllu jöfnu sé auðveldara að rjúfa innsigli en opna lása verður talið að þessi leið dragi ekki um of úr öryggi kosninga, enda þekkest í öðrum löndum að búið sé með þessum hætti um atkvæðakassa.

Það er nýmæli að tekið er fram að í upphafi kjörfundar skuli kjörstjórn ganga úr skugga um að kjörkassar séu tómi og læstir eða innsiglaðir. Ákvæðið er annars samhljóða gildandi 69. gr. að því undanskildu að landskjörstjórn í stað innanríkisráðherra er falið að setja reglur um gerð atkvæðakassa en auk þess er kjörstjórninni falið að setja reglur um tilhögun í kjörfundarstofu og um innsigli. Samhliða þessu er felld á brot krafa um að í kjörklefa sé lítið borð sem megi skrifa við, enda verður fjallað um slík atriði í reglum landskjörstjórnar. Ljóst er að með frumvarpinu er vægi innsigla nokkuð aukið að þessu leyti. Er því mikilvægt að í reglunum sé mælt fyrir um hvernig innsigli skuli úr garði gerð, hverjir skuli fara með vörslur þeirra og hvernig þau skuli eftir atvikum vera skráð.

Um 41. – 44. gr.

Með frumvarpinu er lagt til að verklagi við atkvæðagreiðslu á kjörfundi verði breytt nokkuð. Gert er ráð fyrir að kjörseðlar verði aðeins teknir gildir við talningu hafi þeir hlotið stimpil kjörstjórnar eftir að kjósandi hefur merkt á kjörseðil hvernig hann hyggst greiða atkvæði. Af þessum sökum breytist verklag kjörstjórnar nokkuð. Að því er varðar 75. og 79. gr. núgildandi laga skiptir máli að þær athafnir kjörstjórnar sem þar er fjallað um, þ.e.a.s. merkingar í kjörskrá og auðkenningu kjósenda, munu formlega fara fram eftir að kjósandi hefur farið í kjörklefa. Í frumvarpinu er því gert ráð fyrir að fjallað verði um þessi atriði í

nýjum 82. – 85. gr. laganna. Í samræmi við 31. og 32. gr. frumvarpsins er ekki lengur þörf á að nákvæmlega sé kveðið á um það hvernig fara skuli með kjörseðla.

Með greinunum er 72., 75. og 79. gr. laganna felldar úr gildi. Jafnframt gerir frumvarpið ráð fyrir að greinarnúmer annarra greina breytist til samræmis.

Í 77. gr. nógildandi laga er fjallað um upplýsingar og gögn sem skulu vera fyrir hendi í kjörfundarstofu. Með 43. gr. frumvarpsins er það verkefni að útvega viðkomandi gögn falið landskjörstjórn í stað innanríkisráðuneytisins.

Um 45. gr.

Ákvæðið svarar efnislega til 79. gr. og 85. gr. gildandi laga. Sú breyting er gerð að kjósandi gerir kjörstjórn grein fyrir sér eftir að hafa greitt atkvæði í kjörklefa en áður en atkvæðið er lagt í atkvæðakassa. Þá er orðalagi breytt um það hvernig kjósandi skuli gera grein fyrir sér. Í nógildandi lögum er nefnt í dæmaskyni að kjósandi skuli gera grein fyrir sér með því að framvísa kennivottorði eða nafnskírteini. Með kennivottorði hefur verið átt við vegabréf, ökuskírteini, bankakort, greiðslukort o.fl. en orðið kennivottorð þykir ógagnsætt nú á dögum. Með frumvarpsákvæðinu er lagt til að tekið verði fram að framvísa þurfi persónuskilríkjum með nafni, kennitölu og mynd, svo sem talið hefur verið að þyrfti til þessa, og nefnd verði í dæmaskyni skilríki sem kjósendur nota alla jafnan núorðið, þ.e. vegabréf, ökuskírteini eða nafnskírteini. Getur nægt að kjósandi framvísi greiðslukorti í þessu skyni, að því tilskildu að þar komi fram nafn, kennitala og mynd. Sem fyrr verður kjörstjórn þó eftirlátið mat um það hvað þurfi til að koma til að kjósandi hafi gert grein fyrir sér á fullnægjandi hátt. Þekki kjörstjórn kjósanda er t.d. óþarfi að hann geri grein fyrir sér með því að framvísa skilríkjum.

Um 46. gr.

Ákvæðið felur í sér að á eftir 85. gr. laganna komi þrjár nýjar greinar 85. gr. a – 85. gr. c. Greinarnar ásamt 45. gr. frumvarpsins leiða allar af breyttri kosningaathöfn, sem lýkur með því að kjörstjórn eða fulltrúi hennar setur stimpil hennar á bakhlið kjörseðilsins áður en kjósandi leggur hann í atkvæðakassann.

Um a – lið. Ákvæðið felur í sér nýja grein 85. gr. a og svarar efnislega til lokamálsliða 79. gr. og 85. gr. gildandi laga. Með frumvarpinu er verklagi á kjörstað breytt á þann hátt að atkvæði verði aðeins metið gilt hafi kjörstjórn stimplað bakhlið kjörseðils. Mun kjósandi merkja á kjörseðilinn í kjörklefa hvernig hann hyggst greiða atkvæði og því næst gera grein fyrir sér hjá kjörstjórn. Kosningaathöfninni lýkur þegar kjósandi hefur lagt kjörseðilinn í atkvæðakassann, en þá hefur hann greitt atkvæði. Leiði athugun kjörskrár í ljós að kjósandi sé á kjörskra, sbr. 82. gr., skal stimpla bakhlið kjörseðils og kjósandi síðan leggja hann í atkvæðakassa. Mikilvægt er að kjósandi og kjörstjórn gæti að því að hvorki kjörstjórn né aðrir sem mögulega eru viðstaddir nái að greina hverjum kjósandi hyggst greiða atkvæði sitt.

Um b – lið. Ákvæði felur í sér nýja grein 85. gr. b. Í nógildandi 75. gr. laganna er kveðið á um að oddviti kjörstjórnar og annar meðkjörstjórnanna skuli hafa fyrir sér hvort sitt eintak kjörskrárinnar. Skuli þeir gera merki við nafn hvers kjósanda um leið og hann hafi neytt kosningarréttar síns. Með tilkomu rafrænnar kjörskrár er þörf á að breyta umræddu ákvæði sem sýnilega vísar til prentaðrar kjörskrár. Ekki þykir lengur ástæða til að áskilið sé í lögum að tveir kjörstjórnarmenn merki við nafn kjósanda. Þess í stað muni einn kjörstjórnarmaður skrá atkvæðagreiðslu kjósanda í rafræna kjörskrá en annar gæti að því að merking hans sé rétt.

Samkvæmt frumvarpinu mun í undantekningartilvikum verða heimilt að notast verði við prentaða kjörskrá. Í 2. mgr. er kveðið á um hvernig haga skuli merkingum í slíkum

tilvikum. Er ákvæðið efnislega hið sama og í nógildandi 75. gr. Ekki þykir ástæða til að taka upp breytt verklag í þessum tilvikum.

Um c – lið. Ákvæðið felur í sér nýja gein 85. gr. c. Kosning getur ekki átt sér stað nema kjörstjórn hafi aðgang að kjörskrá og er nauðsynlegt að lögin geri ráð fyrir þeim möguleika að bilun eða annars konar truflun valdi því að ekki sé unnt að nota rafræna kjörskrá á kjörfundi. Er fjallað um framkvæmd í slíkum tilvikum í greininni. Slíkar bilanir geta hvoru tveggja verið bundnar við tiltekna kjördeild eða kjörstað en einnig verið miðlæggar og tekið til rafrænnar kjörskrár í heild sinni. Þá kunna slíkar truflanir að vera til komnar vegna annarra atriða en virkni kjörskrárinnar sjálfar og má í því samhengi nefna rafmagnstruflanir eða bilanir í tölvubúnaði kjörstjórnar. Miða verður við að ekki sé unnt að nota rafræna kjörskrá við kosningu ef kjörstjórn getur ekki fengið tæmandi upplýsingar um það hvaða kjósendur hafi hverju sinni kosið í öllum kjördeildum sveitarfélags eða ef einhver kjörstjórn getur ekki jafnóðum komið upplýsingum um kosningu í sinni kjördeild til annarra kjörstjórna. Truflanir á notkun rafrænnar kjörskrár geta því hvoru tveggja verið almennar og staðbundnar.

Þótt leggja verði áherslu á að draga úr hættu á slíkum bilunum eða truflunum, og að tryggt verði að slíkt ástand vari aðeins í skamma stund, er mikilvægt að lögin geri ráð fyrir því að kosning geti farið fram engu að síður. Af þessum sökum er í 1. mgr. að finna heimild til að halda kosningu án þess að merkt sé við kjósendur í kjörskrá. Skal þá kjósandi fá sérstakt kjörseðilsumslag sem kjörseðill er settur í og árita sendiumslag þar sem getið er um ástæðu þess að kosið sé með þessum hætti. Er atkvæðið síðan látið í atkvæðakassa eins og vant er. Undirkjörstjórn skrifar í þessum tilvikum hvergi niður eða merkir við nafn kjósanda en heldur þess í stað utan um þann fjölda atkvæða sem greidd eru með þessum hætti. Um uppgjör þessara atkvæða er síðan fjallað nýrri 99. gr. a., sbr. 51. gr. frumvarpsins.

Ætla verður að sjaldan muni reyna á það fyrirkomulag sem mælt er fyrir um í ákvæðinu, enda verði kapp lagt á að hin rafræna kjörskrá virki. Ljóst er að framkvæmd verður umtalsvert þyngri í vöfum ef kjósa þarf skv. ákvæðinu til lengri tíma á kjördegi auk þess sem uppgjör atkvæða verður nokkuð flóknara. Komi upp bilun sem hamlar því að rafræn kjörskrá sé notuð er rétt að kjörstjórn stöðvi þegar hefðbundna atkvæðagreiðslu og hefji undirbúning atkvæðagreiðslu samkvæmt ákvæðinu. Um leið gefst viðeigandi stjórnvöldum tækifæri til að bæta úr þeirri bilun eða truflun sem upp hefur komið. Rétt er að töf á atkvæðagreiðslu vegna þessa verði alls ekki lengri 30 mínútur. Hafa skal í huga að staðbundnar bilanir munu að öllum líkindum hafa takmörkuð áhrif á stærri þéttbýlissvæðum, enda mun kjósendum þá vera unnt að kjósa í öðrum kjördeildum þar sem rafræn kjörskrá hefur ekki orðið fyrir truflun. Í slíkum tilvikum mun einfaldast vera að beina kjósendum að kjósa þar sem vitað er að rafræn kjörskrá er í lagi.

Um 47. gr.

Orðalagi f-liðar 1. mgr. 91. gr. laganna er breytt til samræmis við breytingar á XI. kafla laganna um kjörgögn er lúta að því að landskjörstjórn en ekki innanríkisráðuneytið skal útbúa kjörgögn og láta þau kjörstjórnunum í té.

Um 48. gr.

Með frumvarpinu er lagt til að atkvæði verði aðeins talið gilt hafi kjörseðill verið stimplaður af kjörstjórn. Er því ekki þörf á að lögin hafi að geyma jafn skýrar reglur um meðferð kjörseðla. Því mælir frumvarpið fyrir um að felld verði úr gildi ákvæði 1. mgr. 95. gr. gildandi laga um varðveislu á ónýtum og ónotuðum kjörseðlum í sérstökum umslögum.

Um 49. gr.

Þótt ráða mætti af 2. mgr. 95. gr. gildandi laga að atkvæðakassar skuli ætíð sendir yfirkjörstjórn eftir að atkvæðagreiðsla er slitið er skýrt af 3. mgr. 99. gr. laganna að gert hefur verið ráð fyrir að atkvæðakassar séu í einhverjum tilvikum afhentir fyrir, enda kveður síðarnefnda ákvæðið á um að heimilt sé að hefja flokkun atkvæða og undirbúa talningu þeirra fyrir luktum dyrum áður en kjörfundi lýkur. Með frumvarpinu er lagt til að á eftir 1. mgr. 98. gr. bætist ákvæði sem mæli fyrir um heimild yfirkjörstjórnar til þess að hefja flokkun og talningu atkvæða fyrir luktum dyrum, t.a.m. með því að flokka atkvæði í tölusetta bunka eftir framboðslistum. Þá skuli skýrlega kveðið á um að rýmið skuli vera lokað og vaktað af hálfu yfirkjörstjórnar þar til kjörfundi er lokið. Ákvæðið felur því í sér undantekningu frá þeirri reglu sem fram kemur í 1. mgr. 98. gr. um að talning atkvæða skuli fara fram fyrir opnum dyrum. Er því enn mikilvægara en ella að við þessar aðstæður sé gætt að því að viðstaddir séu umboðsmenn lista eða valinkunnir menn úr sömu stjórn málasamtökum sbr. 2. mgr. 98. gr. laganna, sem verður 3. mgr. ákvæðisins.

Um 50. gr.

Heimild til flokkunar atkvæða í 3. mgr. 99. gr. laganna á ekki við, þar sem lagt er til í 51. gr. frumvarpsins að heimilt verði að hefja flokkun og talningu atkvæða áður en kjörfundi er lokið.

Um 51. gr.

Í nýrri 99. gr. a er kveðið á um hvernig fara skuli með atkvæði sem greidd eru skv. 85 gr. Skal yfirkjörstjórn eða umdæmiskjörstjórn þá safna saman þeim ytriúmslögum sem í ljós koma þegar atkvæðakassar eru opnaðir og fara yfir hvort taka skuli atkvæðin til talningar eða hvort þau teljist ógild. Á hið síðarnefnda við ef kjósandi hefur kosið oftast en einu sinni á grundvelli 85. gr. eða ef hann hefur hvoru tveggja kosið þannig og einnig samkvæmt rafrænni kjörskrá. Hafi kjósandi kosið með aðstoð rafrænnar kjörskrár er það atkvæði tekið til talningar en atkvæði skv. 1. mgr. telst ógild. Leiðir sú niðurstaða af því að fyrrnefnda atkvæðið er ekki sérgreint og verður ekki hjá því komist að taka það til talningar. Hafi kjósandi oftast en einu sinni kosið skv. 85. gr. er fyrsta atkvæðið tekið til talningar en hin síðari ógilt. Af þessum sökum er mikilvægt að undirkjörstjórnir sem sjá um kosningu skv. 85. gr. skrásetji á ytraumslagið hvenær atkvæðagreiðsla fór fram. Ekki þykir ástæða til að gefa kjósendum kost á að skipta um skoðun og taka síðara atkvæði sem greitt er samkvæmt 85. gr. gilt.

Þegar yfirkjörstjórn hefur fjallað um það hvaða atkvæði, sem greidd hafa verið skv. 85. gr., skuli taka til talningar eru þau kjörseðilsumslög sett óopnuð í ílát það sem kveðið er á um í 1. mgr. 99. gr. Eru umslögin síðan opnuð og atkvæðaseðlar flokkaðir skv. 2. mgr. 99. gr. laganna. Með þessu verklagi skal tryggt að rofið sé á tengsl atkvæðaseðlanna við ytriúmslög þeirra svo sem að framan greinir eru merkt nöfnum kjósenda. Atkvæði sem ógildast, sbr. niðurlag 99. gr. a skulu geymd þar til úrskurðað hefur verið um gildi kosninga eins og almennt á við um ógild atkvæði.

Um 52. gr.

Breytingarnar eru gerðar samhliða því að tekið er upp það verklag að kjörstjórnir og kjósandi stimpli kjörseðla til marks um að kjósandi sé á kjörskrá og hafi réttilega greitt atkvæði utan kjörfundar eða á kjörfundi. Skulu atkvæði talin ógild ef þau hafa ekki verið stimpluð. Áskilið er að notaður sé stimpill sem landskjörstjórn hefur látið gera til verksins sbr. nýja 54. gr. laganna.

Um 53. gr.

Í 104. gr. gildandi laga er fjallað um frágang yfirkjörstjórnar að lokinni talningu atkvæða. Gert er ráð fyrir því að varðveitt séu eftirrit af gerðabók yfirkjörstjórnar ásamt ágreiningsseðlum auk kjörskráa. Hefur innanríkisráðuneytið séð um að varðveita umrædd gögn samkvæmt gildandi lögum. Með frumvarpinu er lagt til að þetta verkefni verði falið landskjörstjórn.

Þá er lagt til að við greinina bætis ný málsgrein til samræmis við þá breytingu að tekin verði upp rafræn kjörskrá sem meginregla. Merkingar í slíka kjörskrá á kjörfundi og varðveisla hennar að loknum kosningum lýtur sömu reglum og kjörskrá á pappírformi. Því er nauðsynlegt að kveðið verði sérstaklega á um varðveislu slíkrar kjörskrár sem Þjóðskrá Íslands heldur utan um og eyðingu hennar. Samhliða þessu er lagt til að í 116. gr. laganna verði fjallað um aðgang Hagstofu Íslands að upplýsingum úr rafrænni kjörskrá.

Um 54. gr.

Samkvæmt 111. gr. gildandi laga hefur landskjörstjórn fengið kjörnum þingmönnum kjörbréf sem samin skulu samkvæmt fyrirmynd sem innanríkisráðuneytið hefur sagt fyrir um. Með frumvarpinu er lagt til að landskjörstjórn ákveði sjálf hvernig kjörbréfið skuli úr garði gert.

Um 55. gr.

Í 2. málslíð 112. gr. gildandi laga er mælt fyrir um að landskjörstjórn skuli senda ráðuneytinu eftirrit af gerðabók sinni um úthlutun þingsæta, svo og skýrslur þær og skilríki frá yfirkjörstjórnnum sem ágreiningur kann að vera um. Skal ráðuneytið síðan leggja umrædd gögn fyrir Alþingi í þingbyrjun með sömu ummerkjum og það tók við því. Með frumvarpinu er lagt til að landskjörstjórn skuli sjálf varðveita umrædd gögn og láta Alþingi í té með sama hætti og ráðuneytinu bar áður.

Um 56. gr.

Í 1. mgr. 115. gr. gildandi laga er fjallað um uppkosningar vegna ógildingar kosninga. Samkvæmt ákvæðinu skal ráðuneytið þá kveðja til nýrra kosninga með auglýsingu og ákveða kjördag svo sem nánar er tilgreint í lögnum. Með frumvarpinu er lagt til að landskjörstjórn verði falið þetta verkefni.

Um 57. gr.

Með greininni er mælt fyrir um aðgang Hagstofu Íslands að upplýsingum úr rafrænni kjörskrá við hagskýslugerð sína. Lagt er til að sú upplýsingaöflun fari fram samhliða annarri upplýsingagjöf yfirkjörstjórna til Hagstofunnar. Merkingar um kosningaþátttöku í rafræna kjörskrá geyma viðkvæmar persónuupplýsingar, því er mikilvægt að fram komi að við vinnslu upplýsinga úr rafrænni kjörskrá skulu yfirkjörstjórnir og Hagstofan gæt ákvæða laga um persónuvernd.

Um 58. gr.

Í ljósi þeirra breytinga sem lagðar eru til á 116. gr. laganna, sbr. 59. gr. frumvarpsins er heiti XIX. kafla breytt til samræmis.

Um 59. gr.

Í greininni er fjallað um sérstaka úrskurðarnefnd kosningamála. Nefndinni er ætlað að fjalla um kærur er varða ágreining um hvort og hvar skuli taka kjósanda á kjörskrá og ákvarðanir landskjörstjórnar um skráningu stjórnmalasamtaka, þ.m.t. heiti þeirra, úthlutun listabókstafa og gildi framboðslista.

Fjallað er um skipan nefndarinnar í 1. mgr. Ráðherra skipar nefndarmenn en er bundinn af tilnefningum þeirra sem nefndir eru í ákvæðinu. Þannig skulu Hæstiréttur Íslands,

Alþingi og Samband íslenskra sveitarfélaga tilnefna eða kjósa hver sinn nefndarmanninn og skal Hæstiréttur Íslands tilnefna formann nefndarinnar. Áskilið er að Alþingi og Samband íslenskra sveitarfélaga tilnefni einstaklinga sem hafa reynslu af framkvæmd kosninga. Er umræddum aðilum falið að meta hvað telst nægjanlegt í þessum efnum en ljóst er að til að skilyrðinu sé fullnægt verða nefndarmenn að hafa gegnt einhverju starfi við framkvæmd kosninga. Nægjanlegt verður að telja að viðkomandi hafi setið í kjörstjórn þótt ekki væri nema í eitt sinn. Ekki er nauðsynlegt að starfið sé einvörðungu á sviði kosninga og myndi nægja að viðkomandi hefði starfað hjá embætti sýslumanns eða hjá Þjóðskrá Íslands að því tilskildu að hann eða hún hefði þar fengist við störf tengd kosningum. Þá verður ekki gerð sú krafa að starfið sé á vegum hins opinbera og kæmi því til greina að einstaklingar sem hefðu verið umboðsmenn framboðslista tækju sæti í úrskurðarnefndinni. Á hinn bóginn nægir ekki að einstaklingur hafi verið á framboðslista, enda gera lögin ekki ráð fyrir að þeir hafi sérstakt hlutverk við sjálfa framkvæmd laganna nema í undantekningartilvikum. Ekki verður gerð sú krafa að framangreind reynsla sé fengin af framkvæmd alþingiskosninga og myndi einstaklingur sem hefði setið í kjörstjórn í kosningum til sveitarstjórnar, forsetakosningum eða þjóðaratkvæðagreiðslum sem framkvæmdar eru með stoð í lögum uppfylla umrætt hæfisskilyrði. Á hinn bóginn myndi einstaklingur ekki uppfylla skilyrðið sem aðeins hefði reynslu af framkvæmd kosninga sem ekki teljast almennar eða væru framkvæmdar á grundvelli laga, s.s. á vettvangi félaga eða frjálsra félagasamtaka eða íbúakosningum um afmörkuð málefni sveitarfélags.

Samkvæmt gildandi lögum hafa sveitarstjórnir hvoru tveggja samið kjörskrá og fjallað um athugasemdir kjósenda við þær. Með frumvarpinu er Þjóðskrá Íslands falið að semja kjörskrárnar og fjalla um athugasemdir en kjósendum síðan gert kleift að kæra niðurstöður Þjóðskrár til sérstakrar úrskurðarnefndar. Ákvarðanir um leiðréttingar á kjörskrá er unnt að taka alveg fram á kjördag og gera lögin ráð fyrir að lengd fresta taki mið af því að unnt sé að framkvæma málsmeðferð samkvæmt lögnum áður en kjördegi lýkur. Kærufrestur vegna þessara ákvarðana er skammur eða sólarhringur frá því að Þjóðskrá tekur ákvörðun. Á hinn bóginn er ekki kveðið á um það hvenær úrskurðarnefndin skal hætta að taka við kærum. Nefndinni ber því að taka við öllum þeim kærum sem berast á kjördag og gera það sem unnt er til að úrskurða um þær áður en honum lýkur. Þegar kjörfundi lýkur hafa kærendur ekki lengur lögvarða hagsmuni af því að fá úrlausn um kröfu sína og ber þá að vísa þeim kærum sem eftir standa frá nefndinni. Ákvarðanir Þjóðskrár um að synja að taka kjósenda á kjörskrá samkvæmt 2. mgr. 2. gr. laganna, sbr. 1. gr. frumvarpsins, eru einnig kæránlegar til úrskurðarnefndarinnar, sbr. a-lið 2. mgr.. Í slíkum tilvikum eru það einungis kjósendur sem fá umsókn sinni synjað sem eiga rétt á að kæra viðkomandi ákvörðun til nefndarinnar.

Í b-lið 2. mgr. er vísað til heimildar 35. gr. laganna til að kæra ákvarðanir landskjörstjórnar um skráningu stjórn málasamtaka og úthlutun listabókstafa sbr. nánar tiltekið 3. mgr. umræddrar lagagreinar. Önnur stjórn málasamtök sem fá ekki skráð heiti sitt eða úthlutað þeim listabókstaf sem sóst er eftir geta kært ákvarðanir landskjörstjórnar þar að lútandi til úrskurðarnefndarinnar. Að sama skapi geta eldri stjórn málasamtök sem telja ákvarðanir landskjörstjórnar í málum nýrri samtaka brjóta gegn réttindum sínum kært umræddar ákvarðanir til úrskurðarnefndarinnar. Samkvæmt núgildandi lögum er það innanríkisráðuneytið sem sér um úthlutun listabókstafa og hefur eins konar eftirlit með því hvort nöfn nýrra stjórn málasamtaka séu villandi. Ekki hefur verið unnt að skjóta ákvörðunum ráðuneytisins þar að lútandi til úrskurðaraðila innan stjórnsýslunnar.

Í c-lið 2. mgr. er vísað til heimildar 45. gr. laganna til að kæra ákvarðanir landskjörstjórnar um gildi framboðslista og önnur atriði sem landskjörstjórn ber að fjalla um samkvæmt því ákvæði. Reynt getur á ýmsa þætti ákvarðana landskjörstjórnar hvað þetta varðar. Fyrst og fremst kunna umboðsmenn lista að kæra ákvarðanir landskjörstjórnar er lúta að gildi hans en ekki er unnt að útiloka að aðrir umboðsmenn kæri ákvarðanir um að

framboðslisti sé gildur. Samkvæmt nýrri 45. gr. a eiga umboðsmenn stjórnmálasamtaka einnig rétt á að vera viðstaddir fundi landskjörstjórnar samkvæmt 40. gr. Kunna þeir að eiga rétt á að kæra einstakar ákvarðanir landskjörstjórnar sbr. til dæmis ákvarðanir sem varða hverjum samtökum skuli telja einstaka framboðslista eða merkingu lista sbr. b og c-liði 1. mgr. 40. gr.

Í 3. mgr. er áréttað að stjórnslög nr. 37/1993 gildi um meðferð fyrir úrskurðarnefndinni. Svo sem almennt á við er unnt að leita til dómstóla vegna úrskurða nefndarinnar svo sem á raunar við um þær ákvarðanir sem unnt er að kæra til nefndarinnar. Þá er áréttað að kæra til nefndarinnar frestar ekki réttaráhrifum hinnar kærðu ákvörðunar og á slíkt hið sama við ef umræddar ákvarðanir eru bornar undir dómstóla. Loks er áréttað að úrskurðum nefndarinnar verði ekki skotið til annars stjórnvalds.

Um 60. gr.

Í 118. gr. gildandi laga er að finna heimild kjósenda til að kæra kosningu til Alþingis. Samkvæmt ákvæðinu skal ráðuneytið taka við kærinni og koma henni til Alþingis og umboðsmanna viðkomandi framboðslista sem kærnan varðar. Með frumvarpinu er lagt til að landskjörstjórn verði falið þetta verkefni ráðuneytisins.

Um 61. gr.

Í 120. gr. gildandi laga er fjallað um úrskurð Alþingis um gildi kosninga. Lagt er til að ný málsgrein bætist við lagagreinina þess efnis að landskjörstjórn skuli leggja fyrir Alþingi rökstudda umsögn um kærur út af gildi kosninga og mati á kjörgegni kjörinn fulltrúa. Með slíku er leitast við að tryggja að mál sé sem best upplýst og að fyrir liggi sjónarmið og þær röksemdir sem kæra um gildi kosninga byggir á. Þá er áréttað að landskjörstjórn skuli láta Alþingi í té öll þau gögn og upplýsingar sem það hefur þörf fyrir við umfjöllun sína um gildi kosninga. Á slíkt t.a.m. við um ýmsa útreikninga sem liggja að baki úthlutun þingsæta. Þykir rétt að skýrt sé kveðið á um þessa skyldu þess stjórnvalds sem frumvarpið gerir ráð fyrir að hafi yfirumsjón með framkvæmd kosninga.

Um 62. gr.

Í 123. gr. gildandi laga er fjallað um greiðslu kostnaðar við framkvæmd á lögnum. Samkvæmt a-lið skal ríkissjóður greiða nauðsynlegan kostnað við störf landskjörstjórnar og fyrir kjörgögn þau og áhöld er ráðuneytið eða landskjörstjórn lætur í té, svo og fyrir húsnæði til afnota fyrir landskjörstjórn. Í frumvarpinu er miðað við að ráðuneytið muni ekki lengur láta í té kjörgögn eða neins konar áhöld vegna framkvæmdar kosninga. Er því lagt til að tilvísun til ráðuneytisins í þessu samhengi verði felld á brott.

Um 63. gr.

Með frumvarpinu er lagt til að við lögin bætist nýr kafli sem innihaldi ýmiss konar ákvæði. Í fyrsta lagi er lagt til að í nýrri 131. gr. verði kveðið á um hlutverk sérstakra kosningaeftirlitsmanna en slík ákvæði hefur skort í núgildandi lög. Gera lögin ráð fyrir að slíkir eftirlitsmenn starfi á vegum stofnana eða samtaka og fái heimild landskjörstjórnar til að fylgjast með framkvæmd kosninganna. Geta viðkomandi stofnanir eða samtök, sem og kosningaeftirlitsmennirnir sjálfir, verið annað hvort innlend eða erlend. Er hér meðal annars haft í huga að hingað til lands hafa komið erlendir eftirlitsmenn á vegum Öryggis- og samvinnustofnunar Evrópu, sem Ísland er aðili að, til að fylgjast með framkvæmd kosninga. Með 2. mgr. er kveðið á um á að hafi landskjörstjórn veitt eftirlitmönnum heimild til slíks eftirlits skuli þær kjörstjórnir og stofnanir sem sjá um framkvæmd kosninga taka á móti þeim og auðvelda þeim allt eftirlitsstarf. Á hið sama við um landskjörstjórn og alla þá sem starfa á vegum allra framangreindra aðila. Í þessu skyni skal landskjörstjórn útbúa sérstök skilríki sem eftirlitsmennirnir skulu bera við störf sín.

Í b. lið er kveðið á um nýja 132. gr. laganna sem fjalla um gildissvið gagnvart öðrum lögum. Á liðnum árum hafa komið upp tilvik þar sem vafi hefur þótt leika á að hvaða leyti starfsemi þeirra stofnana sem sjá um framkvæmd kosninga fellur undir almenn lög sem gilda um stjórnslu hins opinbera. Er því ástæða til að skýrt sé kveðið á um þessi atriði að því er varðar þær stofnanir sem nefndar eru í ákvæðinu. Verður ekki gagnályktað frá ákvæðinu í þá veru að umrædd lög skuli ekki taka til starfsemi sem ekki talin upp í því. Eftir sem áður mun t.a.m. starfsemi þess ráðuneytis sem fer með kosningamál falla undir upplýsingalög, þótt það sé ekki tiltekið í ákvæðinu. Meðferð Þjóðskrár Íslands á málum þar sem taka á stjórnvaldsákvörðanir verður einnig bundin stjórnslulögum auk þess sem upplýsingalög gilda um starfsemi stofnunarinnar vegna framkvæmdar kosninga sem endranær.

Í 1. mgr. er kveðið á um að stjórnslulög skuli gilda þegar helstu stofnanir sem fara með framkvæmd kosninga taki ákvörðanir um rétt eða skyldu manna. Í ákvæðinu felst fyrst og fremst að ekki þarf að taka afstöðu til þess hvort stjórnslu umræddra stofnana uppfylli áskilnað 1. mgr. 1. gr. stjórnslulaga. Við mat á því hvort stjórnslulög gildi um tiltekna stjórnslu reynir því einkum á hvort um sé að ræða stjórnvaldsákvörðun í skilningi 2. mgr. 1. gr. laganna. Við það mat reynir á hefðbundin sjónarmið við skýringu þess ákvæðis. Í fyrri málslið 2. mgr. er kveðið á um að upplýsingalög taki til starfsemi sömu kjörstjórna eða stofnana. Í ákvæðinu felst að þegar tekin er afstaða til gildissviðs upplýsingalaga gagnvart stjórnslu vegna kosninga þarf ekki að taka afstöðu til þess hvort viðkomandi kjörstjórn eða stofnun teljist stjórnvald í skilningi 1. mgr. 2. gr. upplýsingalaga. Gilda upplýsingalög því um framkvæmd kosninga. Í því samhengi ber þó að hafa í huga að ýmiss konar gögn og upplýsingar yrðu talin undanþegin ákvæðum upplýsingalaga og þá sérstaklega með hliðsjón af ákvæðum laga um framkvæmd kosninga sem gilda um takmarkanir á aðgangi að kjörskrá, þagnarskyldu og refsíabyrgð ef ljóstrað er upp um kosningu kjósanda.

Í síðari málslið 2. mgr. er kveðið á um að umboðsmaður Alþingis hafi eftirlit með stjórnslu úrskurðarnefndar kosningamála, landskjörstjórnar, yfirkjörstjórna kjördæma, yfirkjörstjórna sveitarfélaga og kjörstjóra. Í ákvæðinu felst að við afmörkun starfssviði umboðsmanns samkvæmt lögum nr. 85/1997 þarf ekki að taka afstöðu til þess hvort umrædd stjórnslu teljist til „stjórnslu ríkis og sveitarfélaga“ í skilningi 1. mgr. 3. gr. laganna. Þá verður stjórnslu kjörstjórna og annarra stofnana ekki undanþegin starfssviðinu á grundvelli a. liðar 3. mgr. 3. gr. þótt t.a.m. Alþingi kjósi til landskjörstjórnar og yfirkjörstjórna kjördæma. Eftir sem áður verða störf dómstólanna þó undanþegin starfssviðinu að því marki sem stjórnslu kosningamála kann að koma inn á borð þeirra. Þá ber að hafa í huga að enn mun þurfa að uppfylla skilyrði 6. gr. laga nr. 85/1997 til að umboðsmaður taki kvörtun vegna framkvæmdar kosninga til meðferðar. Þannig getur umboðsmaður ekki fjallað um stjórnslu kjörstjórna eða annarra stofnana sem skjóta má til annars stjórnvalds. Ber í því samhengi að hafa í huga að í mörgum tilvikum kunna landskjörstjórn og úrskurðarnefnd kosningamála að hafa eftirlitsheimildir vegna framkvæmdar kosninga en einnig kann úrskurðarnefndin að fjalla um mikilvægar ákvörðanir kjörstjórna í kjölfar kæru.

Af 132. gr. leiðir að stjórnslulög, upplýsingalög og eftirlit umboðsmanns Alþingis tekur að mestu til stjórnslu sem varðar framkvæmd kosninga án sérstakra undantekninga. Ekki er ástæða til að undanþiggja þessa starfsemi frekar þeim almennu málsmeðferðarreglum sem gilda um starfsemi hins opinbera en gengur og gerist. Framkvæmd kosninga er mikilvæg í lýðræðisríkjum og æskilegt að réttindi stjórnmalasamtaka og kjósenda séu tryggð og framkvæmd sé ekki síður gegnsæ og stjórnslu almennt. Æskilegt er að umboðsmaður Alþingis hafi eftirlit með stjórnslu um framkvæmd kosninga, enda eru anmarkar þar að lútandi í mörgum tilvikum þess eðlis að úrlausn um þá verður ekki leitað fyrir dómi. Er eftirlit umboðsmanns til þess fallið að skapa mikilvægt aðhald með framkvæmd á þessu sviði.

Í c. lið er kveðið á um nýja 133. gr. laganna þar sem fjallað er um þagnarskyldu. Fyrri málsgrein ákvæðisins er almennt þagnarskylduákvæði, en seinni málsgrein þess er sérstakt

ákvæði um þagnarskyldu vegna tiltekinna upplýsinga sem bannað er að upplýsa. Með 2. mgr. ákvæðisins er áréttuð þagnarskylda sem refsíábyrgð gildir um samkvæmt 126. gr. laganna sbr. einnig áskilnað um þagnarskyldu í sömu tilvikum sem mælt er fyrir um í 86. gr. laganna sbr. einnig 63. gr.

Um 64. gr.

Í greininni eru ekki bein fyrirmæli um gildistöku frumvarpsins. Ekki er útilokað að einstök ákvæði frumvarpsins komi til framkvæmda með mismunandi hætti. Þá reynst nauðsynlegt að stjórnvöld hafi ráðrúm til þess að hrinda í framkvæmd einstökum ákvæðum laganna.

Um 65. gr.

Í ákvæðinu er fjallað sérstaklega um þá dönsku ríkisborgara sem eiga hér kosningarétt á grundvelli laga nr. 85/1946. Þar sem um er að ræða tímabundinn rétt og þeim Dönum sem hann hafa hefur fækkað umtalsvert, er um að ræða sérstakt sólarlagsákvæði. Í framkvæmd hefur verið tekinn saman listi yfir þá Dani sem hér eiga undir. Við alþingiskosningarnar árið 2013 voru eftir á listanum sjö kjósendur. Eðlilegt er að um kosningarrétt þessara aðila sé fjallað í kosningalögum.